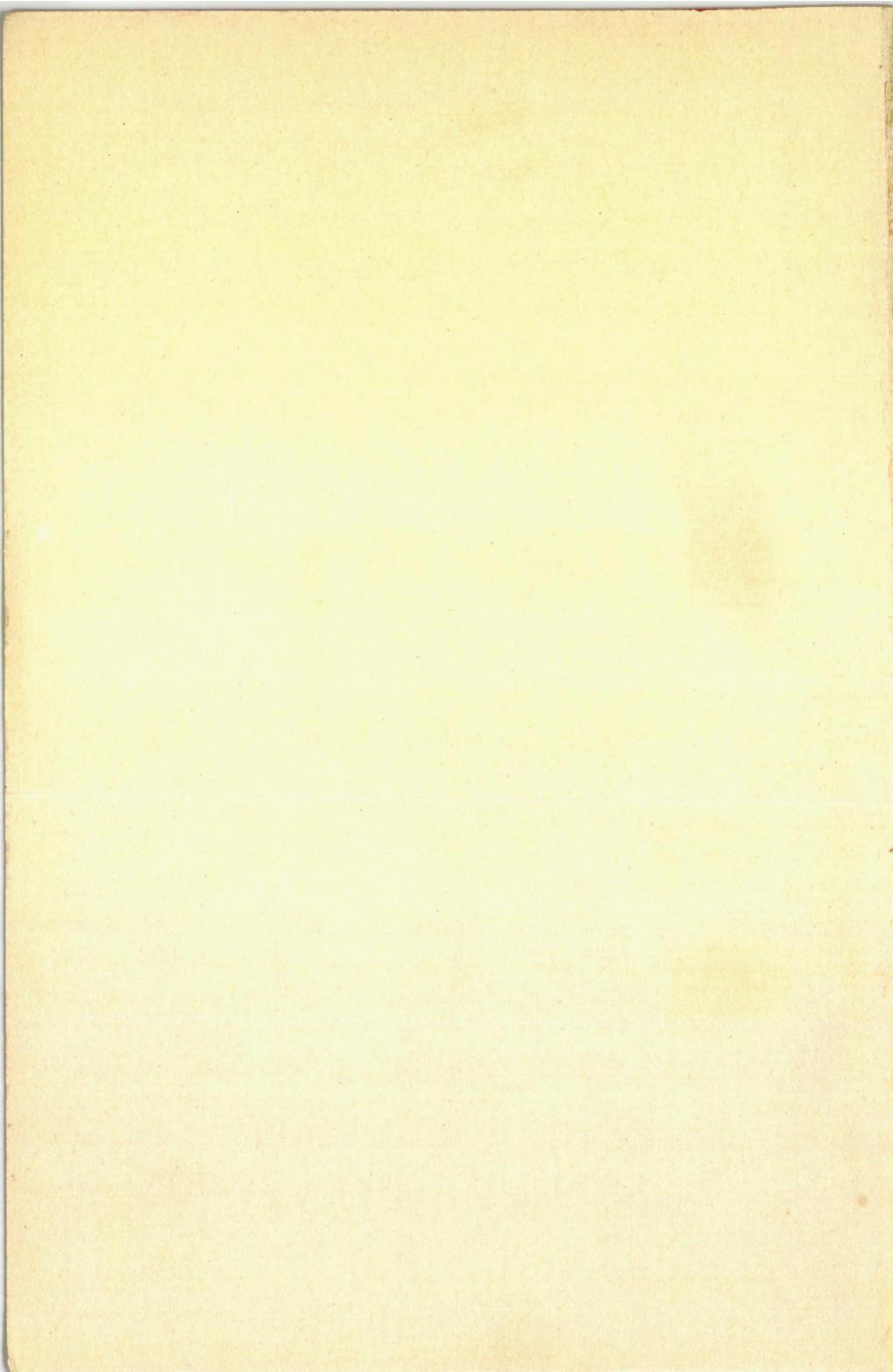

16.-
d

Johannes Meyer.

KASSER

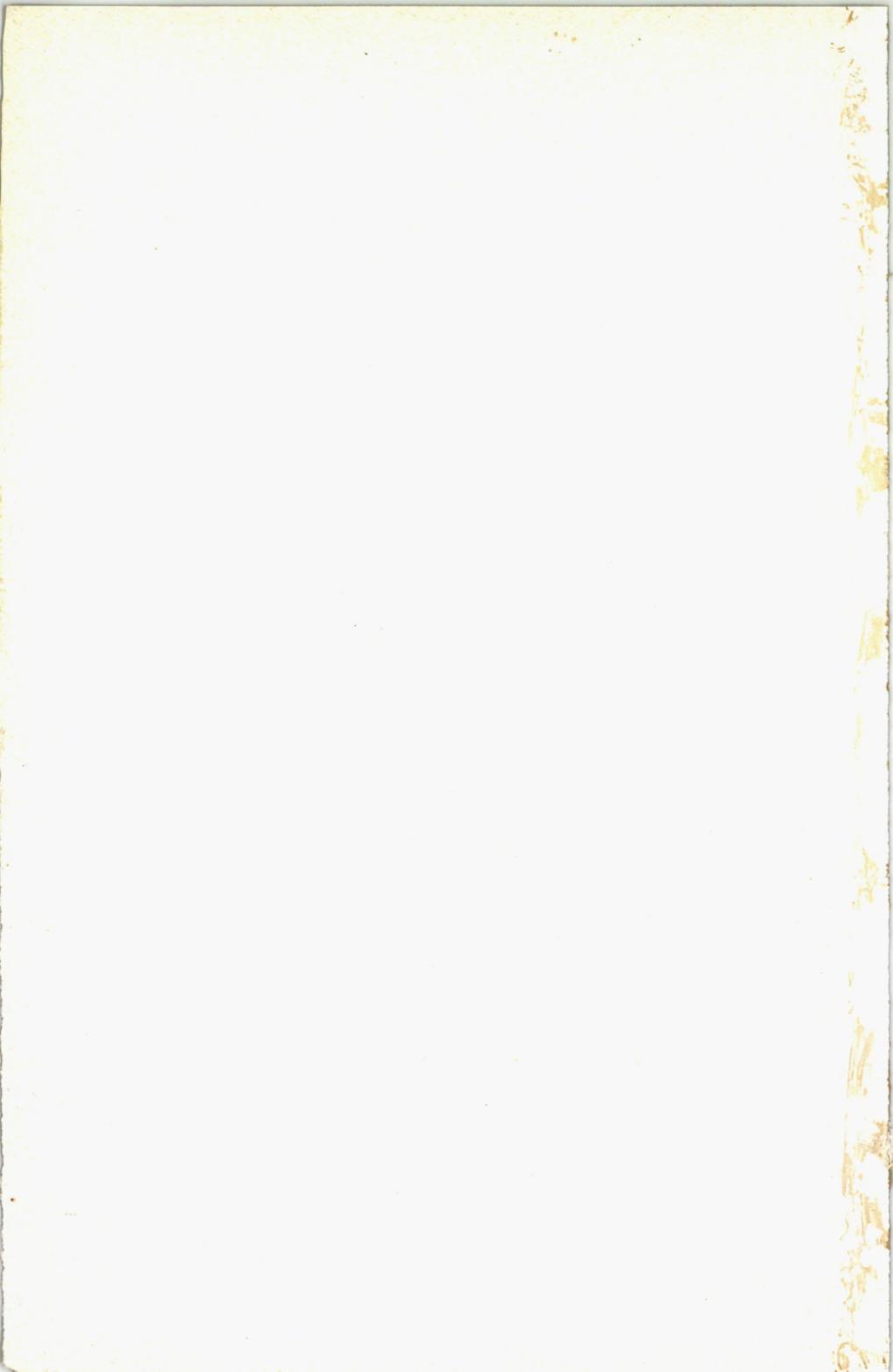

Fulli Wiborg

VEIEN TIL MANNENS
HJERTE

J. W. CAPPELENS FORLAG · OSLO

VEIEN TIL MANNENS
HJERTE

975431147

JULLI WIBORG

VEIEN TIL MANNENS
HJERTE

2. TUSEN

NBR DEPOTBIBLIOTEKET
POSTBOKS 278 - 8601 MO

J. W. CAPPELENS FORLAG
OSLO

Copyright 1927
by J. W. Cappelens Forlag,
Oslo, Norway.

Kirstes Boktrykkeri, Oslo 1927.

Når jeg nu tenker tilbake på den siste måned hjemme hos far og mor, forekommer det mig å være et tragi-komisk avsnitt i den ellers nokså kjedelige tilværelse.

Da jeg hadde begivenhetene tett inn på mig, var jeg visst ikke oplagt til å se det komiske i begivenhetenes gang.

Mor sa i allfall et par ganger om dagen at mitt humør var hennes store prøvelse, og at det vilde føles som en uhyre lettelse å bli mig kvitt. At jeg følte noget lignende for mor, torde jeg jo ikke si høit. Men — å, hvor hun irriterte mig med alle de tusen raad og formaninger, og all den livsvisdom hun helte ned i min tomme, uerfarne sjel.

«Selv om du ikke på dette tidspunkt av ditt liv kan opfatte sannheten og betydningen av mine råd, er jeg viss på de blir liggende i din sjel som spiredyktig frø, og vil når tiden kommer, skyte vekst og bli dig til hjelp og støtte i mangen vanskelig situasjon.»

Dette er ordrett citat fra en lapp hun stakk ned i håndvesken sammen med en tier, som

skulde «forsøte tilværelsen den første tid i de fremmede omgivelser». Det var et uventet og rørende innfall — for mor å være.

Tieren kom godt med. Jeg kjøpte flere småting, såsom litt god såpe, min yndlingstannkrem samt ny tannbørste istedenfor den gamle, som mistet bust hver gang jeg stakk den i munnen. Og så kjøpte jeg mig modig en stor pose konfekt i en butikk, som alltid spanderer fine, forede poser og binder lekre, kulørte bånd om. Bare synet av posen forsøtet tilværelsen den første aften, innholdet enda mer! Jeg sier modig, for jeg hadde aldri kjøpt konfekt. En fem og tyve-øres sjokolade var det høieste jeg våget av snop. Lommepengene skulde jo rekke til så meget. Jeg hadde alltid vond samvittighet når jeg stakk noget godt i munnen som jeg selv hadde betalt.

Om lappens innhold vilde bli mig til hjelp og støtte, skulde tiden vise. Det jeg nu ser tilbake på som det tragi-komiske den gang, var mors prinsipprytteri, hennes teori-galskap, og at jeg, hennes yngste datter, skulde være prøvekluten i praksis.

Som en av pilarene i Hjemmenes forening fant hun det uhyre heldig å ha en datter som objekt for sine ideer.

Den dag jeg kom hjem med det skjebnesvangre brev fra rektor, tror jeg nok hun straks

fikk en svak rystelse. Men den gav sig fort. Da hun tredje gang leste brevet, slo et lyn ned i hennes hjerne og viste henne tydelig veien hvorpå mine føtter herefter skulde trede. Og veien het: Huslighet.

En måned før hadde fru byråchef Whister holdt foredrag i Logen for interesserte mødre over emnet: «Opdrager vi våre døtre i overensstemmelse med deres naturlige anlegg?» Der var pakkende fullt, og diskusjonen gikk over alle bredder. Avisenes referenter var imponerte og forbausede over mødrenes huslige kvinnehetslighet.

«Bare vi nu snart fikk syn for at damene mener noget med alt dette snakket om det rette forum for kvinnenes spesielle anlegg!» sluttet et av referatene. Det var vel denne tirade mor plutselig kom ihu da hun med et fornøiet smil sa: «Ja, ja, vennen min. Dette er nok også godt for noe. En kvinne behøver ikke akkurat den høiere matematikk for å gjøre hjemmet tiltrekende. Dine evner ligger altså i et annet plan, Signemor.»

Og så kysset hun mig på kinnet og strøk hånden gjentagne ganger over skulderen.

Jeg blev rasende. Å, hvor det kokte i mig!

Hadde mor sagt for eksempel: Uff, men dette er da trist, Signe! Vi får heller spandere nogen privattimer på dig hos en ekstra flink lærer,

for artium bør du ha — du som dine andre søsken.

Men nei! Det var bare én ting om å gjøre for mor: Å bruke mig som det synlige, konkrete bevis på ektheten av hennes foredrag. Jeg skulde ofres på hennes berømmelses alter. Jeg var den beleilige vær, som dalte ned fra himmelen i rette tid. Og jeg blev slaktet med fryd og takksigelser, mens offervidnene, mors med-søstre i foreningen, stod grønne av misunnelse og så til. Nu passet det ikke lenger å hviske ironisk om fru Whisters teorier kontra praksis.

Ingen visste noget om at jeg var så umulig i matematikk. Signe har mistet lysten, het det, enda hun har så uhyre lett for sprog. Hennes norskstiler står alltid mellom «t» og «m», og læreren sier det er synd å slutte halvveis, men — —

Det var bare en del av sannheten. Min matematikklærer sa riktignok ikke at jeg var helt umulig. Men jeg måtte henge kraftig i og forsøke å opelske en dypere interesse for det fag som lå mine evner fjernest. Dette sa han til mig da jeg blev opflyttet på prøve til annen klasse.

Nu var prøvemånedene forbi; men jeg var omtrent like håpløs. Derfor skrev rektor at den eneste chance nu var å ta privatundervisning.

Både han og de øvrige lærere beklaget at en så intelligent og elskverdig elevs utdannelse skulde

strande på dette skjær. Men passasjen frem til eksamen var nu en gang trang og vanskelig. Kanskje det var likeså fornuftig å trekke sig tilbake straks og slå inn på en annen bane. For en energisk og begavet pike som Signe stod mange andre veier åpne.

Noget slikt stod det i brevet. Mor beholdt det, ellers kunde jeg ha citert det ordlydende.

Nu så altså mor en av de andre åpne veier, den om hvem det sies så vakkert at den fører frem tilmannens hjerte. Egentlig var det vel dit mor siktet. Jeg skulde lære å lage mat — for engang å lykksaliggjøre en av skapningens herrer.

Da jeg — litt for tydelig kanskje — sa dette til mor, sukket hun tungt og trett og mumlet noget om min drastiske uttrykksmåte.

Nu ja. Jeg sluttet altså i annet gymnasium like før jul. De fant det nytteløst å forsøke med privattimer, nytteløst og — kostbart. Fire kroner timen blev til mange penger innen matematikken kom inn i hodet. Far våget riktignok en gang å nevne noe om dispensasjon fra loven. Han trodde det gikk an i ekstraordinære tilfeller, og mitt kunde kanskje betegnes som et sådant. Men forslaget vant ikke gehør hos mor. Hun hadde nu engang utkåret mig til demonstrasjonsobjekt for sine teorier om huslighet som den eneste saliggjørende vei.

Jeg er sikker på at hun holdt små foredrag i sengen når lyset var slukket om aftenen. Far var en føielig og fredselskende ektemann og var vel også for sovning til å protestere.

Summa summarum: Jeg uteblev en dag fra skolen, sa ikke farvel hverken til min elskede matematikklærer eller rektor — jeg orket ikke simpelthen. For jeg elsket skolen! Jeg elsket alt der oppe: Klassenværelset, lyden av klokken som ropte oss ut og inn, blekkflekkene, den talende taushet i klassenværelset når vi skrev skolestiler, ja selv når jeg kjempet med min arvefiende. Og så frikvarterene! Synet av matpakkene i alle hendene når vi barhodet i femten graders kulde tygget oss varme under marsjen nede i skolegården. Å, det var ikke til å holde ut at jeg aldri, aldri mere skulle gå der! Jeg gråt av lengsel etter den deilige tiden.

Men mest av alt savnet jeg norsktimene, når rektor glemte at vi bare var gymnasiaster, og vi følte oss som fullt ferdige studenter, på vei til embedseksamen.

Alt elsket jeg — bare ikke selve begrepet matematikk. Der var noget som sa klikk, klikk i hjernen min når jeg så alle de meningsløse bokstaver, som skulle bety tallstørrelser. Min fornuft kunde ikke opfatte meningen av alle disse kunstige opstillinger, og det var vel derfor hjernen nektet å anstrengte sig.

Og allikevel var viljen der. Jeg sa ofte til mig selv: Nu v i l jeg forsøke å synes at denne matematikken er veldig morsom. Den skulde jo utvikle hjernen, gi den den fornødne gymnastikk, så den ikke stivnet til. Matematikk er en uundværlig faktor for de øvrige fag, sa Krabbe engang. Og han trodde det fullt og fast. Matematikken var oljen som smurte hele maskineriet, sa han en annen gang da jeg i fortvilelse spurte hvad det var godt for alt dette tullet. Jeg kunde ikke f o r s t å hvorfor det skulde gjøres slik og slik, og jeg kunde ikke begripe at det var til nogen verdens nytte for mig senere i livet.

Dette sa jeg flere ganger til Krabbe, stakkar. Han blev ganske såret — på den elskede matematikks vegne. Du må betrakte den som viden-skap, sa han med andaktsfull ærbødighet. Du må tro uten å forstå, Signe; det er hemmeligheten ved alle livets mysterier. Du må ikke sitte der og resonnere og reflektere, men bare hoppe lukt uti vanskelighetene og forsøke å løse dem så å si mekanisk.

Da var jeg uskikkelig nok til å si: Men på den måten blir det jo ingen tankegymnastikk, hr. Krabbe!

Jeg glemmer aldri det blikket han da sendte mig! Det var som om han plutselig fikk mistillit til min udyktighet og begynte å spekulere på om jeg simulerte dum bare for å ergre ham.

Heldigvis dryppet i det samme nogen hete tårer ned på mine hender. Det formildet. Ikke mer snakk om matematikk nu, sa han barsk for å skjule sin medfølelse, og så jaget han mig hjem. Det var like før første tentamen i matematikk i annen klasse, da jeg blev igjen for å få vite om det blev «måtelig» eller stryk.

Jeg var nettop fylt nitten år den gang. Jeg vilde altså blitt tyve og et halvt som student. Den høie alder kom av at jeg hadde brukt to år til en klasse. I tredje middel fikk jeg nemlig skarlagensfeber like over jul og var svært syk. Efter opholdet på Ullevål rådet doktoren mig til å slutte skolen foreløbig og heller gå om igjen i tredje klasse. Jeg gråt og bad om å få fortsette. Jeg tenkte på klassekameratene og gruet for å komme sammen med nye, som var et år yngre. Men da var det at mitt ømme punkt, matematikken, hjalp mor og far til å overbevise mig om at et år op igjen i tredje vilde sikre mig en bedre karakter i det fag som også den gang «lå mine evner fjernest».

Men jeg mistet mine gode kamerater og fikk ingen eller få nye som jeg fant det verd å holde fast på — undtagen én, men hun blev ikke akseptert av mor. Men i matematikk strakte jeg mig til en «t». Knepen var den, og jeg hadde nok stått på tàspissene for å nå den, men den hjalp mig til en god «meget tilfredsstillende» i

hovedkarakter og gav mig mors og fars velsignelse til også å strekke mig efter duskelen. Jeg ante jo ikke da at der var så dyp en kløft mellem de to skolers matematikkpensum.

Nåja. Hvad jeg nu har fortalt om mine gjenvordigheter hjemme er kanskje allikevel ikke så komisk enda. Nei, det er heller tragisk. Det var mor som gav dem det lille stenk av komikk. Og det var jeg glad for. Jeg har alltid elsket å finne noget å smile av, å ironisere over midt i motgangen. Mors begeistring over at hennes yngste datter — stikk mot sin vilje kom henne til hjelp, virket som salt og pepper i all den smakløse og kjedelige huslighet, som skulle være min åndelige næring på den nye vei til lykke og tilfredshet.

Jeg blev hushjelp — eller tjenestepike som det het før i tiden da det ikke var blitt moderne for bedre manns barn å tjene. I virkeligheten var jeg altmuligmellemhimmelogsjord-pike hos generalkonsul Minde på Bestum og hadde tredve kroner måneden i lønn samt kost og delte værelse med husets fjorten-årige datter, Sofie, av sin elskende mams kallet Sossen min. Dessuten var jeg et kjært medlem av familien — hver gang der var fremmede.

Til daglig var jeg den tjenende ånd ved bordet, fylte på fater, bød om og tok ut og brukte akkurat tredjedelen av de andres spisetid til å fylle min sultne mave.

Jeg gikk husmoren til hånde. Det vil si at jeg fløi op og ned i trapper etter alt det hun selv ikke gad hente. Dessuten var jeg fruens talerør i kjøkkenet når der var noget å kritisere ved maten.

«Hør, Signe! De er nok så snild at De sier fra til Paula om potetene. De var altfor sterkt saltet idag — og at hun ikke må ha så meget sukkerkulør i sausen. Den smakte avskyelig

brent. Jeg er riktig glad vi ikke hadde gjester idag.»

Jo da — det var en behagelig jobb!

«Nå? Åffer no gæli er det idag?» spurte Paula med en holdning som dronningen av Saba. Hun satt stram og stiv med armene i kors nettop ferdig med måltidet, som hun i fred og ro hadde kunnet innta siden jeg overtok hennes plikter i spisestuen.

Jeg var litt redd for Paula, reddere for henne enn både for Sossen min og fru Minde. For Paula tenkte høit. Hun hadde ikke fått bremse i vuggegave for sine tanker, — de sprang rett ut fra hjernen uten kontroll på sin vei frem til talestasjonen. Og fordi hennes hjerne var sterk og klar, blev ordene det også. Hun tenkte høit, Paula.

«Å,» sa jeg lett henkastet, som om det bare var spørsmål om vær og vind. «Maten var dei-
lig den, Paula. Fårestek er namnam med per-
sillespekk. Men kanskje sausen var en smule
mørk, hvad?»

Hun var i godlag nettop da.

«Åja. Men hu kunde forsøke sjøl engang, så skulde hu se å lett det er å få en dråpe for mye neri.»

Men da jeg litt senere, mens vi vasket op, nevnte at fruen syntes potetene var litt for salte, da blev det et nummer for meget. Jeg

skammer mig for å sette på papiret de nydelige uttrykk som da spratt ut av Paulas munn.

Jeg bare tidde og tørret og lot som jeg ikke så hvor sterkt nesevingene vibrerte. Kanskje forsøkte jeg å plystre eller nynne for å få en rift i den trykkende taushet.

«Hysj! Nei, hold op med det derre da, Signe! Jeg er så rar i hue etter denna komfyrvarmen. Det er til å drepe et menneske, er det. Han kunde bruke mindre til viski og siggarer, den suseladden, så blei det penger nok te elektrisk. Og hvis frua tok sydame i huset som andre folk, i ste'n for å kjøpe ferdige kjoler, så tenker jeg det blev nok både til komfyr og anna. Ysj, å dom huserer med penga! Dom vøler ikke det dom bruker sjøl. Men her skal en annen stakkar slite sig tynn og klein for at dom skal leva flust. Fysj, å urettferdig livet er!»

Jeg bare smilte — litt åndsfraværende; hun kunde ta det for det hun vilde. Jeg var ikke Paulas kampfelle. Og jeg trengte å ha mine krefter i behold til om kvelden, når Sosseren min og jeg skulde «go to bed». Da hadde jeg det mest anstrengende. Jeg skulde banke inn i henne tyske og engelske glosor og høre henne i de engelske småstykker hun skulde kunne ordrett utenat. Alt dette var i følge avtalen. Men det var ikke etter avtalen at jeg skulde skrive de norske stilene! Det hendte to ganger. Mamsen

strålte da Sossen viste henne den første «Meget tilfredsstillende». Jeg satt bøiet over generalkonsulens strømper og holdt mine smilebånd i stramme tøiler.

«Les den høit!» bad fruen. Hun var næsten rørt over Sossens litterære begavelse.

Da rødmet jentungen — merkelig nok.

«Isj, det er så vemmelig, mams. Kan ikke heller du, Signe?» sa hun og blunket til mig.

Og Signe leste flytende sitt eget produkt: «Kunnskap er makt.» Den var skrevet ut av mitt hjertes innerste kval og lengsel efter å lære — ikke husstell — men fremmede sprog. Kort sagt, alt det mitt elskede gymnasium hadde å by på.

Stilen var godt skrevet, så godt at den stolte mor gav Sossen min to blanke kroner som belønning.

«Den må du la far lese,» sa hun og strøk en tåre bort fra øiekroken.

Gad vite hvorfor mødre alltid gråter når de er kry av avkommet sitt? Gledestårer heter det. Men det er imot naturens orden, synes jeg. Tårene er da avløp for sorgens innsjø, når den går over sine bredder.

Slik er det i mitt hode. Men kanskje naturen forrykkes når man blir mor til et så elskelig individ som Sossen!

Om jeg kunde tegne henne med linjer og farver! Men den evne er mig nektet. La mig i stedet tegne et ordbillede av den yndige mø på femten år. Lang og ulenkelig med altfor store hender og føtter, tynn som en humlestang og med et hode som holdtes oppe av en blek storkehals. Det mørkblonde hår hang i to lange, stramme fletter nedover brystet. Det var synd å klippe det, sa Sossens mor. Egentlig var håret pent. Det var tykt og hadde et bløtt, vakkert fall, og det vilde flattert det veslevoksne, smale ansiktet hvis det var blitt klippet. Men fru generalkonsul, født Frydenlund, var en meget konservativ dame med aristokratiske prinsipper, hvorav det ene var forakt for den kompakte majoritets smak. Derfor skulde Sosse gå der som en antikvitetsgjenstand og være et talende vidnesbyrd om morens selvstendighet. Og det rare var at ungen syntes å dele morens snobberi.

Hun betrodde mig en gang at hun lignet dronning Juliane Marie. Hennes lærerinne i historie hadde sagt det. Og det var noget i det. Den lange nesen hadde samme aristokratiske bue, og de store fiskeøinene med de tunge lokkene uttrykte presis den samme intethet.

Hun var stolt av sitt lange hår, og jeg blev tildelt den ære å børste det hver aften. Hver fjortende dag var det min kjære plikt å vaske

dette vidunder av en hårfylde, tørre det med varme håndklær og sette krøllnåler i forhåret.

Dronning Juliane satt da foran speilet i en makelig stol med de yndige, lange føtter puttet inn i et par bløte sko, kantet med svanedun, og drømte øiensynlig om hoff-frøkener og kammerpiker og andre dronning-attributter, mens et overlegent smil spillet om den — jo, rett skal være rett — nydelige munn. Den var nemlig usedvanlig vakkert formet; den hadde nettop den blekrøde korallfarve og den nydelige form som dikterne besynger.

Men når hun smilte, kom der et par skjemmede streker nedover mot haken på hver side. Til gjengjeld var tennene blendende hvite og regelmessige og gav det ellers så kjedelige ansikt en viss forskjønnende glans.

Jeg har aldri sett et smil bevirke en så total forbedring hos et menneske. Bare hun ikke visste om det selv. Men det gjorde hun. Speilet sladret når hun blev børstet. Vi pratet jo sammen, og da satt hun og nød sig selv.

Men akk — jeg kom ikke lenge til å beholde min stilling som kammerpike.

En aften Sossen kom hjem fra en aketur, slengte hun sig ned i værelsets eneste gode stol og kommanderte: «Signe, trekk av mig støvelene!»

Jeg gjorde en utålmodig grimase og så misbilligende på henne. Jeg kunde jo ikke tro det var alvor.

Da lo hun: «Husk jeg er dronning, Signe!» Og så strakte hun benene frem og gjorde en bydende håndbevegelse. «Litt fort, min terne!»

«Nei, vet du hvad, Sofie!» sa jeg med verdighet. «Jeg er ikke ansatt som din tjener.»

«Jo, du er! Mama sa at jeg behøvde din hjelp til toalettet. Du børster jo mitt hår! Er det mer nedverdigende å trekke mine støvler av?»

«Ja, det er det,» svarte jeg rolig. «Man må innta en knelende stilling, og det er slett ikke etter mitt hode, Sofie. Du er hverken gammel eller svakelig.»

«Å! Du er fryktelig hovmodig!» ropte hun rasende og sprang op. «Nu befaler jeg dig å gjøre som jeg sier! Du er min tjenestepike, vet du ikke det?»

Hun var blitt høirøstet, og den spinkle, sprøe stemmen skar hvinende gjennem aftenstillheten.

Et øieblikk etter kom fra Minde inn — uten å banke på døren.

«Hvad står på her, barn?»

Sofie blusset, jeg stod rolig og blek og så fruen inn i ansiktet.

Ingen av oss svarte.

«Hvad er det, Sossen min?»

«Signe er uhøflig mot mig!» hikstet hun frem.
 «Tenk — tenk — jeg bad henne pent om å — — hjelpe mig med disse stive sportsstøvlene, og hun — hun vilde ikke, mor! Jeg er ikke din tjener, sa hun!»

Fruen løftet langsomt sin stanglorgnett op til øinene, fikserte mig skarpt og sa så i en iskold tone:

«Det later til at De misforstår Deres stilling her i huset, Signe. Når min datter trenger Deres assistanse, har De å yde henne den hjelp hun ønsker.»

«Ja vel, frue,» svarte jeg. Stemmen dirret, men jeg anstrengte mig for å holde mine følelser i tømme. «Men da må jeg be om å bli tiltalt i en høflig, dannet tone. — Sofie har forresten alltid før klart å trekke støvlene av sig alene. Det var bare et innfall hun fik. Hun vilde agere dronning, sa hun.»

Generalkonsulinnen så fra den ene til den andre av oss. Kanskje Sossens blussende ansikt gav henne en anelse om at datteren ikke hadde optrådt så ladylike som man burde vente av en ung pike med så aristokratiske forfedre.

«Nu ber jeg Dem, Signe, vær så vennlig å hjelpe Sofie av med støvlene!» kom det overmåte blidt og elskverdig. Hun solte sig formelig i bevisstheten om hvor uhyre nobel og dannet hun nu måtte forekomme mig å være.

Jeg bøide hodet i taushet, la mig på kne foran stolen, hvor dronningen igjen hadde tatt plass, og snørte op lissene på begge støvler. Derefter reiste jeg mig.

«Sofie kan med største letthet sparke dem av nu,» sa jeg. «Hun har selv sagt at de er litt for rummelige.»

Støvlene var nemlig svært fete av smørelse og nokså skitne av sneslapset oppe i akebakken. Jeg syntes ikke det var nødvendig å grise mig til. Jeg var ferdig med mitt toalett for natten og skulde nettop krype i seng da Sofie kom inn.

Jeg så at der foregikk en liten kamp mellom moren og den overordnede i fru Mindes sjel og jeg stod spent og ventet på utgangen.

«La mig se, Sofie,» sa hun kort.

Sofie rørte sig ikke.

Da bøide fruen sig selv ned og tok et løst tak i den ene støvel, som med letthet fulgte med.

«Du burde ha ris!» fnyste hun og gav datteren en dask på kinnet.

Mig verdiget hun ikke et blikk da hun seilte ut av værelset.

Næste morgen, da Sofie var gått på skolen, sa fruen mig op.

«Jeg vil ikke risikere flere scener som den igårafte,» sa hun. «De er ikke skikket til å innta en tjenerende stilling. Men jeg skal gi Dem

en anbefaling. De har mange gode sider, Signe. De er ordentlig både i Deres klædedrakt og arbeide, og De har et ganske godt lag med å holde stuene i orden. Men De er for selvstendig og selvbevisst. For Deres mors skyld er jeg bedrøvet over å måtte si Dem op. Men jeg ønsker først og fremst fred i mitt hus. Sossen har sine egenheter, men blir hun tatt med forståelse og kjærighet, er hun en sot og god pike.»

Jeg stod bak en stol og så ut i luften med et lite sarkastisk smil, som jeg visste irriterte den veltalende dame.

Da hun var ferdig, sa jeg — og jeg var også uhyre dannet og behersket, jeg brukte mitt bremseapparat til det ytterste:

«Undskyld at jeg sier det, fru Minde; men etter min mening trenger Sofie en værelseskamerat som ikke lar sig hundse av henne. Hun bør ikke vennes til å ha en kammerpike som kryper og bukker for henne. Det vil bare gjøre henne enda mer kommanderende og — doven.»

«Doven! Sofie?»

«Ja, nettop. Hun gidder ikke å anstrenges hverken åndelig eller legemlig. Jeg tror også det er heldigst at jeg slutter; for jeg har vært altfor føielig og snild mot henne. Det er det eneste jeg har å bebreide mig når jeg forlater dette hus. — Hvis jeg får en ny plass før de fjorten dager er omme, kan jeg da få slutte?»

«Joda, joda.»

Jeg tror hun var en smule imponert over at jeg tok opsigelsen så rolig. I de åtte dager som forløp før jeg fikk ny «post», var både fruen og Sofie elskverdige. Jeg børstet ikke håret en eneste gang.

Men Paula raste.

«Søren også,» sa hun, «at den skittungen alltid jager på dør de beste hjelpepikene.»

Nu var hjelpepiken op sagt. Byråchef Whisters datter begynte å studere siste side av morgenavisen for å finne et levebrød. Generalkonsulinnen hadde nemlig — visstnok litt uvillig — lovet ikke å bry mor med opsigelsen. Jeg vilde helst på egen hånd finne noget denne gang.

Nu gjaldt det ikke å bli et kjært medlem, men å få mest mulig lønn. Det kunde være moro å ha like så fint undertøi som hennes nåde Paula. Hun tålte ikke annet enn silke nærmest.

«Det er slik når en venner sig til det,» sa hun.

Da jeg hadde vært seks dager i den nye plass, avla jeg mine foreldre en visitt. De bodde på Frogner i en ganske pen fire værelses-leilighet.

Istedenfor å avvente den sedvanlige eksaminasjon av mor buste jeg straks ut med alle de nyheter som jeg visste vilde interessere henne.

Hun satt målløs og stirret på mig. Det betyddet alltid noget når mor mistet tale-evnen, og jeg fryktet en lettere besvimmelser. Den uteblev imidlertid, og i stedet kom det uvær som jeg naturligvis var forberedt på, hvorfor det ikke affiserte mig større.

Jeg slo op min — paraply. Det vil si: Jeg satt murende stille og lot det hølje ned, helt til siste dråpe var falt. Så sa jeg — nokså rolig, tror jeg:

«Og nu er jeg enepike hos skibsreder Nilsen på Smestad og har åtti kroner måneden.»

«Enepike! Du — min datter!»

«Ja, men vi har rengjøringshjelp hver fredag, og fruen lager selv maten. Jeg gjør bare alt det grove. Jeg vasker op og pusser og støvsuger og

passer centralvarmen i kjelleren — med meget mere.»

«Men forstår du ikke at dette er nedverdigende for oss da, barn?»

«Nedverdigende!» ropte jeg og lot meget forbauset. «Du sier jo selv at husarbeide er — — »

«Jeg sier og jeg sier! — En ting er å holde foredrag, noget annet er å la sin datter være tjener for simple folk.»

«De er grunnrike,» sa jeg. «Vi lever storartet. Vi bruker bare meieri, og vinkjelleren er utsøkt.»

«Hvorfor lager så fruen maten?» spurte mor en smule roligere. «Hun har kanskje ikke andre interesser?»

Jeg måtte innrømme at så var tilfellet. Fru Nilsen hadde vært overkokke på et stort badehotell før hun blev gift, og matlagning var hennes livs store pasjon. Jeg lærte mange små finesser når der blev en liten stund til overs etter skuringen og pussingen. Det hendte at jeg fikk lov å røre i en gryte til det kokte op, og da trillet der ikke så få gullkorn ut av hennes på matkunnskap fylte munn.

Hun var snild og hyggelig mot mig, men hun kunde ikke skjelne mellom Nordland og Finnmark eller Trøndelag og Nord-Møre. De var bare Nord-Norge for henne. Byene i Holland og England stod tydeligere preget i hennes be-

vissthet. Men hvad generte det mig? Vi var fine venner. Hun imponerte mig med sin kokekunst og sine penger og jeg henne med mine sproggunkniskaper. Men det vilde allikevel ikke ha vært nok til å bli i hennes gunst. Det skjønte jeg snart. Nei, hun fordret først og fremst renslighet og et vennlig vesen, derefter kom raskheten og dyktigheten i annen rekke. Det siste kom med øvelse, sa hun. Men det første var et menneske medfødt. Hun betrodde mig engang at hun straks så jeg ikke var en slurve på den måten jeg tørret av føttene på dørmatten da hun lukket op for mig. Det regnet den dagen, og jeg gjorde mig — rent ubevisst — særskilt umake med å få kalosjene rene før jeg trådte over terskelen inn i den nydelige lille entré.

Jeg hadde aldri sett et så rent og delikat hus. Der var skinnende fra kjeller til loft. På gulvet i vedkjelleren lå linoleum, riktig nok et kassert fra spisestuen, men allikevel — —. Trappen ned til kjelleren var hvitmalt og belagt med røde løpere. Dørene inn til de forskjellige boder var også hvite og bar tydelig inskripsjon om det som fantes innenfor, malt med sorte bokstaver: Matbod, vinkjeller, ved og kull, rulleværelse, W. C.

Men det morsomste der nede var «Kahytten». Fjerdedelen av kjelleren var innredet som en dampskibskahytt. Mellem de små, runde vin-

duer, hvorigjennem vi fikk et gløtt av haven ovenfor, stod buffeten med messingstang fast i veggen, og i hvert hjørne lyste en rød og grønn lanterne. I veggene var innfelt marinebilleder av en kjent kunstner, og over peisen hang en skibsklokke, merket «Mira». Den kalte gjestene ned til kaffe omkring det lange bord langs den ene tverrvegg. Et tykt, rødt teppe dekket gulvet og gav hele rummet et lunt, koselig preg.

Det var skibsrederens næsthelligste, sa han selv. Det allerhelligste var på loftet. Der hadde han sin bestikkluigar med karter og kompass og ellers alt det som hører til for å føre et skib fra havn til havn.

Når lengselen efter sjøen kom over ham, gikk han dit op og drømte sig tilbake til det bølgende hav. Utenpå døren stod et messingskilt med «Privat», og ve den som brøt freden der inne!

Dette og meget mer fortalte jeg mor. Hun hørte åndsfraværende etter. Alt sammen lå så fullstendig utenfor hennes verden. Sjøfolk stod for hennes bevissthet som absolutt simple folk, når de ikke var utdannet på Sjøkrigsskolen. At Nilsen hadde startet som en fattig femten år gammel, foreldreløs dekksgutt fra Langesund, gjorde ikke familien finere.

Jeg hadde blamert både mig og mine foreldre og måtte finne et påskudd for å flytte snarest.

Allikevel fikk jeg løfte på en visitt av mor først. Jeg unte henne å se et så velstelt hjem. Hun kunde få en ny idé til et foredrag, sa jeg, og det var agnet hun bet på.

Jeg hadde med vilje fortjet fars stilling for Nilsens. Han er på et kontor, sa jeg, og det nøiet de sig med. Da jeg dagen etter samtalene med mor fortalte fruen at mor hadde lyst til å hilse på henne, fant hun det ganske i sin orden.

«Ja, gjerne det,» sa hun. «Du får koke kaffe til henne da, Signe, og kose dere oppe på værelset — — for hun kommer kanskje om kvelden?»

Nei, det passet mor best om formiddagen. Ja, så kunde hun slå sig ned inne hos dem hvis hun kom mens de tok sin formiddagstår.

Mor kom en dag nettop som jeg satt og skrelte poteter til middagen. Det var i begynnelsen av februar, og mor var i sin fulle stas: Bisamkåpe, brun silkehatt med slør, muffe og en flott skinnveske. Jeg selv var dyktig imponert over mitt elegante ophav. Naturligvis kom hun ikke kjøkkenveien. Hun ringte, og jeg tørret i hast hendene av på forklædet for å forhindre at fruen gikk ut. De satt nettop i salongen og drakk kaffe.

Der gikk en smal, liten dør fra kjøkkenet ut i hallen, og gjennem denne fikk jeg listig smuglet mor ut til mig før nogen ante hennes nærmeste venner.

vær. Hun rynket på nesen over den plebeiske spisetid og avslo hånlig å delta i herskapets kaffeslabras.

«Er du gal? Jeg vil bare la disse menneskene forstå at du er altfor god til den slags.» Hun gjorde en foraktelig grimase henimot potetesgryten, som bare ventet på en siste overskylling før den skulde på den elektriske komfyr. «Du verden!» sukket hun, da hun litt etter litt blev opmerksom på alle de moderne lettelses penger formår å skaffe i et kjøkken. «Er det ikke urettferdig? Slike uintelligentes mennesker skal ha penger i overflod, mens vi andre sliter med fattigdom og trange kår hele vårt liv!»

«Vi andre» satte sig på kjøkkenstolen med et sukk, mens øinene løp rundt uten å finne en eneste liten ting å kritisere.

«Her er nydelig, ikke sant?» bemerket jeg. «Her er hverken sot eller gass. — Blir jeg gift en gang, vil jeg også ha alt elektrisk.»

«Du snakker som om kjøkkenet er alt i et hjem,» sa mor vrantent. «En er nødt til å ofre nogen materielle goder for å dyrke sine åndelige interesser, Signe. Hvor meget spanderer disse mennesker på tidsskrifter — på litteratur og kunst? Hvilke aviser holder de? Sjøfartsbladet, antar jeg. — — Materien er forgjengelig, ånden skal leve videre. Og vi som er født i — —»

Jeg fikk ikke vite hvad der skal times dem, for i det samme gikk døren fort op, og fru Nilsen kom ut med kaffebrettet.

«Jeg hørte det var nogen her,» sa hun og nikket vennlig til mor — som blev sittende.

«Jeg er fru byråchef Whister,» sa hun med et nedlatende smil og rakte hånden frem.

Fru skibsreder Nilsen satte straks brettet fra sig og trykket den hjertelig. Der fór en hastig rødme over hennes ansikt, og øinene fikk et anstrengt uttrykk.

«Vær så god, vil De ikke gå inn og — — se hvordan vi har det?» sa hun klosset. «Nilsen kommer snart, han er bare gått sig en liten tur. Vær så god!» Mor reiste sig med en majestetisk mine — — som om hun var keiserinnen av Nordpolen. «Det er rimelig De gjerne vil se hvordan Signe har det,» sa min matmor og slo døren op på vid vegg inn til spisestuen, hvor det nybonede ekeparket lyste oss i møte.

Alt var skinnende der inne. Mine uvante fingrer følte nok både sølvpussem og «Blue Star»s eftervirkninger når jeg hadde skrubbet løs med såpe og børste. Jeg kunde ikke utstå å bruke de gamle sorte hanskene etter Nilsen. De slang om fingrene mine og bare heftet.

Jeg så på mor at hun blev overrasket. Alt var smakfullt i spisestuen, helt fra den mektige,

hvite svenskeovn i kroken til de delikate blekblå kappegardiner kantet med små ponponer. I de brede vinduer blomstret gyllenlakk, roser og begonia, og midt på det mørkebrune eketrebordet tronet en lubben, lyserød hortensia med fem utsprungne blomster. Dørene inn til salongen var skjøvet inn i veggene, og åpningen dekkedes av tunge mellemblå plysjes portierer. Et ditto par i rødt hang på salongsiden. Der inne var alt holdt i rødt, gulvteppet også. Der ved blev det for ensartet etter min smak. Men Nilsen elsket den røde farve over alle andre. Den minnet om salongutstyret på «Mira», hans siste dampskip.

Ved siden av salongen var et lite rum, offisielt kalt kabinettet, av Nilsen kammerset til daglig. Møblene var en tilfeldig blanding av kurvstoler og koselige bestefarsstoler med heklede antimakassar. På en gammel lysebrun bjerketres kommode stod et skrin, tett besatt med skjell i forskjellige størrelser og fasonger. Gulvet var tett belagt med filleryer, vevet i store, flatttrykte firkanter i nydelige farver med sort som bunnfarve. Det var presang fra Nilsens søster, Karoline Flatland i Drangedal. Hun var ekspert i vevning. Inne i kammerset stod fruens symaskin på en høi skammel ved siden av kommoden. Under det brede vinduet mot vest hadde sybordet sin plass. Der lå gemalens strømper,

både de som var under strikning og de som skulde stoppes.

Der var en egen lunhet og gammeldags hygge over dette rummet. Her inne elsket jeg å sitte og drømme om ettermiddagen når herskapet en sjeldent gang var buden ut til kaffe. Da tendte jeg den elektriske kamin og lot tankene få reisepass.

Mor betraktet ryene med kjennermine. De var ganske eiendommelige, sa hun. Skrev de sig fra Husfliden eller Hjemmenes vels bikube? — — —

Fru Nilsen overlot til mig å vise mor resten av huset, imens vilde hun finne frem vin og kaker. Mor avslo bestemt å drikke kaffe — tenk kaffe om formiddagen! Hun som alltid drakk te eller sjokolade!

Da vi blev alene ovenpå i den fløtegule, rummelige gang med hvite dører inn til soveværelsene, rystet mor demonstrativt på hodet og pustet tydelig gjennem neseborene.

«Hvad er det?» hvisket jeg.

«Bare ytre ting alt sammen, Signe. Jeg øiner ikke en gnist av åndelige verdier i dette huset! Jeg har enda ikke sett en bokhylle!»

Jeg skyndte mig å få henne inn bak en dør — det blev tilfeldigvis gjesteværelsets. Der inne lå det nyrullede tøi i store hauger ferdig til å legges i linnetskabet, hvis dør nettop stod på

vid vegg. Hyllekantene var pyntet med hjemmeklede blonder i hvitt og blått og satt fast med hvite tegnestifter.

Skapet var næsten halvfyldt fra før. Det duftet av tørrede roser, som lå i små lenonsposer på hver hylle. Mor hadde ikke øie for det øvrige der inne. Et velfyldt linnetskaps var et av hennes høieste jordiske ønsker — enda det ikke eide gnist av ånd!

«Ja, er det ikke som jeg sier,» mumlet hun. «Uintelligentes mennesker har en egen evne til å samle skatter på jorden. Det er naturligvis skibsaktier de er blitt så rike på?»

Jeg ante det ikke. Det interesserte mig ikke hvor rigdommen skrev sig fra, bare jeg kunde heve mine åtti kroner hver måned og smøre tykt med meierismør på brødet og ellers leve godt. Hjemme var det de aller nyeste merker av margarin som skulle prøves for at mor kunde gi det anbefaling i avisene mot en fem kilos kasse til takk.

Badeværelset med dør inn til mitt herskaps soveværelse gjorde mor målløs for et minutt. Og det var ikke rart. Noget så lekkert og komfortabelt hadde jeg heller ikke sett.

«Og dette er bare for de menneskene?» sukket mor med en komisk martyrmine.

Da jeg fortalte at jeg også fikk benytte dette vidunderlige rum, nikket hun kort.

«Ja, det skulde bare mangle! Men du skrubber det vel godt før bruken?»

Jeg pekte på et par børster med lange skafter og svarte ikke. Tenk å tvile på at den første regel for avbenyttelse av felles badekar blev fulgt i det huset! NB.! Efter bruken!

«Uff, nei, det er ganske irriterende å være her,» sa mor og gikk foran ut i gangen for å se mitt rum, et bedårende lite værelse, trukket med lysblomstret tapet. Møblene var hvitlakerte, og der manglet hverken gulvteppe eller en god stol å hvile i etter dagens møie.

«Dette skulde Mina se!» bemerket jeg med et ondskapsfullt smil.

Jeg så at mor også tenkte på det utrivelige pikeværelset hjemme, hvor husets mest defekte møbler var anbragt.

«Å, hun har så mange andre fordeler, Mina. Hun er sammen med dannede mennesker — det setter sitt stempel på henne — — —»

Jeg fikk ikke vite de øvrige fordeler Mina hadde i det åndrike hus. Mor likte ikke å dvele for lenge der inne. Kanskje hun kom til å minnes et foredrag hun engang holdt: «Hvordan behandler vi vår hushjelp?»

Da vi hadde besiktiget kjelleretasjens vidunder, var mor næsten gråteferdig. Jeg antar det kom av misunnelse og forargelse over den urettferdige fordeling av livets goder.

Jeg gikk i stadig angst for hvad hun kunde finne på å si av ubehageligheter når vi kom i den røde salong. Men jeg våget ikke be henne være taktfull. Kjære, hun var jo den fine, dannede dame. Istedenfor bad jeg henne foreløbig å la Nilsens tro at hun var vel fornøid med å vite mig i et så pent, ordentlig hjem. Så fikk vi senere bli enige om når jeg skulde slutte — hvis jeg i det hele tatt skulde — —

Vi stod like foran den lukkede dør op til hallen, ansikt til ansikt.

«Du innbiller dig vel ikke at far og jeg vil lad dig slite lenger for disse halvdannede menneskene?» sa hun med dirrende stemme.

Da fikk jeg en innskyttelse. Jeg begriper ikke hvor den kom fra.

«Du mor — de har ingen barn,» hvisket jeg. «Tenk om — —» Jeg stanset og bare smilte — drømmende og lengselsfullt.

Da var det som mor plutselig så et lys langt borte og i lysglansen all jordens herligheter med elektrisk komfyr, meierismør og fylte linnetskaper — —. Jeg innbilte mig i allfall at det var et slikt syn hun hadde. For hele mor blev med ett totalt forandret. Skikkelsen ranket og rettet sig, øinene fikk glans, og smilet kom frem.

«Du sier noget, Signemor! Du er jo så avholdt,» sa hun med bløt stemme, og i næste sekund var

vi i hallen, hvor skibsrederen tok smilende mot oss.

Mors veltalenhet gjorde stor lykke. Jo, hun kan når hun vil; det er sikkert! tenkte jeg. Nu var det et hell for hennes datter å være kommet til et slikt ordenshus. Dessverre var hun selv ikke i stand til å oplære henne som hun gjerne vilde. Hennes tid var optatt med så mange gjøremål, og en beskjeden byråchefgasje strakk ikke lenger enn til det nødvendigste. Hele husførselen måtte være enkel og sparsommelig. Og når barna skulde ha utdannelse etter tidens krav, gikk det ut over komfort og andre materielle goder.

«Signe har av fri vilje valgt husligheten til levevei. Derfor tror jeg nok at hun med tiden vil skape sig en selvstendig stilling i denne branche. Og i et hjem som dette vil hun få det rette grunnlag for all videre utdannelse.»

Skibsrederen nikket og smilte og sa: «Skål, frue!» titt og ofte. Men hans frue forholdt sig mere taus og lukket. Hun eide en god del mere menneskekunnskap enn den joviale, umistroiske ektemann. Men begge var elskverdige og sa pene ord om Signe som enepike. Visitten blev alt i alt meget vellykket.

Da døren lukket sig etter mor, var fra Nilsen litt betuttet og visste ikke riktig hvorledes hun skulle gerere sig. Da jeg tok Nilsens støvler

for å gi dem en høist nødvendig overhaling, hadde jeg inntrykk av at hun skammet sig over at den fine frues datter gjorde den slags arbeide.

«Han — han kan nå godt pusse skoene selv, Nilsen, vet du.»

Da lo jeg høit og klingende og børstet i takt, mens jeg sang:

«Puss, puss, puss, jeg pusser vel og lenge, chefens støvler kan det saktens trenge.»

Da smilte hun og gikk stillferdig ut av kjøkkenet.

Men jeg var ikke riktig fornøid med mig selv da jeg la mig om kvelden. Noget stakk mig ustanselig inne i brystet på venstre side. Det var vel denne påtrengende samvittigheten, som vilde komme til orde og fortelle mig at jeg hadde været sjofel mot mor. For jeg visste jo godt at Nilsens brorsønn som nettop hadde tatt styrmannseksamen oppe på Ekeberg, var — arving til hele herligheten. Han var også foreldreløs, og Nilsens hadde hatt ham som sin egen fra han var fire år. Nu før han på Syd-Amerika og sendte brev hjem hver uke.

Jeg så ham tydelig for mig: Grovt, værbitt ansikt, kort hals, lut i ryggen, brede skuldrer, skrevende ben, sorte, avspiste negler på de røde, barkede hender og luen på snei. Slik så han ut den fyren jeg møtte i haveporten den dagen

jeg kom for å søke plassen. Senere fikk jeg vite at det ikke var søstersønnen, men en annen sjømann som hadde vært der.

Hvordan mor fikk opsnust at skibsrederen hadde en arving ved navn Kåre Moland er og blir mig en gåte.

Da jeg en dag var hjemme, blev jeg mottatt med et isnende blikk. Jeg følte kulden straks jeg lukket op døren inn til dagligstuen, hvor mor satt og skrev på et foredrag. Hun tok lorgnetten av og snudde sig helt om på skrivebordstolen og så på mig som om jeg var en forbryder.

«Mor'n!» sa jeg og kjekket mig smilende.

«Du skal si op den dag idag!» sa hun så koldt at smilet mitt frøs til is. «Og be om å få slutte så snart de har fått en ny. — — Kanskje du skjønner hvorfor — uten at jeg behøver si det?»

Jeg rystet forbauset på hodet. Der var gått ti dager siden mors visitt, og jeg var blitt enda mer fornøid med mitt herskap. De behandlet mig som jeg var en datter, iallfall ganske anderledes enn mor behandlet Mina. Det eneste som bokstavelig sved der ute på Smestad, var all skuringen og pussingen. Begge to elsket duften av såpeskum og synet av skinnende messing og kobber, den ene fra sjøen, den andre fra et par

års ophold i det alltid nyvaskede og blankpusse Holland.

Men allikevel. Der var så fredelig og godt å være, og jeg fikk ikke sjeldent en femmer til å more mig med når jeg hadde fri.

«Var det overlagt fortelse av sannheten da du sa at de ingen barn hadde?»

«De har ikke heller!» sa jeg.

«Nei, men jeg ser på din rødmen at du vet om den pleiesønnen som skal arve dem — hvad?»

«Å, han ja. Jo, Nilsen har en søstersønn, som han har kostet utdannelse på.»

«Kjenner du ham kanskje?»

Mor reiste sig heftig fra stolen. Et nytt moment kom plutselig til i anklagen, og det lot til at hun glemte hva det egentlig gjaldt.

«Uff, nei da, mor,» sa jeg en smule lettet. «Han er i Syd-Amerika, han. Jeg har ikke sett et bilde av ham engang.»

Og det var sant. Nilsen likte ikke opstilling av fotografier. Det skrev sig vel fra livet til sjøs. Der var de jo stadig utsatt for å gjøre kollbøtter. Og de fullstappede albumene interesserte meg ikke det plukk. Jeg hadde aldri tenkt meg muligheten av å bli i familie med skibsreder Arnoldus Kristofer Nilsen og frue Teodine, født Salvesen.

Mor trodde mig for så vidt. Men hun kunde ikke glemme at jeg hadde sendt en lyskaster

inn i hennes skumle tilværelse for å få en hyggelig avslutning på visitten.

«Jeg visste ikke du hadde tendenser i den retning!» var slutningsreplikken etter at hun med mange velvalgte ord hadde oplyst mig om hvad der mentes med simple og fine løgner.

Jeg hadde jo ikke noget å si til mitt forsvar. Derfor gikk jeg — tilsynelatende villig — inn på å forlate «de simple menneskene», når det behaget skjebnen å gi mig fri.

Fru Teodine var sot da jeg sa at jeg dessverre kom til å slutte.

«Ja, det er rimelig det,» sa hun. «Men vi har likt dig så godt både Arnoldus og jeg. For du er bestandig så hyggelig og villig. Og det er ikke lite det, sånn som du er vant.»

Stakkar hun hadde jo aldri sett det sollese værelse mot gården, hvor Gerda og jeg lå på sovesofa og feltseng. Og heller ikke visste hun noget om regninger som blev stukket inn gjennem entrédøren etter iherdig ringning, mens Gerda og jeg trettet om hvem der skulde si: «Byråchesen er dessverre ikke hjemme, De får komme igjen en annen gang!» Og den vonde margarinene, som vi dekket med billigste sort gudbrandsdalsk gjetost for å føle at vi svelget nogen vitaminer!

Å nei, hun var nok ikke så godt vant, Signe Whister. Men jeg likte å la fru Nilsen tro at jeg var fra et prima-prima hjem. Kjære, hun holdt jo våre beste kvinneblad og leste fru Whisters glimrende innlegg i kampen for hjemmernes trivsel.

— — — Denne gang vilde mor finne en plass for mig.

«Ung, dannet pike, som vil utføre husets arbeide sammen med fruen, får god plass. Familiær stilling.» — Det var agnet mor bet på. Og hun blev sittende fast på kroken. Men det var mig som blev trukket iland for å slaktes.

«En fin, nydelig familie,» sa mor beveget da hun hadde avlagt en orienterende visitt om formiddagen. «Tenk dig, Signe, fruen hørte mitt foredrag om våre unge pikers huslige opdragelse og var veldig begeistret. Hun har så ofte ønsket å praktisere den metoden, sa hun; men det har aldri lykkes henne å finne en ung pike fra et virkelig dannet hjem. Halvdannede piker er det verste jeg vet, sa hun. De mangler både takt og forståelse av de goder som ikke fåes for klingende mynt. — Hun var en fin, nobel dame. Og det at hun er datter av prost Sommer, er i grunnen garanti nok. Hennes morfar var sorenskriver, og en onkel er oberst. Hun viste mig et helt billedgalleri av familien. — Bare embedsfolk,» sukket mor.

«Og hvordan var kjøkkenet?» plumpet det ut av mig. Mor sendte mig et distré blikk. Hun var fremdeles i billedgalleriet.

«Å — kjøkkenet? — Jo—o, det var visst ganske bra. Både gass og kokeplate, tror jeg.

— Tenk, de hadde en hel vegg dekket med gamle familiesilhouetter i lyse bjerketres rammer. Det har jeg alltid ønsket mig, det gir et hus en viss patina, synes jeg. Men mine eldre søstrer har nappet alle familieportrettene, og far eier jo ikke familie som er verdt å utstille —»

«Var der mange tepper?» avbrøt jeg hennes drømmerier.

«Støvsuger har de, ja,» svarte mor.

Jeg oppgav å spørre mer. Og i grunnen var det likeså kjekt å leve i uvissitet om alle de små detaljer som jeg nu visste var avgjørende for en enepikes trivsel og velvære.

Om ettermiddagen møtte jeg til observasjon.

Min aller første tanke da jeg så fra disponent Kock, var denne: Hun vet at jeg ikke klarte gymnasiet, hun tror jeg er en tosk. For det blikk hun sendte meg, var altså vemmelig. Jeg følte på meg at hun ventet å få se familiens sorte får, og at dette faret burde føle sig lykkelig over å kunne beite på de kockske gressganger.

«Og De har altså spesiell interesse av husstell?» sa hun uhyre blidt.

«Nei, jeg vilde nok meget heller gå i gymnasiet,» sa jeg. Og jeg var kanskje litt for oprømt. «Men det var den avskyelige matematikken jeg ikke klarte.»

«Hm.» Hun smilte spydig.

Men jeg fortsatte: «Jeg har lett for sprog; jeg fikk aldri dårligere enn «tilfredsstillende» i skriftlig —»

«Hm,» igjen. «Men dette vedkommer jo egentlig ikke Deres husarbeide — hvad?»

Fy for et smil! Jeg blev sprutrød.

«Nei, naturligvis; men siden De spurte om jeg var spesielt interessert i huset — —»

«Nu vel. De er ærlig, og det liker jeg. Men De har vel interesse for husstell siden De har valgt det som næst best? Jeg forstod Deres mor slik at De hadde spesielle anlegg i den retning.»

«Jeg er kanskje ikke aller verst,» sa jeg. «Jeg kan pusse og skure, og jeg liker å ha det rent; men mat kan jeg ikke lage — ikke på egen hånd,» føiet jeg til. For jeg kom på at det var dumt å sitte og blotte alle mangler på forhånd. De blev vel tidsnok synlige! Og når mor hadde bestemt mig for plassen, var det vel heldigst å stille mig slik an at jeg blev antatt.

Vi snakket da frem og tilbake om plikter og rettigheter, og resultatet blev at hun gikk foran for å vise mig kjøkkenet og pikeværelset. Jeg var halvveis antatt. — — Nei, kjøkkenet var ikke verst. Nettop da skinte solen blekt inn på voksuken foran vinduet. Jeg følte det som om en god venn vilde hilse på mig og si: Bare kom du, Signe! Jeg er her av og til om eftermidagen og lyser op.

Det var et gammeldags kjøkken uten opvask-kum og elektrisk komfyr, og hvad jeg var vant til hos fru Teodine. Mitt værelse lå like ved siden, og jeg tenkte med gru på mat- og gass-lukten, som pleide trenge inn til Mina og gi rummet hennes denne ubestemmelige odør.

«Ja, det er ikke stort,» sa fruen; «men til ett menneske klarer det sig jo.»

Når jeg setter vinduet på gløtt både dag og natt, tenkte jeg, men sa: «Å, det ligner det vi har hjemme.» Og plutselig slo det mig at nu kunde det være til pass for mig å være Mina en stund i et avlangt rum med brungule vegger prydet med juleheftebilleder satt fast med tegnestifter, en slitt, brunmalt kommode og et stativ til vaskestellet.

«Jeg antar De også foretrekker divan for seng. Soveværelset forsvinner likesom da.»

Jo, jeg likte bedre divan med teppe over, selv om det var litt flekket her og der. Men jeg ante ikke da at den knirket hvergang jeg snudde mig, og hadde et dypt søkk i midten, fordi fjærene var istykker.

«Ja, De behøver jo ikke å opholde Dem her mer enn høist nødvendig. De blir medlem av familien, naturligvis, og tilbringer aftnene inne hos oss.»

Å, om jeg straks hadde frabedt mig den æren! Hvor mange ydmygelser og tårer jeg hadde

spart mig selv for. Men la mig ikke foregripe begivenhetenes gang.

Jeg blev veiet og ikke funnet for lett, og fire dager senere kom jeg bilende med mitt habengut til Jacob Aalls gate.

Når jeg nu tenker tilbake på min enepike-tjeneste hos disponent Kocks, kan jeg ikke la være å beundre mig selv en liten smule. Hvorfor? Jo, fordi jeg orket å tie stille om alt det jeg måtte døie der. Først da jeg sluttet, fortalte jeg mor sannheten. Da hadde jeg holdt ut i akkurat to måneder.

Først var det mannen selv. Han var en bjørn, en brummende, misfornøid, ukultivert, uhøflig fyr. Han betraktet mig som en slave, eller rettere sin hustrus. For hun var hans slave. Og når hun ikke fant behag i å utføre ordrene, lot hun dem gå videre til mig.

Så var det gutten, deres eneste barn. Han var femten år og var en lunefull, vanskelig pode. Imellem var han elskverdig — hver gang han gikk og ruget over den norske stilens. Da hendte det at han kom ut på kjøkkenet etter middag og spurte om han skulde tørre opvasken.

«Du har sikkert norsk stil til lørdag,» sa jeg en gang — og jeg var kanskje litt for spydig.

Da slengte han den våte gulvkluten i ansiktet mitt og gikk klukkende av latter op trappen

og blev sittende der oppe til kaffen blev serveret, og fruen lette efter ham.

«Signe har fornærmet mig,» sa han. «Og så vilde jeg ikke gå i dørene for ikke å forstyrre middagshvilen.»

Fruen bare så på mig med det overlegne smilet.

«Vil du ikke fortelle din mor hvordan du først fornærmet mig, Odd?» sa jeg — og jeg var sint, jeg dirret i stemmen.

«Jeg kom bare til å miste vaskekluten så den kom nær henne,» sa han med det mest uskyldige smil.

«Du «mistet» den i ansiktet? Du tok den op av botten og slo til mig med den, gjorde du!»

Da lo den vemmelige gutten.

«Det var bare leven, skjønner du, mor!»

«Ja, naturligvis,» sa fruen, og så gikk de begge inn i stuen.

Jeg kom etter med kaffen. Jeg skulde jo innta alle måltider sammen med familien, også den lille kaffeskvetten. Men den gangen orket jeg ikke å svele en dråpe.

«Takk, jeg vil helst ikke ha kaffe idag,» sa jeg etter å ha skjenket i koppen. «Undskyld,» føjet jeg til og gled ut i kjøkkenet.

«Det var deilig å være kvitt henne, ikke sant?» hørte jeg Odd si før jeg lukket døren til kjøkkenet — entreen lå imellem.

Da smelte jeg døren igjen og gikk inn på mitt iskolde rum og tutet til jeg sovnet av tretthet.

Jeg blev vekket ved at fru Kock stod og så på mig.

«En dannet pike som De er, Signe, skulde kunne beherske sig bedre,» sa hun, og smilet lå om munnen som en giftig slange. «De må ikke glemme at Odd er et barn i forhold til Dem.»

Jeg reiste mig halvt op og gned øvnene av øinene.

«Han er stor nok til å vite når han er uopdragten eller ikke,» sa jeg. Nu var jeg uthvilt og følte en deilige tilfredsstillelse ved å si min mening.

«Jeg ønsker ikke trette og ufred i huset for en bagatells skyld,» var det svar jeg fikk.

Da knep jeg munnen igjen. Det var fåfengt å diskutere en forkjælet, uskikkelig guttunge med en blind og svak mor.

Hun vendte sig i døren.

«Ordne nu håret Deres og kom inn og vær hyggelig. — De har en halv time før aftens. De er kanskje så snild å stoppe resten av strømpene.»

Å! Hvor lykkelig jeg skulde vært hvis jeg kunde hatt den halve timen for mig selv i et varmt rum. Det var i begynnelsen av april og nokså koldt. Inne var der elektriske ovner, men jeg hadde fått ordre om å «putte litt i ovnen

når De har vasket op, så er der passe til å klæ av sig».

— — Efter aftens hadde jeg mitt eget håndarbeide — jeg heklet en jumper av gul ull og silkeblanding. Men det gikk ikke fort. Jeg satt oftest og gjespel og lengtet efter sengen alias divanen, som knirket og gynget under mig — og sa alltid tidlig god natt.

Fru Kock var den fullendte dame både i manerer og tale — akkurat som fra Minde. Hun behersket sig fenomenalt overfor oss alle tre. Undertiden spekulerte jeg på om hun manglet følelser og nerver. Jeg følte det som om hun gikk omkring og agerte dronning på en scene — og at hun alltid ventet ros for sin glimrende skuespillkunst.

Et er iallfall sikkert, hun hadde den ytre dannelses maske. Men jeg fikk aldri et glimt av mennesket bak masken.

I begynnelsen apet gutten efter henne, når han var i godlag. Han trodde vel det var en lur måte å innynnde sig på for å få hjelp i et knipetak. Men applausen uteblev, og da jeg spurte hvem han hermet etter, blev han flau og forsøkte andre metoder. En av dem var som før nevnt, å hjelpe med opvasken. Efter scenen med kluten var han en tid oprådd; men så begynte han å kjøpe sjokolade til mig. Stakkar, jeg syntes synd i ham også; for han var ti ganger

verre i norsk enn Sossen min. Han eide hverken fantasi eller stilsans. Jeg skulde så gjerne ha hjulpet ham på ærlig vis, hvis jeg kunde ha sittet inne i spisestuen eller på hans værelse. Men det var det fordekte som irriterte mig — akkurat som med Sossen. Ingen skulde vite om det.

Første gang lovte jeg på ære med kors på halsen ikke å sladre, og det løfte måtte jo stå ved makt hver gang der trengtes hjelp. Derfor blev det til det at jeg satt gjespende i sengen med en golfjakke over nattlinnet og kladdet for ham for å få fred for gnålet hans.

Javisst var det galt, ja. Men jeg hadde et tak på gutten av den grunn.

Senere fikk jeg av en pike i samme gård vite at ingen holdt ut hos Kocks mer enn en måned, fordi gutten var så rampete. Han pleide ergre pikene med å gå inn til dem om kvelden uten å banke på — helst når de fikk besøk av venner og venninder. Så kunde han bli sittende der inne til stor gene både for pikken og de besøkende. Hverken gode ord eller trusler hjalp.

En gang bød han mig noget lignende. Gerda var kommet opom for å konferere om kjøp av felles-presang til mors fødselsdag — da Odd plutselig stod der.

«Vi ønsker å være alene nu,» sa jeg i en bestemt, men høflig tone. «Min søster og jeg

har noget å snakke om som ikke interesserer dig det plukk.»

«Å, jeg vet nok hvad det er,» fniste han. «Du forteller henne om oss!»

Og gutten var ikke til å rikke av flekken.

Men da gikk jeg nolens volens inn og bad fruen komme ut. Hun gav ham en lusing og stengte ham inne på hans værelse resten av kvelden. Men til mig sa hun etterpå — med dannet stemme: «Jeg avskyrl sladder, Signe! Forsøk å avparere Odds guttestreker uten min mellemkomst!» — Derfor forsøkte jeg å tie, mens jeg raste innvendig.

Allikevel var ergrelsene over Odd det minste i det kockske hus. Han var jo som fruen sa, et barn, og det burde ikke tas altfor høitidelig. Verre var det å døie fruens kvinnelige omgang.

Jeg var vant til å bli kalt frøken Whister av våre dis-bekjente hjemme og bli betraktet som en dame, men for fra Kocks venninder var jeg enepiken Signe. Punktum. Hun skulde trekke kalosjestøvlene av og gi dem en liten avtør-ring, takk. Hun var nok så snild å sørge for at kåpen blev tørr til de gikk, og sette et jern på hvis det trengtes. Jeg var den opvartende ved bordet og skulde samtidig ta mig av den tung-hørte fra Palliser, som blev plasert ved min side. Jeg måtte ikke se maset ut, og allikevel skulde jeg være «litt raskere, Signe».

Opvasken stod til næste morgen hvis det var et lite selskap. Signe var jo et kjært medlem av familien. Hun skulde sitte inne.

«Signe og Odd er så fine venner,» hørte jeg mens jeg bød kaffe om.

«Hm, hm,» sa vennindene og fikserte mig uforskammet.

Flere av dem var ugifte og skarpe; men de gifte var fulle av sladder om piker eller sine egne menn. Jeg satt med min jumper på en stiv stol like ved døråpningen inn til spisestuen og slo øinene ned for at de ikke skulde røbe hvad jeg tenkte.

Den døve fru Palliser var den eneste som henvendte sig til mig. Hver gang spurte hun så høit at alle måtte høre det, hvad jeg tenkte å bli i fremtiden. Og hver gang svarte jeg det samme mens jeg lo: «Jeg vet ikke, fru Palliser. Kanskje jeg gifter mig.» — Det siste sa jeg for å ergre frøknene Veldre. De var tredve minst og så ut som om de var fornærmet på alle mannsfolk fordi de ikke hadde giftet sig med dem.

«Jo, De blir sikkert gift. De ser så snild og god ut,» svarte fru Palliser og strøk mig trøstende over fanget med en liten, fet, hvit hånd, hvor to diamantringer gnistret.

Søstrene Veldre satte trut. En gang mumlet den eldste, Monika, noget slikt som: «Ja, der er

mange mannsfolk som liker de snilde og føielige, som ingen selvstendig mening har, men bare lever for å gjøre mannen til lags.»

Fru Palliser hørte ingen ting. Hun satt bare og drømte om den mann hun hadde mistet fem år etter bryllupet. Hun hadde vært en engel mot ham, sa fru Kock; men han hadde ikke verdsatt henne etter fortjeneste. Hun var forkuet og ulykkelig. Men nu husket hun bare alle hans gode sider. De blev mere fullkomne for hvert år som gikk.

Jeg syntes så synd i fru Palliser, for alle smilte av henne og lot henne sitte der og strikke på sitt hvite langsjal uten å trekke henne med inn i samtalens. Fru Kock bad henne alltid i sine dameselskaper — antagelig fordi hun var hennes gudmor og — meget formuende.

Når jeg satt slik og hørte på all skvaldren, kunde jeg lengte mig syk etter å få være sammen med mine jevnaldrende i gymnasiet. Det hendte jeg listet mig ut i kjøkkenet og begynte å rydde op. Men straks var fruen der og kommanderte mig inn — for å sitte på pinebenken nok en stund.

Næste morgen var det å ta fatt på en tredobbelt opvask — og late som om det var et ideelt arbeide å gå i huset! Imens satt alle mine kamerater på skolebenken og fylte de tomme huller i sin sjel og fikk sin horisont utvidet.

Nei, jeg følte sterkere og sterkere at jeg egnet mig ikke som objekt for mors ideer, og gang på gang besluttet jeg mig til å si fra for å slå inn på noget annet. Men hvilket?

Jeg kunde jo ikke lære matematikk. Altså var handelsskolen et stengt område, og der kunde ikke bli tale om kontorpost.

Jeg hadde litt etter litt opdaget en viss evne hos mig til å undervise. Odd kunde komme med en bemerkning om hvor svinaktig vondt det var å lære det og det i tysk og engelsk, han gjorde stadig de samme feil om og om igjen, fordi han ikke hadde fått tak på det rent elementære. Da sprang der likesom ut av min hjerne tydelige, greie regler, som hjalp ham til den forståelse lærerne ikke hadde klart å gi ham.

I slike øieblikke drømte jeg om en lærerinngasje og så mig selv på et kateter med tredve par spørrende barneøine rettet mot mig. Akk, så var det i stedet å fly ned i kjelleren etter poteter eller å pusse vinduene mot gaten.

Jeg var ikke helt med i noget av det jeg foretok mig; for jeg var hverken fugl eller fisk i det huset. Hos Nilsens hadde jeg både måltidene og aftnene for mig selv; men her var det å fly ut og inn ustanselig — akkurat som hos Mindes. For disponenten ville ha maten brennvarm. Det gikk ikke an å fylle fatene til to gangers forsyning. Både poteter, saus og kjøtt, eller om

det var avkokt torsk, skulde holdes varmt til annen omgang. Og naturligvis måtte jeg op av stolen. På den måten hadde jeg ikke godt av maten. Jeg følte mig aldri god og mett og syntes middagen var en plage.

Dertil kom også at jeg følte den trykkende stemning ved bordet. De var uvant med at piken spiste inne, og var ikke sikker på hvor langt min diskresjon strakte sig.

Å, hvor ofte jeg hadde lyst til å si: «Bare snakk ut dere! Jeg sladrer ikke!» I stedet sa jeg en gang til fra Kock — vi hadde en gjest den middagen: «Kan ikke jeg spise i kjøkkenet idag? Så går det mere lydløst med opvartningen. For det er ikke mulig å reise og sette sig uten å gjøre litt støi.»

Men i den retning var fra Kock ikke til å rokke.

«Avtalen med Deres mor var at De skulle være medlem av familien,» sa hun blidt. «Og jeg bryter aldri en avtale.»

Uff, nei, hun var steil og uelastisk. Men jeg er viss på hun også følte det besværlig å ha en fremmeds øine der hver evige, bidige dag. Hadde der enda vært jevnaldrende, pludrende ungdom — tre, fire gymnasiaster eller studenter med frisk jargon — og et harmonisk, fordomsfritt foreldrepar som kunde more sig over de uferdige menneskebarn!

Nei, her skulde alt gå efter noter. Odd blev rettet på annet hvert minutt. Så holdt han skjeen galt, så løftet han på suppetallerkenen eller slabret suppen i sig. Men det verste maset hadde fruen med å lære ham å spise med gaffelen i venstre hånd i stedet for høire — som jo er det eneste naturlige.

«Det er så liddeli vrint å få det til å ligge,» sa gutten, stakkar.

Faren smilte ned i tallerkenen. Han syntes visst det samme. Men de seksten års ekteskap hadde gitt ham trening i gode spisemannerer.

«Vil du ansees for å være en gentleman, må du også spise som en sådan,» var morens svar.

Det hendte imellem at fruen var i sjokolade eller bridgeklubb om formiddagen og ikke rakk hjem til klokken fire. Da spiste vi uten henne. Det var sikkert festmiddager for Odd, selv om maten ikke alltid var førsteklasses. En gang var den røde sausen for tykk, en annen gang hadde jeg kokt potetene til grøt! Men Odd gaflet i sig med høire labb uten minste anfektelse og brydde sig niks om farens svake protester: «Nå, Odd! Spiser du som en plebeier?»

«Ja,» lo han. «Det smaker hundre ganger bedre, far!»

Disponenten bare smilte. Jeg hadde en sterk mistanke om at jeg var den eneste hindring for at han gjorde likedan.

— — Jeg leste aldri en avis i den tiden — uten hver gang jeg var hjemme. Da tok jeg hele bunken fra ukens løp og bladet igjennem og satte mor i måpende forbauselse over min uvitenhet.

«Men barn, hvorfor leser du ikke avisene hver dag?»

Jeg lo.

«Kocks holder én avis,» sa jeg, «og den leser fruen i løpet av formiddagen. Tror du hun vilde like at jeg sa som så: Nu har jeg en liten ledig stund før middagen. Undskyld at jeg setter mig inn i stuen og kikker litt i avisen!»

«Hm. Ja, det burde du vel kunne si,» sa mor med en eftertenksom mine, og jeg er viss på hun øieblikkelig noterte sig bak øret følgende: «Dessuten bør vi sørge for at vår hushjelp får avisen etter at husets øvrige medlemmer har lest den.»

«Men jeg gjør det allikevel ikke — merkelig nok,» sa jeg tørt. «Et blikk fra hennes øine vilde si mig at jeg var frekk. Og dessuten, mor, er der aldri nogen ledig stund. Det er bare så vidt jeg rekker å bli ferdig med alt som må gjøres før middag.»

«Men etter middagen — —»

«Da er der to mannlige individer som skal lese den. Og de leser porsjonsvis — litt før og litt etter kaffen. Odd stjeler den imellem midt

i en lekse. Så må den avleveres. Takk, Odd! Jeg er enda ikke ferdig, sier Kock.»

Mor satt fremdeles meget fortenkt.

«Egentlig burde hushjelpen — den dannede mener jeg — ha sin egen avis. En slags revy over ukens begivenheter, avpasset efter deres tid og — — og opfattelsesevner. Det er virkelig noget å tenke på.»

Og mor tenkte og tenkte og så allerede ut til å fryde sig over den sukses hun håpet å opnå når hun kom med sitt forslag. Sannelig var det kjekt å ha en datter som prøveklut — det stod tydelig å lese i hennes ansikt.

«Hos Nilsens fikk jeg alltid låne aviser,» sa jeg. «Om aftenen fikk jeg morgenavisen og forrige aftennummer. Ja, det hendte at Nilsen selv la dem inn på mitt værelse! Han var en fin, elskverdig mann, Nilsen.»

Mor svarte ikke. Jeg undredes på om hun hadde hørt hvad jeg sa. Men litt etter kom det spisst:

«Å nei, en fin mann sier hverken sarlong eller sesselong, eller hvad de nu het alle de gyselige sprogblomster han pyntet sin tale med.»

«Men der var gresselig godt å være,» brast det ut av mig av et fullt opriktig hjerte.

«Jeg liker slett ikke de tendenser du har i retning av å søke nedover,» sa mor forarget og forlot stuen og mig med hele avisbunken på

fanget. Stakkars mor. Jeg var allikevel hennes smertesbarn!

Gerda hadde matematikkhjerne og fin artium. Nu satt hun på en kontorkrakk rett op og ned i syv timer og jonglerte med tørre tall og døde bokstaver for en lønn av et hundre og tyve kroner måneden hos et advokatfirma. Jeg hadde ikke artium; men med kost og losji og lønn blev jeg satt i høiere klasse enn henne i Kretssykekassen. Der regnet de min inntekt til et hundre og femti kroner måneden. Og allikevel mente mor at jeg rutsjet nedover bakke.

I grunnen syntes jeg det selv også, men av en helt annen grunn enn mor. Jeg var ikke fornøid med tilværelsen, men følte mig alltid i opposisjon med mine omgivelser. Det var slett ikke fordi jeg skammet mig over å vaske opp tallerkener eller gå med skurebøtten fra rum til rum. Jeg likte å ha det rent omkring mig, og jeg likte å være i bevegelse. Men jeg hadde stadig en fornemmelse av at midt inne i mig lå noget uferdig, en brakmark, eller en ferdig pløyet mark var det vel heller. Og denne flekken lå der og ventet på å bli tilsådd så der kunde gro noget opp.

Nu ser jeg det sånn. Den gangen følte jeg det bare som en ubevisst, sår lengsel etter noget jeg gikk glipp av. Jeg sultet åndelig, det er det

rette ord. Og jeg kunde ikke med min beste vilje bli mett bare av husligheten.

Naturligvis syntes jeg det var nokså morsomt hver gang fru Kock roste mig for en saus eller en formkake som jeg hadde rørt sammen og stekt på egen hånd. Men den gleden forsvant så fort. For litt etter kom der nye vanskeligheter som jeg ikke klarte, og da følte jeg mig klosset og uskikket til å være fruens hushjelp.

Akk, jeg hadde jo ingen ting lært! Jeg blev tatt like ut av skolen og sendt i armene på de fordringsfulle fruer. Det var også en av mors geniale teorier, som hun hadde fått patent på i klubben: Den beste utdannelse får en ung pike i hjemmene. Der lever hun med fra dag til dag. Hun lærer å ta vare på rester og å ta hensyn til hjemmets økonomiske evne.

Å, jeg hadde hørt dette så ofte og så lenge at jeg trodde det selv til slutt. Derfor falt det mig ikke inn å foreslå skoleutdannelse i huslige gjøremål før jeg blev falbdut som tjenestepike. Lærdommen skulde jo sive langsomt inn, dag for dag, og bli ett med mig, med min sjel og mitt legeme.

— — En frieftermiddag tok jeg mot til mig og gikk bort til rektor. Han var så ofte i mine tanker den tiden. Jeg kunde ikke glemme fars forsiktige forslag om dispensasjon, og nu ville jeg høre hans mening. Enten måtte jeg for all-

tid drepe det lille, lysegrønne håp, eller jeg vilde sette himmel og jord i bevegelse for å få artium — uten matematikk.

Jeg kunde jo gått i kontortiden mellom ett og to. Fru Kock vilde vel gitt mig fri når jeg lovte å ta igjen det forsømte om eftermiddagen. Men jeg orket ikke å se kameratene på den tid. Enten ville de være i skolegården, eller jeg ville se dem innenfor vinduene. Og bare det å måtte gå gjennem korridorene i første etasje og se hatter og kåper på knaggene og høre lærernes stemmer fra de forskjellige klasseværelser — nei, nei, det vilde blitt for vondt. Det vilde føles som å strø salt i mitt åpne sår.

Heldigvis var rektor nede på kontoret da jeg kom. Jeg ringte først på i privaten, men slapp altså å møte ham på ukjent grunn.

Da jeg hadde fremsatt mitt spørsmål og fortalt at jeg var syk av lengsel etter skolen og trett av å vaske gulver og tallerkener, satt han en liten stund i sine egne tanker, mens det karakteristiske smil — halvt spydig, halvt elskverdig — lekte om de smale leber.

«Hm. Ja, ja, ja,» sa han og trommet med alle ti fingrer på stolarmene. «Det var jo bare denne matematikken, ikke sant?» — Jeg fant det unødig å svare. Han kjente like så godt som jeg de øvrige karakterer. — «Er du klar over at artium alene bare er å regne for et grunn-

lag for en videre utdannelse, Signe?» sa han med et vennlig, faderlig smil. «Jeg forutsetter at du som de fleste unge damer nu til dags må arbeide for ditt livs ophold —»

«Selvfølgelig!» innskjøt jeg. «Og jeg har tenkt å bli lærerinne.»

«Så — — lærerinne — — der er overfylt på det marked som på de fleste andre.»

«De flinke pleier alltid å karre sig frem,» sa jeg.

Han kastet hodet bakover og lo.

«Ikke alltid. Ansettelsene er ofte urettferdige, min venn. Man må ha innflydelsesrike bekjentskaper for å komme i betraktnsing — som oftest,» føiet han til etter et øieblikks betenkning, redd for å ha vært for åpenhjertet. — «Men sett nu at du søker og får dispensasjon, likeledes at du får artium og tilleggsprøven ved en lærerskole — — nu synes du kanskje jeg er slem mot dig, men jeg vil du skal se sannheten i øinene straks. Vel! — Du er fritatt for matematikk. Tror du de ansettende myndigheter blir videre begeistret for det tomrummet i ditt artiumsvidnesbyrd? — Hun er altså umulig i regning, sier de. Og regning er et av de tre viktigste fag i barne-skolen.»

«Men jeg kan da regne!» ropte jeg. «Jeg kan almindelig regning, jeg regner rasende fort i hodet! Jeg forstår godt prosentregning, og jeg

kan alt det derre om veksler og obligasjoner. Far sa enda engang at jeg vilde passe i en bank, for jeg var så snartenkt.»

Jeg var visst altfor ivrig efter å fremheve min dyktighet, det skjønner jeg nu. Men rektor bare smilte og nikket.

«Tror så gjerne det, min venn. Du er praktisk anlagt altså.»

«Ja, men i barneskolen skal der jo ikke undervises i all den mystiske matematikken med x og y og z,» sa jeg.

«Nei da. Men en lærer må kunne mer enn sine elever.»

«Jeg er sikker på jeg kan undervise helt ut syvende klasse i regning,» sa jeg med selv-følelse.

Det var slett ikke skryt, for jeg visste at jeg forstod all den regningen. En av Gerdas venninder var lærerinne i en syvende pikeklasse, og engang jeg var oppe hos henne sammen med Gerda, satt hun og rettet regnebøkene. Jeg blev interessert og bad om å få se oppgavene. Både Liv og Gerda smilte, men da jeg hadde lest dem igjennem, regnet jeg dem aldeles riktig. Det var i april måned, da jeg gikk i første gymnasium.

«Sannelig, du er gløgg, du,» sa Liv. «Du må altså forstå det du regner, skjønner jeg. Nu begriper jeg hvorfor du sliter så med denne matematikken i gymnasiet — du øiner ikke

fnugg av praktisk betydning i alle de sinns-svake opstillingene.»

Jeg husket denne lille episode, derfor var jeg såpass overlegen overfor rektor. Men uff, han dusjet mig straks.

«Dessverre er det ikke nok om du har de aller fineste karakterer i regning efter syvende klasses pensum. Det skulde synes som om det var tilstrekkelig. Og jeg kan betro dig at mangen student med «Meget tilfredsstillende» i matematikk både muntlig og skriftlig står fast i en syvende klasse når de skal undervise i en litt innviklet opgave, hvor der spørres om diskonto eller renter og veksler og alt slikt noget. Jeg talte nylig med en lærer som hadde engagert en student som vikar for et par dager. Det var i en syvende guttekasse. Han forstod ikke regnestykkene våre, sa guttene etterpå. De hadde måttet lære ham i stedet!»

Rektor satt og smålo ved tanken på den tragikomiske situasjon.

«Ja — men hvorfor lærer vi da ikke mer praktisk regning i gymnasiet?» spurte jeg.

Rektor trakk på skuldrene og slo ut med hendene, som om han vilde si: Hvad vet jeg?

«Vi har noget som heter skolelover og -planer, det er en ting,» sa han. «Dessuten er artium for de mange vedkommende bare en basis til å

bygge videre på. Mange blir realister og får langt hårdere nøtter å knekke senere.»

«Men har menneskene nogen nytte av å løse opgaver som de aldri får bruk for i sitt arbeide?»

«Ja, ingeniører og kemikere og — ja enkelte videnskapsmenn tar den høiere matematikk til hjelp i sine eksperimenter og beregninger.»

Jeg sukket meget demonstrativt og opnådde derved å få et stort smil av rektor.

Jeg forstod at audiensen var forbi og reiste mig. Rektor gjorde det samme.

«Ja, ja, min kjære Signe, — du skjønner altså at det er en ubarmhjertig verden vi lever i!»

Jeg vet ikke hvad der gikk av mig da jeg våget å si hva jeg følte i øieblikket:

«Tenk, jeg tror at hele gymnasiet er dumt ordnet, hr. rektor!»

«Så?» lo han.

«Ja, for der burde være en linje til for dem som ikke elsker matematikken,» sa jeg. «Og det er de aller fleste av pikene. Istedentfor burde vi lære teoretisk og praktisk husstell. En time kunde vi høre foredrag om de hygieniske forhold i et hjem, en annen time kunde vi få øve oss i å lage mat og vaske opp og så videre. Da var vi ikke så klossete når vi blev nødt til å være huslige.»

«En ganske fornuftig tanke,» smilte han.
«Kvinnene får selv slå til lyd for en reform
av gymnasiet.»

«Men da får mennene hjelpe til,» sa jeg. «For
det er jo dem det går utover når vi ingenting kan!»

Rektor bare smilte. — Like etter gikk jeg.
Hvad hadde jeg igjen for den visitten? Å, jeg
var bare enda mer fortvilet og ulykkelig over
at hjernen min manglet det rummet hvor alge-
braen, trigonometrien og aritmetikken skulde
utvikles.

Mitt næste håp var far. Jeg gikk et par dager
og tenkte frem og tilbake på hvad jeg kunde
av regning, og kom til det resultat at jeg måtte
kunne klare et underordnet arbeide i en bank.
Jeg hadde jo så ofte vært ærend i banken for
far og hadde fått et inntrykk av hvad de
bestilte alle de mange herrer og damer der nede.
Alt gikk så mekanisk: Tok mot en check eller
en bankbok, krasset nogen ord og tall, skjøv den
over til nabopulten, som igjen lot den vandre
videre. Så trakk de frem nogen protokoller,
hvor de langsomt førte inn de samme tall og
navn, tok mot en ny lapp, leverte penger. — Det
så alt sammen svært lettvint ut. Jeg øinet ikke
så meget som skyggen av den høiere mate-
matikk.

En dag bad jeg mig fri kvart før tre. Jeg
vilde praie far idet han kom ut av departemen-

tet, og så vilde jeg tigge ham om å gå med inn på et konditori, hvor vi to kunde få sitte i fred og prate sammen.

Jo da, så langt gikk det bra. Far var koselig sånn på tomannshånd, når ikke mor var over ham og korrigerte alt det han sa.

«Spis, barn, spis!» sa han, og jeg så han var nervøs ved tanken på hvad jeg egentlig ville. Han ønsket helst å utsette det forretningsmessige, men jeg var utålmodig og buset ut med min begjæring allerede da annen kake var fortært.

Far tok lorgnetten av og pusset den omhyggelig, mens han småsnakket:

«Du i banken, Signe? — Hm, du aner nok ikke hvilke fordringer der stilles nu for tiden. Folk med artium og handelsgymnasiet sitter der med et ganske mekanisk arbeide som en opvakt femten års skolegutt kan klare like godt.»

«Jamen, jeg er også opvakt!»

Far smilte.

«Slikt står ikke på atester, vennen min. Og du har jo ikke annet enn middelskole-eksamen. Det at du ikke klarte matematikken i gymnasiet er en meget slem hindring, forstår du nok.»

«Men jeg regner fort i hodet,» innvendte jeg. «Forsøk bare! — Gi mig en opgave, far! Jeg skal for eksempel finne renten av fire tusen kroner i et halvt år til fem prosent pro anno.»

Det ellers rolige ansikt fikk rynker på kryss og tvers, og øinene blev til to smale, blå stripel. Far lo virkelig.

«Det var ingen sak da. Å nei, vi får nok ikke mere enn tre og en halv, vennen min.»

«Ja, det blir sytti kroner i renter for et halvt år det. Er det ikke riktig, kanskje?»

Far nikket og var så rørt over min iver at han måtte pusse nesen.

«Kjære dig, Signemor,» sa han med sorgmodig stemme, «der finnes ikke en eneste ledig plass. Man sier op folk som har vært i banken i flere år.»

Jeg blev lang i ansiktet og mistet plutselig all kakelyst.

«Men er ikke nogen syke imellem?»

Far rystet på hodet.

«Svært få. De henger i nu for tiden. Syke folk har man ikke bruk for, og selv om en og annen av de eldre trenger vikar, er der en hel stab øvede folk til å rykke inn.»

Uff, det hørtes imponerende. Jeg så et helt kompani med gevær på skulderen komme marsjerende inn i den store hallen og bli fordelt bak pultene.

«Ja, ja, så får jeg fortsette med å være pike da,» sukket jeg. — Far satt og smuldret en kakebit mellem fingrene og så rent ulykkelig ut. Stakkar, jeg syntes rent synd i ham. Solen lå i

en strime henover hans hode, og jeg opdaget flere grå hår ved tinningene. Og så rynket som han var blitt — og tynn i kinnene. — «Du burde spise meierismør,» sa jeg plutselig. For jeg hadde kullsviertro på det næringsmiddel siden jeg var hos Nilsens, jeg la på mig flere kilo de ukene.

«Hvorfor?» sa far med et blekt smil.

«Det inneholder vitaminer,» sa jeg.

«Videnskapen forsikrer at den moderne margarin inneholder samme næring; det er bare noget tøv med det skriket om natursmørets betydning.»

«Kanskje det. — — Men, hvad tror du jeg duger til da, far?»

Far satte lorgnetten fast på nesen og så smilende på mig.

«Du vil bli en flink og sot liten husmor, Signe,» sa han med et morsomt glimt bak glassene.

«Uff, men jeg er så lutende lei av å vaske op, far. Du aner ikke hvor kjedelig det er å ta de samme tallerkener om og om igjen dag etter dag. Og de samme kasserollene — alt er så likt, forstår du. Der er aldri noget nytt.»

«Hm, hm, hm. Men maten er vel forskjellig, ikke sant? En dag fisk og en annen dag kjøtt og forskjellige slags supper?»

«Jo, men — fruen lager helst maten selv. Jeg råskræller potetene og dekker bordet, og gjør alt det som anstrenger. Men fru Kock sier at ved all matlagning er der nogen små finesser som ikke kan læres, de må man tilegne sig gjennem erfaringer, sier hun.»

«Hm. Og du får altså ikke erfare noget?»

«Nei, ikke med slutten av maten, bare med begynnelsen, og den er så lite interessant.» — Far lo. Jeg syntes det var rimeligere om han gråt. — «Hvis jeg kunde si at jeg hadde gjennemgått en husholdningsskole og hadde et skriftlig bevis for dyktighet i matlagning, tror jeg nok jeg fikk lov å lage slutten også,» sa jeg. «Men vi lærte jo ikke å koke mat i gymnasiet!»

«Nei, nei, dere gjorde vel ikke det, nei.»

«Men hvorfor gjorde vi ikke det, far?» spurte jeg og tok et fast grep i jakkekraven hans.

«Hm — det er jo bare en boklig utdannelse.»

«Men hvorfor?» spurte jeg igjen. «Alle mennesker trenger da mat for å leve. Boklærdommen blir ingen mette av!»

Da reiste far sig og så på klokken. Det begynte visst å løpe rundt for ham.

«Jeg er allerede for sen til middag,» sa han med en fortvilet grimase. «Hm.»

Jeg skyndte mig å hjelpe ham.

«Ring hjem og si at du er blitt heftet av et viktig forretningsanliggende og spiser i byen,» foreslo jeg.

Han stod litt og myste mot solen.

«Det er visst ingen annen råd, men — jeg liker ikke å føre din mor bak lyset, Signe.»

«Enn om mor heller ikke kommer hjem? Ring straks, så får vi høre — —»

Gid, hvor heldige vi var! Mor hadde nettop ringt at det var umulig å komme til middag — komitemøtet vilde være en time enda. Jeg strålte.

«Så spanderer jeg bil hjem, og vi spiser om ti minutter,» sa jeg.

Men Gerda var også hjemme, og hun lot ingen andre komme til orde, hun hadde arvet mors talegaver og benyttet dem spesielt når mor var fraværende.

Jeg fikk ikke snakke mer med far. Men da jeg stod ferdig for å gå, kom han ut i entreen og sa sakte og usikkert:

«Kanskje du helst burde slutte hos den fru Kock, Signe? Du ser ikke så godt ut lenger. Du er blitt både blek og tynn på disse ukene.»

«Har mor sagt det?» spurte jeg.

«Nei, men jeg ser det selv. Du føler best om skoen trykker, så hvis du vantrives, er det vel rettest å si fra straks. Du kan jo komme hjem, Signe. Mor trenger dig her og — og vi andre

også,» sa han. «Vi savner dig. — Hm.» Far hostet og harket. Det var uvant å si så meget, og å si det slik at det blev som en liten kjærhets-erklæring til den utstøtte, uheldige datter. Jeg blev ganske rørt og gav ham hastig noget som lignet en kyss på kinnet.

«Takk skal du ha, far! Jeg tror jeg sier op den dag idag og for annen gang forsøker å finne mig plass selv. Vi snakker ikke om dette til mor, ikke sant?»

«M — nei, nei. Kanskje det. — Jeg tror du bedømmer menneskene vel så bra som — som din mor, og det er jo egentlig din smak det kommer an på i dette tilfelle,» smilte han.

«Rimeligvis, ja!» lo jeg. «Mor skal jo ikke leve sammen med fruene.»

«Hm, hm.» Far stod forlegen og famlet med urkjeden. «Du kunde vel trenge å hvile nogen uker først?»

«Nei, tusen takk, far. Jeg er ikke så trett. Og dere har det vel knapt nok her hjemme allikevel.»

Stakkars far, han svarte ikke på den bemerkning, og jeg angret straks min ubetenksomhet. Derfor kysset jeg raskt det andre kinnet også, før jeg løp nedover trappene.

Det var en sann nydelse selv å si op plassen. Fru Kock blev blek — av sinne, antar jeg. Ikke fordi hun vilde komme til å savne min hjelp nettop, men fordi jeg såret hennes stolthet.

«Hvad er De misfornøid med, Signe?» spurte hun en stund senere, da hun følte sig behersket nok til å tale som en dame.

«Jeg vil gjerne lære noget mere,» sa jeg åpent. «Nu kan jeg skrelle poteter og støvsuge og vaske op og alt det andre mekaniske arbeide. Nu har jeg lyst til å lage mat — på egen hånd.»

Å, det smilet hennes d a! Hun så på mig som man ser på et barn når det har sagt noget uforkammet, mens man forsøker å undskylde det, fordi det er et barn og ikke vet bedre.

«Da får De nok frekventtere en husholdnings-skole først. Men det koster penger! — Og hvis jeg ikke misforstod Deres mor, var det foreløbig ingen utsikt til å gi Dem den utdannelsen.»

«Nei, jeg vet det,» svarte jeg, og sannelig smilte jeg ikke nokså freidig. «Men derfor vil jeg nu forsøke å få plass hos en frue som ikke er redd for å la mig eksperimentere litt alene.»

«Hm. Jeg tror det blir nokså vanskelig å finne en frue som vil risikere å få sin mat ødelagt,» sa hun, og jeg hørte spydigheten bak det beher-skede tonefall. Jeg svarte intet til den bemerk-ning, for jeg var jo egentlig nokså skeptisk over-for min egen duelighet.

— — Min fri-onsdag var næste dag, og da gikk jeg ut for å søke. Jeg iførte mig min peneste drakt — en av blå gabardine — og tok en ny, fiks, lysegrå filthatt på hodet. Jeg følte mig tekkelig og håpet at utseendet vilde gi mig en bra anbefaling.

Den første bodde i Oscars gate, i den fineste delen sønnenfor Hegdehaugsveien. Hun hadde avertert efter en tekkelig, snild pike. — Da der blev lukket op av en eldre dame, hilste jeg og sa: «Det er frøken Whister!» — Det lot ikke til at hun ventet pikevisitter, for hun så så spør-rende på mig.

«Nå — — ja, jeg kjenner Dem dessverre ikke,» sa hun og betraktet mig nysgjerrig med et tvun-gent smil.

«Jeg har tenkt å søke den enepikeplassen,» sa jeg.

Men da blev smilet borte.

«Å nå! Men jeg behøver ikke nogen «frøken»!
Jeg ønsker helst en almindelig pike.»

Da smilte jeg. Ja, jeg måtte anstrengte mig for ikke å smelle i en latter. Heldigvis oppfattet jeg

straks det komiske ved fruens forargelse over min presentasjon. Hun hadde jo avertert efter en tekkelig, dannet hushjelp. Jeg var kanskje litt for velklædd allikevel.

«Nei, det er ikke så å forstå,» skyndte jeg mig å si. «Jeg vil helst bare være rett og slett pike, jeg, og ikke familiemedlem!»

«Å nå! — Ja, vær så god da,» sa hun nådig og marsjerte foran inn i havestuen, hvor hun med en overlegen håndbevegelse betydet mig å ta plass på en trestol, som var plasert like innenfor døren. Alle de øvrige stoler der inne var stoppet og betrukket med gobelin. — Hun satte et par hornbriller på nesen. — «Har De attester?»

Jeg tok frem den eneste jeg hadde, fru skibsreder Nilsens. Den hadde et par ortografiske feil, og skriften var stor og barnslig. — Jeg så på fruens ansikt at hun mistenkte mig for å ha laget alle de pene adjektiver om Signe Whister.

«Teodine Nilsen?» sa hun med rynkede bryn og sendte mig et skarpt blikk over brilleglasene. «Hm. — Har hun selv skrevet attesten?»

Jeg nikket og knep lebene hårdt sammen for ikke å svare uforskammet.

«Nå ja, hun har vel telefon. Jeg kan jo forhøre mig muntlig. — Var hun — hm. Ja, var det hvad man kaller en dannet dame?»

«Hun var et prektig menneske og rasende flink,» sa jeg. «Dessuten var hun velstående.

Men — — nogen høiere skoleutdannelse hadde hun vel ikke —»

«Nei, det er lett å se — når hun selv har skrevet attesten. — Men hvor har De vært i mellem-tiden?»

Jeg fortalte det, og at jeg ikke hadde bedt om attest, fordi jeg hadde vært der bare to maa-neder.

«Hm. Fru Nilsen sier ikke hvor lenge De var hos henne, ser jeg.»

«En måned,» sa jeg, rødmende som en peon.

«De er visst nokså flyktig?»

«Det er ikke alt som passer,» våget jeg å bemerke.

Så kom den sedvanlige eksaminasjon av mine dyktigheter, og derefter blev jeg vist om i huset. Jeg gikk med og gav mig god tid, spurte og fikk svar, enskjønt jeg fra første øieblikk var klar over at her orket jeg ikke å være selv om der blev budt mig hundre kroner måneden. — Men det moret mig å late som om jeg var en liebhaber.

Pikeværelset var lite og mørkt, av fasong som et strykejern. I spissen satt et smalt vindu, helt dekket av en blå og hvit rutet gardin.

«Her er mørkt,» sa jeg.

«Ja, vi har gjenboere — naturligvis. Men om aftenen er her koselig,» sa hun, i det samme skrudde hun lyset på.

Huff, nei da blev det enda verre. For både pæren og skjermen var tykke av støv. Hun opfangeret mitt blikk.

«Ja, hun er en stor slurve, den jeg har, derfor vil jeg sette pris på å få en ordentlig pike, som vil holde både sig og sitt værelse i orden.»

Hun mente å gi mig en kompliment, og jeg følte at det nu bare var ett skritt, og dette strykejernet var min residens. — Men jeg tok ikke det skritten.

Da jeg igjen stod i entreen, efter å ha fått ordre om å ringe næste morgen for å få vite min skjebne, fortalte hun at hennes sønn, pianisten, hadde pålagt henne å feste en pike som så prober ut.

«Derfor tror jeg nok jeg kommer til å bestemme mig for Dem — — Signe, var det ikke så?» sa hun med et blidt smil. «Men De har ikke fortalt mig hvad Deres far er for noget — hvis han lever —»

«Jo da, far lever og er ansatt på et kontor.»

«Bud kanskje?»

«Ja, det også,» lo jeg og lukket døren op for å gå. Jeg fant det unødig å fortelle om mine familieforhold. Men plutselig kom der en sterk lyst over mig til å duppe damen, derfor føide jeg til: «Far er byråchef!»

Hun blev rød som en kobberkjelle og betraktet mig mistroisk.

«Men hvorfor må De da tjene?»

Jeg smilte og var knusende overlegen:

«Synes De det er simplere å tjene sitt brød i et privat hus enn på et kontor eller i en bank?»

«Nei, nei, — men det er ikke almindelig, vet De —»

«Nei, det har De rett i,» sa jeg og kneiste med nakken. «Og det er fruenes egen skyld. Det er dem som ser ned på pikene. De tåler ikke engang at de presenterer sig som frøken — mens derimot den minste butikkdame ute på Grünerløkken eller Sagene gjør krav på å kalles frøken Olsen eller Hansen! Farvel! Jeg kommer nok ikke til å ta plassen her. De bør heller få en som De straks kan si du til og kalle Petra eller Mina!»

Så smelte jeg døren igjen og lot fruen være alene med sine meninger om Signe Whister. Jeg håper hun ikke fikk et slaganfall! Men jeg moret mig. Jeg lo høit da jeg gikk nedover gjennem haven under en dryppende paraply; for jeg følte mig så inderlig vel. Det var velgjørende deilig å kaste masken en gang og si sitt hjertes oprikktige mening. Ellers måtte jeg tie og tåle og late som jeg ikke følte ydmygelsen ved å være tjenestepike — ja rett og slett tjenestepike.

Fra Oscars gate tok jeg trikken til Majorstuen og derfra til Slemdal. Der opsøkte jeg først en frue som hadde avertert efter en «Ikke shingel-

pike». Annonsen var stappfull av fordringer. Den lød slik: Undertegnede ønsker en ung pike med godt humør, glad i barn og frisk. Hun må dessuten være arbeidsglad, rask, renslig og velopdragen, beskjeden og hygge sig med familien.

Jeg hadde lagt ned billett og fått til svar at «ja takk, jeg vilde gjerne se Dem». Jeg likte skriften. Den var så kjekk og ungdommelig, og det at der stod et par utropstegn, gjorde linjene så levende og menneskelige. Jeg var trett av stivhet og finhet og pene manerer og lengtet nu etter et almindelig, koselig hverdagsmenneske.

Hun viste sig å være en maskinistkone med fem barn — under tolv år. De stod på rad og rekke og glodde da jeg satt ute på det varme kjøkken og blev pumpet.

Uff, nei, — det var allikevel litt f o r almindelig og hverdagslig der. Konen var visst ganske snild og velmenende; men jeg klarte ikke miljøet.

«Vi spiser på kjøkkenet i det daglige, for barna rakker så te inne, kan Dere nok forstå. Og jeg liker å ha det pent og ordentlig inne i værelsene,» sa hun med selvfølelse.

Borte i et hjørne av det store kjøkken stod en divan med falmede portierer over. Det var mitt private rum. Jeg reiste mig snart og sa at

nei takk, jeg syntes jeg måtte ha mitt eget værelse.

«Jøss, er Dere så snerpete!» sa hun støtt. «Her er vi jo bare ungene og mig. Mannen er på langfart te Kina, så her er ingen å genere sig for. Og kjøkkenet har Dere alene hele kvelden efter opvasken, og varmt og godt er her støtt.»

Ja, det var sikkert. Der var uutholdelig hett. Jeg var glad jeg kom ut i frisk luft igjen! — — Jeg hadde lært at en kjekk skrift kunde presteres av et ikke fullt så kjekt menneske.

Derfra gikk jeg til enkefruen som ønsket «en snild og behagelig hushjelp». Der stod intet om dyktighet og øvelse. Jeg håpet å kunne tilfredsstille hennes fordringer — forutsatt at hun selv var i besiddelse av begge egenskaper, men det var allikevel med en viss spenning jeg nærmet mig huset.

Tredje gang gjelder det, sa jeg til mig selv. Jeg visste ingen ting om beboerne i den lille hvite villa Bjerkely. Annonsen var på to tynne linjer og gjorde lite av sig. Men jeg hadde da klippet den ut, og når jeg allikevel var på de kanter, kunde jeg jo svippe innom.

En veldig have var det første inntrykk. Den omgav huset på alle sider. Hovedinngangen var mot nord. Der var også kjøkken og spiskammer og en liten dør som førte til kjøkkenet. Kjøkkenhaven lå mot syd. Der satt en mann på huk og

stelte med jorden. Han puttet visst frø ned. Jeg så bare en brun nakke da jeg gikk forbi. Han måtte være døv siden han ikke så meget som snudde på hodet da jeg åpnet haveporten og gikk henover grusgangen.

Ett minutt etter satt jeg vis-à-vis verdens morsomste og søteste menneske, en liten, hvithåret, kortklippet dame med brune, strålende øine i et gulhvitt, lite ansikt. Ved første øiekast ute i den halvmyrke entré anslo jeg henne til å være omkring firti, den ranke ryggen og de livlige bevegelser narret mig. Inne i stuen hvor det var lysere, fant jeg ut at hun måtte være omkring seksti. Hun hadde ondt for å gå, fortalte hun, mens hun humpet ved siden av mig, støttet til en stokk.

«Vet De hvad leddgikt og anemi er for noget?» Jeg rystet på hodet og smilte medfølende. Da klappet hun mig på skulderen og sa muntert: «Å nei, De er nok for ung til å kjenne slike gammelmannssvakheter. Hvor gammel er De? Nei, stopp! Jeg vil forsøke å gjette. — De er en og tyve år?»

Jeg måtte dessverre skuffe henne med at jeg bare var nitten og et halvt.

«Men det er vel fordi jeg har hår at jeg ser så gammel ut,» sa jeg.

Å, hvor hjertelig hun lo. Jeg måtte le med. Hun hadde en smittende latter, men den tok

tydelig på kreftene. Hun snappet efter været og blev blå på lebene.

«Jaså,» sa hun. «De har hår, men jeg har ikke hår? — Vet De hvorfor jeg har klippet mig? Jo, fordi det anstrengte mig for meget å børste det hver morgen og få det skikkelig op. Men jeg liker at unge piker beholder sitt, de har både krefter og tid til å stelle det. Og håret skulde være kvinnens pryd, lærte jeg i min ungdom.»

«Det sier mor også,» bemerket jeg. «Og dessuten tror jeg ikke det vilde flatttere mig. Jeg har ikke shingelnakke, sier min søster.»

«Å jo da. Men De er så pen som De er, barn! — Det er så sjeldent å se unge piker med flette rundt hodet. Er det eget påfunn? Eller er det også mor?»

Jeg fortalte at jeg var begynt med den frisyren simpelthen fordi det var så nemt å slenge begge flettene rundt hodet når jeg var sent opp om morgen, den tid jeg gikk på skolen. Da lot jeg nattflettene være som de var og glattet dem bare over med en våt hånd.

Hun nikket og smilte.

«På skolen, sier De? Har De nylig gått på skole?»

Jeg rødmet. Å, hvor sterkt jeg var fristet til å si: Ja, jeg har gått et år på husholdningsskole, men overfor de klare øinene kunde jeg ikke sitte og skrøne. Derfor fortalte jeg akkurat som det

var — om mitt mislykkede forsøk på å bli student. Jeg ventet naturligvis på å få høre at — nei takk, den slags hushjelp passer ikke her. I stedet begynte hun å tale tysk, flytende, men så tydelig at jeg skjønte hvert ord og svarte igjen.

«Nei, hvor morsomt,» sa hun. «Her skal aldri bli kjedelig hvis vi kan bytte sprog annen hver dag. De kan vel engelsk og fransk også?»

«Åja — litt. Og jeg kan da nogen latinske glosor også.»

«Da kan vi jo snakke om mat på fransk, om haven på engelsk, musikk på tysk og livsvisdom på latin. Det kunde bli ganske morsomt!»

«Men jeg er slett ikke flink i matstell,» sa jeg. «Jeg har aldri hatt anledning til å stelle helt alene.»

Jeg syntes jeg måtte minne henne om at jeg var ikke kommet for å bli selskapsdame, men en snild og behagelig hushjelp.

«Så får De kanskje den anledningen nu da. Det er ikke for tidlig. For mig spiller karakteren en viktigere rolle enn dyktigheten. Jeg leser i Deres ansikt og vesen, og der ser jeg at De har en god vilje til å gjøre Deres arbeide tilfredsstillende. Dessuten har De sans for humor, det er uhyre viktig for en hushjelp, for ellers vil alle disse dagliglivets små ergrelser og trivialiteter vokse op til høie fjell og stenge utsikten til den øvrige verden. — At De vil være snild

og vennlig mot en gammel, skrøpelig dame, så jeg straks da De bød mig armen ute i gangen. Og at De har ordenssans, fortalte skoene Deres. De tørret Dem så omhyggelig av utenfor, og De anbragte straks den våte paraplyen i stativet istedenfor å ta den med inn eller sette den i kroken ved døren, som de fleste har gjort.»

Jeg satt og måpet. At de vennlige, gode øinene så så skarpt.

«Men jeg er slett ikke noget ordenseksemplar,» sa jeg. «Jeg kan godt slurve, hvis jeg ikke har tid til å gjøre det aldeles ordentlig.»

«Egentlig også en dyd,» smilte hun. «Imellem er vi nødt til å bruke harelabben. Som De kanskje la merke til, har vi en stor have. Min sønn (tenk at en sånn liten dame kunde ha en så stor sønn, tenkte jeg) dirigerer haven, men imellem trenger han en håndrekning ved siden av gartneren, som gjør det tyngste arbeide. Og da gjelder det å kunne fuske litt her inne. — Vi får mange jordbær i sommer, håper jeg. De må lukes og vannes, og siden skal de plukkes inn i godvær, før solen går ned. Da glemmer vi støvtørring og gulvvask og bare tenker på haven.»

Jeg frydet mig ved tanken. Jeg hadde aldri i mitt liv plukket et havejordbær, bare spist dem. En haveflekk var det aldri forunt oss å eie. Det eneste i den retning var en grønmalt kasse, som hang utenfor balkongen hjemme i Frognerveien.

Der plantet mor blomsterkarse og stedmors-blomster, som hun drog hjem fra Stortorvet. Jeg hadde aldri interessert mig for den slags hengende haver. De var til større hygge for de forbzigående enn for oss; imellem også til større gene. Mor hadde en gang fått en reprimande av husverten for overdreven vanning. En forbispaserende dame hadde fått en regnskur fra klar himmel over sin nye sommerhatt og hadde straks klaget til portneren. Siden blev alle vi andre forbudt å betrede balkongen med en vannkanne i hånden.

«Jeg er komplett ukyndig i alt som heter havestell,» sa jeg. «Jeg kan hverken så eller luke.»

Det var like så godt å bekjenne det straks.

«Vel, så kunde det bli en nyttig skole for Dem,» var svaret.

I det hele tatt møtte hun alle mine innvendinger på en måte som næsten fikk mig til å tro at det var et pluss ved min person når jeg manglet de mest elementære kunnskaper om hus- og havestell.

Jeg satt der med en underlig følelse av at jeg for første gang i mitt liv møtte et menneske som istedenfor å multiplisere mine feil og mangler delte dem med en så stor divisor at kvotienten blev henimot null.

Fru Nilsen var også velvillig og undskyldte mig, når jeg gjorde fadeser som jeg selv var

fortvilet over. Men hun stanset likesom på halvveien. Jeg møtte ikke hos henne den dype forståelse av nettopp mig, den umulige, av både hjem og skole forskutte Signe Whister.

Dette lille skrøpelige menneske med de store brune øyne i det blekgule ansikt så tvers igjen nem mig, og jeg følte mig allikevel varm og glad ved det ransakende blikk, enda jeg så altfor godt visste at det hun så, måtte forekomme henne både rotet og uferdig.

Min visitt endte med at vi blev enige om å hjelpe hverandre efter beste evne — jeg henne med min arbeidskraft, hun mig med gode råd og formaninger.

Først da jeg hadde sagt farvel og stod ute i entreen, husket jeg attesten fra fru Nilsen og tok den frem. Hun vinket den vekk.

«Nei takk, den interesserer mig ikke. Jeg stoler mer på min egen dom. Jeg er blitt glad i Dem, mere behøver jeg ikke.»

— — — Det var de seks små ordene som gjorde at jeg svevet et stykke over jorden da jeg gikk ned til stasjonen: Jeg er blitt glad i Dem! — Kunde der tenkes noget vidunderligere? Aldri hadde noget menneske sagt de ordene til mig. Nei, aldri. Ikke mor engang, selv om hun naturligvis var det — på sin måte. Men hun hadde aldri hatt tid til å kjæle og degge med oss som barn, hverken dag eller natt. Mor måtte være

uthvilt til alle sine møter og komiteer, het det, derfor sov barnepiken inne hos oss så langt tilbake som jeg kunde huske. Om vi våknet av tannpine eller uhyggelige drømmer, var det henne vi trøstet oss til.

«Nei da, mor sover!» hvisket hun. «Hysj, ikke gråt sånn da! Du skal få ligge hos mig, vesla.»

Men hun tok mig aldri inn i armen sin eller kysset mig, og aldri sa hun: Jeg er så glad i dig!

Vi fordret det heller ikke. Bare det å kjenne en sterkere ved siden var en trøst, og litt etter litt vennet vi oss til å undvære mor. Far kunde ta oss på kneet og huske oss, og imellem hendte det at han la armen om oss. Men det var ikke ofte.

Han hadde det også travelt og strevde med en masse ekstraarbeide utenfor kontortiden. Han var translatør og hadde fast oversettelsesarbeide for departementene. Det utførte han helst om eftermiddagene og aftenene nede på kontoret, hvor der var mere ro enn hjemme.

Vi regnet likesom ikke med far om kveldene. Og de ganger mor var hjemme, sukket hun teatralsk over at hennes mann måtte streve mer enn andre menn og behøve å forsømme kone og barn.

En dame på syv og seksti med cutting! Det høres rent absurd,» sa mor med forakt. «Men jeg har for lenge siden oppgitt å øve innflydelse på din smak, Signe. Du har forresten alltid vært kjerringa mot strømmen. Det andre finner latterlig, elsker du straks til overdrivelse — derfor eier du heller ikke en eneste venninne som passer til vår sociale stilling.»

Jeg hadde ingen ting å svare mor. Det hun sa om mine venninner, var dessverre så altfor sant. På skolen hadde jeg ingen venninne hvis far stod på samme trin på den sociale stige som en byråchef. Derimot svermet jeg den gang for datter av en gårdbrukerenke på Toten. Hun var to år eldre enn jeg, var flittig som en maur og hadde et lyst hode. Men det som især drog mig til henne, var hennes gode hjertelag. Hun eide ikke en egoistisk tanke i sin hvite sjel. Hun var den flinkeste i matematikk i middelskolen og var alltid villig til å hjelpe mig. Jeg er viss på hun uten betenkning hadde gitt mig halvparten av sine matematiske evner hvis det hadde gått an å dele de medfødte anlegg. Og hun vilde aldri tatt imot noget som vederlag.

Hun skrev tørre, men greie, ordentlige stiler og klarte oftest å få «meget tilfredsstillende», fordi hun aldri bommet i rettskrivningen. Men det var hennes hemmelige sorg at hun ikke eide mer fantasi. Jeg lånte henne alle de skjønnlitterære bøker jeg kunde få fatt i. Hjemme hos henne var det visst smått med litterære interesser. Moren slet hårdt for å holde hjemmet sammen da mannen døde. Ingeborg gikk den gang i næst siste klasse og bodde ute på Grünerløkken hos en morbror som var chauffør på et bryggeri.

Første gang Ingeborg var hjemme, satte mor lorgnetten på nesen og eksaminerte stakkaren på kryss og tvers. Da hun kom til chaufføren, lot hun lorgnetten falle og sukket opgitt.

Efterpå fikk jeg en opstrammer som sa seks. Jeg våget aldri mere å ta Ingeborg med hjem; men ingen kunde nekte mig å være glad i henne. Imellem tok jeg trikken ut til Grünerløkken og drakk kaffe hos tanten og onkelen.

Mor burde sett det velstelte lille hjemmet, især det blanskurte, lyse kjøkkenet med rene filleryer på gulvet. Der var næsten like så koselig som hos skibsreder Nilsens, bare ikke så moderne naturligvis. Men der var så fredelig og godt å være. Tanten var utdannet som syerske, og det kom vel med for Ingeborg. Hun sydde alle hennes kjoler, og de var jomen meget

penere og chikkere enn mine. Og så var hun så lettvint, den tanten. En, to, tre, så hadde hun en vaffelrøre ferdig og stekte de lekreste vafler på kokeplaten. Det hele var gjort mens Ingeborg og jeg tok av oss kåpe og hatt og fant frem skolebøkene.

Når jeg tenker på Mina — hvor vanskelig det alltid var å formå henne til en slik liten overraskelse! Det blir billigere å kjøpe dem ferdig stekte, sa hun på sin vriene måte.

«De gjør altfor meget bryderi for oss,» sa jeg til Ingeborgs tante.

«Bryderi?» lo hun bare. Og jeg nød hvor lett og raskt hun fikk stekt en svær haug gulbrune, duftende vafler til oss.

Ingeborg fikk «særdeles tilfredsstillende». At hun også klarte «meget» i norsk, gjorde henne aldeles ydmyg av lykke og takknemlighet. Det er fordi jeg har lest så meget det siste året, sa hun, og det har jeg dig å takke for, Signe. — Slik var hun.

Ingeborg hadde et par forunderlige, mørkeblå øine. De kunde stråle så en blev aldeles blendet, når hun var livlig. Men oftest var hun stillferdig. Da blinket øinene som et dypt fjellvann, og de lange øienvippene kastet skygger nedover de bleke kinner. Hun hadde ikke godt av byluften.

Ellers var Ingeborg nokså almindelig å se til. Håret var blitt solstekt og sprøtt ved utelivet på landet uten hatt, og det blev ikke penere ved å ligge glattstrøket bakover og ende i en hård knute i nakken. Nesen var kort og strepte mot himmelen. Den gav henne et naivt utseende og var sikkert lenge årsak i at lærerne ikke oppdaget hennes gode evner, men mistenkte henne for å plagiere sine kamerater. Dessuten hadde hun et forlegent, barnslig smil, som like som bad om forladelse fordi hun ikke snakket som vi andre. Hun brukte alltid sin dialekt. Hennes «itte» og «je» inkasserte henne mangt et medlidende smil de første måneder, men senere hørte ingen av oss at hun var totning.

Vi var bare glad i henne og kunde ikke tenke oss Ingeborg Hagen knote bymål. Dertil var hun for ekte og oprinnelig.

Da hun var ferdig med middelskolen, måtte hun hjem. En ingeniør i Valdres med lang skolevei for barna bød henne guvernantepost. Og Ingeborg måtte for alltid si farvel til sitt lønnlige håp om en gang å kunne sette en duskelue på hodet.

Det var denne Ingeborg mor siktet til da hun sammenlignet mig med kjerringa mot strømmen. Hun fant min smak under all kritikk.

Jeg har aldri skammet mig over å ha vært venninne med søsterdatter til en bryggeri-

chauffør; men jeg skammet mig over at jeg ikke hadde vedlikeholdt korrespondansen, som var nokså livlig det første halvår. Det var min skyld. Jeg strevet slik med matematikken i gymnasiet at jeg ikke fikk tid hverken til brevskrivning eller pianospilling — og mor voktet mig i den tiden. Jeg fikk aldri lov til å ha nogen adspredelse som kunde tenkes å gripe forstyrrende inn i leksene.

Akk! Det var jo ganske forgjeves! Om jeg hadde hatt hele ettermiddagen ledig til matematikken, vilde jeg allikevel ikke funnet frem gjennem den mørke labyrinth.

Da mor hadde utbredt sig en stund om min merkelige smak og fått delvis støtte av Gerda, ville hun fortsette å eksaminere mig i detaljer om min nye plass.

«Hør, mor,» sa jeg, «vil du ikke heller komme op til oss en dag —»

«Til oss? Du føler dig visst allerede hjemme hos denne underlige fremtoning?»

«Ja, det gjør jeg. Og jeg vil helst du skal lære fra Steen å kjenne uten først å ha oppjort dig nogen mening om henne eller huset etter min omtale.»

«Hørt slikt!» sa mor og så vedholdende på mig gjennem lorgnetten. «En skulde tro du hadde fått en skrue løs!»

Jeg lo.

«Nei du. Nettop nu føler jeg det som om alle skruene sitter riktig godt fast.»

*

Jeg fryktet for at det vilde gå slik. — Mor kom en formiddag mens jeg var ute i haven og sådde reddiker og salat. Fru Steen satt på verandaen innsvøpt i kåpe og sjal og solte sig — barhodet.

Risengrøten stod på kokeplaten og putret. Jeg hadde brukt harelabben, men kjøkkenet var i full orden. Frokostopvasken var fjernet. Der stod nogen kolde karbonader og ditto poteter på kjøkkenbenken. De skulle stekes op og brukes som «pinn».

Ikke kunde jeg begripe hvorfor mor blev så fnysende. Hun så ikke fra Steen før etterpå, da ventilen hadde sluppet all dampen ut.

«Er dette ditt husarbeide?»

«Nei, have-» rettet jeg. «Og det er morsomt, kan du tro! Jeg gleder mig til å se dem spire. Jeg kommer til å bli ganske utålmodig før det viser sig om noget kommer op.»

«Har du spadd også?»

«Nei, bare raket. Jeg er for veik til å spa enda. Musklene er utrenet naturligvis. Men bare vent! Jeg skal nok klare spaingen.»

Mors leber var to smale, lyserøde streker. — Hun fikk øie på jordbærstykket. Det var ganske

stort — omkring 500 planter antar jeg. Profesoren og jeg hadde luket det flere ettermidager, og nu lå det og skinte av velvære i de dypgrønne bladene.

Ja, det er sant. — Jeg har nok glemt å presentere sønnen. Han var professor i naturfag og var visst en fryktelig flink lærer. Men hjemme var han ikke meget talende. Han elsket alle slags planter og naturen i det hele tatt høiere enn menneskelig selskap, og opholdt sig mest utendørs, i haven eller i Nordmarken og var en arbeidshest uten like. Han var tidlig oppe, sov aldri middag og så ut som en kjempe — morens store motsetning både i sinn og skinn.

«Luker du også kanskje?» spurte mor.

«Ser det ut som jeg har tatt skade av det?» smilte jeg og så henne trygt inn i ansiktet. For jeg visste at aldri hadde jeg sett så godt ut og følt mig så pen og frisk som denne våren. Jeg var blitt fyldigere og hadde fått en ganske annen hudfarve. Den grå huden med anlegg til filipenser på haken var blitt forvandlet på den korte tid. Mosjonen i frisk luft hadde satt blodet i bevegelse og gitt mig en teint som et åkereple — for ikke å si gravensteiner.

«Hm. Du ser virkelig ut som en — ja som en tjenestepike rent ut sagt!»

Det var vel hendene som la de ordene på tungten. Nettop da var de røde og muldete efter

rotingen i jorden. Jeg holdt dem ertende frem mot mor.

«Slikt går vekk med vann og såpe,» lo jeg.
«Jeg har en prima neglebørste!»

Mor gjorde et misfornøid kast med hodet og vendte sig bort. Da fikk hun øie på det hvite hodet oppe på verandaen.

«Er det henne? Hvorfor sa du ikke det straks?
Naa ja, jeg står ved mine ord, hvis hun hører
så godt. Bli her du. Jeg vil presentere mig selv.
Så bare ferdig, du. Det blir vel din første og
siste optreden som simpel gartnerske.»

Jeg bare smilte. Jeg var ikke lenger redd for mor. Jeg visste at ingen makt på jorden skulde få mig vekk fra Bjerkely mot min vilje — ikke fordi min lengsel efter gymnasiet var død og borte. Nei, den var enda levende. Den kunde gnage og rive og slite mig i mine ensomme stunder og presse tårene frem. Da syntes jeg synd i mig selv og laget klagesanger over den ublide skjebne.

Men det var ikke ofte jeg hengav mig til slik sentimentalitet etter at jeg kom til fru Steen. Første gang var en ettermiddag vi hadde hatt visitt av nogen unge slektninger av fruen. De var på min alder og vel så det — to damer og en ung mann. Alle tre hadde artium og studerte nu videre. Den unge mann var medisiner og var den eldste.

Fru Steen presenterte mig som sin høire hånd, frøken Whister, og bad mig vennlig ta en kopp kaffe med inne i stuen. De unge damer så på hverandre og smilte. Det smilet gjemte jeg på. Det sa: Jamen er tante rar også. Vi kunde nå slippe å ha piken inne den lille stunden vi er her.

Det næste jeg opbevarte, var nogen bemerkninger de kom med.

«Du forstår, tante,» sa den ene, som nettop hadde tatt eksamen i filosofi, «at artium nu for tiden betraktes omtrent som middelskole-eksamen i din ungdom. Skal man bli regnet for et dannet menneske, må en ha artium! Ikke sant, Herlof?»

Herlof sendte mig et raskt undersøkende blikk og sa så langsomt:

«Å, jeg vet ikke det, Boggi. En kan da få de nødvendige kunnskaper ad andre veier. Der er jo masse unge piker som slutter ved middelskolen og heller leser privat sprog — for det eneste en pike behøver av alt det derre, er jo egentlig sprog.»

Men Boggi kunde ikke være enig. Det var absolutt et minus ved en ung menneske hvis hun ikke var student.

Da falt det andre pikebarnet inn:

«Det gir i allfall en viss selvfølelse, en ryggtrad som er god å ha, fordi den absolutt avtvinger respekt.»

Den uttalelse gjemte jeg på bunnen av mitt såre hjerte.

Fru Steen lo.

«Å, dere snakker, dere! Bare vent til dere står i et kjøkken og skal lage mat til måltidene. I hvilken av de mange skolebøkene slår dere da op for å få hjelp?»

Boggi blev rød:

«Vi har kokebok selvfølgelig, og vi har gjen-nemgått et kursus i matlagning. Kjære, det er da ingen kunst for et intelligent, oplyst menneske å få en middag i stand?»

«Nei, gid! Jeg er ekspert i salater, jeg,» lo den andre. «Mor sier at mine smaksnerver er uskatterlige.»

«Ja, ja, — jeg tror nu allikevel en mann er bedre tjent med en pike som har gjennemgått alle stadier i husstell,» sa fru Steen. «Hun har treningen og kan også ganske anderledes forstå å vurdere en hushjelps arbeide.»

Der blev en pinlig pause. Alle tre tenkte på min ringhet. Jeg gjorde mig straks ærend ut i kjøkkenet for å fylle kaffekannen. Men da jeg kom tilbake, merket jeg omslag i luften. Det var byråchefens datter som nu kom inn. I de unge damers blikke leste jeg en blanding av nysgjerrighet, forbauselse og en bitte liten smule beundring for det uhørte.

Men medisineren sa ganske likefrem:

«De har min største aktelse, frøken! Tante forteller om Deres modige bedrift. Det er sanne-
lig godt gjort! — — Jeg kjenner Deres søster,
hun er på samme kontor som en av mine brødre.»

Hvad skulde jeg si? Uff, jeg var så klosset.
Jeg mumlet noget dumt og rødmet og skjenket
alt for meget kaffe til fru Steen. Jeg var en
dårlig anbefaling for mors teorier om at en
dannet hushjelp var langt å foretrekke for en
udannet. En fjelljente som aldri hadde vært i
byen, kunde ikke optrådt mindre stilig.

De unge damer anstrengte sig for å gjøre godt
igjen hvad de tydelig mente å ha forsømt over-
for piken, før de ante hvem hun var datter av.
Men jeg var ikke mottagelig for vennlighet
nettop da. Det svidde i såret som de nylig hadde
revet skorpen av og strødd salt i. — Og snart
etter gikk de.

Fru Steen lot mig være alene ute på kjøk-
net med opvasken. Ikke ett ord sa hun før jeg
bar koppene inn i spisestuen for å sette dem i
buffeten. Da var jeg rødneset og ophovnet av
gråt. Tårene hadde silt ustanselig. Det var en
lise å få gråte! Hadde fru Steen eller en annen
sagt: Hvad gråter De for? vilde jeg svart — jeg
vet ikke. Jeg bare gråt og gråt og følte mig
grenseløs ulykkelig og forlatt. — —

«Vil De ikke sette Dem inn til mig nu? De
kan visst trenge å hvile litt etter all tråkkin-

gen,» sa hun i en munter tone. «Nei, ikke noget hekletøi, sett Dem der i den gode stolen, Signe, og kikk litt i avisen. Der står en ganske morsom liten fortelling, den må De jamen lese!»

Hun fant selv avisens frem og la den i fanget mitt — hele tiden uten et eneste lite blikk på mitt fryktelige fjes.

Å, hvor godt det gjorde at hun ikke straks tenkte på å trøste mig — — med ord. Den beste trøst var jo nettop denne stilltiende sympati jeg så sterkt følte strømmet ut av hele hennes vesen. Jeg husker jeg drog nogen lange skjelvende sukk av tilfredshet over den deilige ro som falt over mig.

Hvad der stod i avisens, husker jeg ikke. Jeg leste uten å tenke, og litt etter litt gled det såre og onde vekk, og jeg følte mig omsluttet av et menneskes fulle forståelse og kjærighet, enda hun ikke sa et eneste ord om det som var årsak til min sinnsbevegelse.

Jeg la hodet bakover og lukket øinene for å gi dem hvile etter det uvante, salte bad. Og før jeg visste av det, var jeg sovnet. Jeg hadde vel sovet et kvarters tid — en deilig kvegende søvn, da jeg våknet ved at det ringte i telefonen i spisestuen.

Jeg skyndte mig inn før fru Steen. Det var den unge medisiner, Herlof Falstad. — Å, det var bare det at nu stod han med to billetter i

lommen — til konserten i Aulaen i kveld. Om jeg vilde gjøre ham den fornøielse å benytte den ene, ellers kom han til å gå alene. — Jeg var igjen dum og klosset.

«Har Deres dame sendt avbud så sent?» sa jeg og mente å beklage ham.

«Min dame?» ropte han. «Jeg har ingen «min dame»!» Jeg kjøpte billettene nettopp nu — for fem minutter siden. Jeg fikk plutselig sånn lyst til å høre god musikk. Og det blir visst siste gang Filharmoniske spiller før ferien. — Nå, hvad svarer De, frøken Whister?»

«Nei, jeg vet ikke. Jeg ser så ut — i ansiktet. Jeg har — ja, jeg har simpelthen grint altså,» stammet jeg.

Da kom fru Steen til.

«De ser slett ikke ut — som De sier, De er ganske som ellers, De skal bare gå ut med Herlof hvis det er det det gjelder.»

«Et øieblikk,» sa jeg i telefonen. Og så fortalte jeg henne hvad det gjaldt. Jeg hadde ventet et smil, et eget glimt i de brune, våkne øinene, — men nei. Hun så knapt på mig, tok bare telefonen og så:

«Er det dig, Herlof? — Ja, det var hyggelig det, du. Frøken Whister skal være utenfor Aulaen klokken fem før åtte. Men da må du love å følge henne helt til døren. Jeg liker ikke at hun går alene så sent. — Nu vel. Ja, und-

skyld da, jeg visste ikke hvor kavallermessige de unge menn var nu for tiden. God fornøielse!»

Så hengte hun røret fra sig.

«Men jeg har slett ikke lyst, fru Steen,» sa jeg og så bebreidende på henne.

Hun smilte lett.

«Se Dem i speilet, Signe. De tårene har bare gjort øinene klare.»

Jeg var forarget over at hun sånn uten videre avgjorde at jeg skulde gå uten å spørre om jeg hadde lyst.

«Han kjenner mig jo ikke,» sa jeg tvert.

«Nei, men derfor ber han Dem jo med — han vil gjerne lære Dem nærmere å kjenne.»

«Men er det derfor sikkert at jeg ønsker det samme?» sa jeg.

«Jeg antar Herlof Falstad har gjort sig selv det spørsmål,» sa fru Steen med et blidt smil. «Når dere nu har vært sammen i aften, er dere kanskje begge klar over om det er både første og siste gang.»

«Å, han skal vel bare legge plaster på det såret han skjønte jeg fikk i eftersiddag,» sa jeg spydig.

Fru Steen nikket ivrig.

«Nettop, nettop, Signe. Han er en utmerket flink medisiner. Naturen fornekter sig ikke. Hans skarpe kirurgblikk opdaget riften. Nu er

han ivrig etter å sy den igjen før der blir blod-forgiftning!»

Jeg kunde ikke la være å smile av sammen-ligningen. Men jeg var sår og bitter.

«Det er en tvilsom fornøielse å bli buden med av medlidenhet,» sa jeg.

«Lat som om De gjør ham en glede ved å gi ham anledning til å reparere riften, så kommer nok fornøielsen!» lo hun.

«Men De blir jo alene,» innvendte jeg.

«Nei da, Viktor kommer ved halv åtte-tiden. Der er absolutt intet til hinder. Og nu marsj avsted!» kommanderte hun. «Smør fem stykker smørbrød og sett ferdig på brettet til oss. De er nu ikke aldeles uundværlig heller da, Signe!»

Hun gav mig et raskt rapp med stokken, og jeg hadde jo ikke annet å gjøre enn å lystre. Jeg var jo hennes — — tjenestepike!

— — Da jeg hadde dyppet fjeset i kaldt vann, så jeg allikevel nokså skikkelig ut, og i håp om at den friske luft vilde gjøre resten, begav jeg mig avsted iført min peneste selskapskjole, en sort crepe de chine uten ermer.

Herlof Falstad glemte et øieblikk å leve garderobedamen sin hatt. Han stod med den i hånden og stirret så komisk på mig, da jeg hadde tatt kåpe og hatt av.

«Er det noget galt?» sa jeg og tok mig med begge hender til håret.

«Nei gid — De er bare så ganske anderledes nu,» sa han og tok øinene til sig.

Mine brune øine var virkelig klarere enn ellers. Det lot til at tårebadet hadde hatt en heldig innflydelse. Eller kanskje det var spenningen ved det nye bekjentskap som gav dem den dype, mørke glans.

Jeg hadde vært heldig med håret den aften. Det lille bølgede fall som naturen hadde gitt det i fødselsgave, trådte alltid tydelig frem i fuktig vær. Og det regnet da jeg gikk fra Majorstuen. Nu lå det ganske lett krøllet om pannen. — Håret var brunt, jeg hadde en frisk farve i kinnene etter spaserturen — — og for én gangs skyld syntes jeg det var moro å se mig selv, da jeg stod foran det nydelige speilet i Aulaen.

Jeg var virkelig forandret — til det bedre. Mest i øinene, tror jeg. Da var det jo bare bra å gråte en gang imellem, tenkte jeg.

Å nei — det var vel belysningen der inne som virket så flatterende. Men jeg likte mig selv, og jeg likte at jeg nettop da var ti ganger penere enn den klossete hushjelpen som nogen timer i forveien hadde skjenket kaffe i en langermet, brunrutet ullkjole — fryktelig uklædelig og ufiks.

Jeg hadde bestemt mig til å være overlegen og likegyldig og late som om jeg tok innbydel-

sen som en undskyldning for de unge damers taktløshet. Men jeg fikk det ikke til. Han var så altfor hyggelig og kjekk, ikke det spor nedladende. Og jeg som hadde ferdiglaget en liten tale om hvor edelmodig det var av ham å be en hushjelp med på konsert, glemte både talen og den ubehagelige visitt og bare frydet mig. Musikken var deilig. Men jeg tror allikevel det var den uvante situasjon å sitte ved siden av en ung mann som tilsynelatende interesserte sig for mig, — som gjorde aftenen så uforglemmelig.

Det aller morsomste var at fra Minde og Sos-sen også var der. Sos-sen opdaget mig i første pause. Fru Minde løftet stanglorgnetten op til øienene og nikket med et nådig smil.

«Mitt første herskap!» forklarte jeg min sidemann.

«Har De hatt mange?» spurte han med et skøieraktig smil.

«Fru Steen er nummer fire på fire måneder,» sa jeg. «Men jeg tror ikke der blir nogen nummer fem dette året.»

«Ikke hvis De er likeså fornøid med fra Steen som hun er med Dem,» sa han elskverdig.

Det var jo pent sagt; men jeg kjente i det samme en klump i halsen. Både han og fra Steen syntes altså at jeg var vel skikket som tjenestepike. Jeg hadde egentlig håpet at den unge medisiner vilde sagt omrent som så: De

er virkelig altfor god til den slags arbeide, frøken! — Men nei. Jeg fikk inntrykk av at han fant det i full orden at jeg, Signe Whister, tjente mitt brød ved å vaske gulver og lage mat.

Da vi spaserte hjemover, kom der plutselig over mig en lyst til å hevne mig for de bemerkninger som om ettermiddagen hadde satt tåresjøen min i så sterk bevegelse.

«De skal sikkert bli kirurg, ikke sant?» spurte jeg uten nogen innledning.

«Hvorfor tror De det? Ser jeg ut til å ha lyst til å bruke kniven?»

«Nei, men De forstår Dem visst på å legge plaster på sår,» sa jeg.

Han smilte — og forstod.

«En kirurg bruker sjeldent plaster,» sa han. «Han syr helst igjen de snitt han har måttet gjøre. De sår som bare behøver plaster, klarer enhver annen læge likeså godt. — Nu bommet De, frøken Whister! Men De kan jo forsøke å sikte om igjen. Kanskje De blir heldigere næste gang!»

Vi var da nettopp i Slottsparken. Foran oss gikk et par gardister med piker under armen. — Piker de også, tenkte jeg. Og den trykkende følelse av at både de og jeg manglet ryggrad la mig ord i munnen som jeg ellers ikke vilde uttalt.

«Nei, jeg vil heller snakke helt ut av posen,» sa jeg. «Hvorfor fant De på å ringe til mig når De kjenner damer som regnes for dannede mennesker — damer som avtvinger respekt!»

Han lo. Han tok hatten av og strøk hånden gjennem håret flere ganger.

«De har visst vanskelig for å glemme,» sa han spørrende.

«Efter fem timers forløp, ja,» sa jeg. «Jeg tror forresten jeg vil komme til å huske de bemerkningene også når fem år er gått.»

«La oss sette oss litt — kan vi ikke det?» foreslo han, og jeg som var blitt andpusten av den raske marsj olover bakken, fulgte villig med. Det var en deilig, mild aften i begynnelsen av juni. Det duftet av vår innunder trærne efter regnet, og våren sang gjennem de små fuglestruper. — Vi fant en ledig benk litt utenfor ferdselet. — «Hør, frøken Whister,» sa han, «er det ikke fordi De synes akkurat det samme — både at det må være en ryggrad, og at det avtvinger respekt å ha artium — er det ikke derfor De følte det så sårende? De lider under savnet av Deres ufullendte skolegang?»

«Jo, naturligvis gjør jeg det,» innrømmet jeg. «Men det var vel ingen undskyldning for damene?»

«Nei, slett ikke. Men siden De selv mener det samme, må De lettere kunne tilgi den lille tanke-

løshet. Hverken Boggi eller Evy ante at Deres plass egentlig var i gymnasiet. Det er jo ikke almindelig at hushjelpene kommer like fra Katedralskolen — hvad?»

«Det kommer til å bli almindelig,» mente jeg. «Men De kan naturligvis ikke sette Dem inn i hvordan det føles å bli kastet utenfor skoleporten bare fordi en ikke er et matematisk geni.»

«Å nå, så det var grunnen. De strøk i matematikk!»

«Jeg vilde antagelig strøket hvis jeg hadde fortsatt,» sa jeg. «Nettop i disse dager censureres mitt kull i matematikk skriftlig. — — Og jeg er tjenestepike hos fru Steen!»

«Ja, det er urettferdig,» sa han om litt, etter å ha tenkt sig om. «Det vil si: Det urettferdige er at De fremdeles henger med Deres hjerte ved de boklige sysler når Deres evner ligger i et helt annet plan.»

Jeg kunde gitt ham en øreflik, så sint blev jeg. Hvad visste han om mine evner?

Men i det samme så han på mig, og det var det blikket som dempet min vrede. Han satt foroverbøid med hatten i hendene og snudde hodet i det samme. Jeg hadde aldri truffet en ung mann med slike øine som Herlof Falstad. Ikke fordi de var særskilt vakre. De var ikke lynende sorte eller melankolsk brune, ei heller

tindrende blå eller dragende, sugende grå. Nei, de var ganske almindelig blå. Men uttrykket var ualmindelig. Derfor tenkte en ikke på farve og form.

Da han så på mig, blev jeg plutselig varm og glad. Øinene sa mig at han var god helt til bunns og vilde mig bare vel.

Jeg var så vant til at unge menn — især studenter — krydret sin tale med vitser og la an på å bli betraktet som lyse, lette hoder — genier, begavelser, veldige intelligenser, knakende kjekke og morsomme.

Derfor overrasket han mig ved det blikket. Mitt instinkt sa mig at han hørte til en helt annen type enn jeg var vant til å konversere.

Da jeg igjen sa noget, var det ikke lenger den krigsberedte hushjelp som snakket.

«Hvis De skulde komme op til Bjerkely en gang til mens jeg er der, skal De vær så god se karakterboken min,» sa jeg. «Kanskje De da vil få en annen opfatning av mine evner.»

«Jeg tviler slett ikke på at De kan både fransk og tysk og engelsk, frøken Whister! Men jeg tror at Deres huslige evner er langt verdifullere.»

Da lo jeg. Nettop den dagen hadde jeg gjort en veldig bommert. Jeg skulde lage noget som fra Steen kalte Aubin. Vi hadde rester av oksestek, og de skulde stekes sammen med poteter

og egg og serveres i stekefaget med brun saus til. Jeg trodde jeg hadde opfattet alle detaljer i orden og gledet mig til å få ros.

Så viste det sig at jeg hadde glemt å skjære kjøttet smått op før jeg brunte det. Oksesteken lå der i tynne skiver istedenfor i små brunsteakte terninger, og hele middagen blev en fiasko — naturligvis.

Jeg fortalte ham det.

«Så De må nok søke et annet sted, skal De opdage mine evner!»

«Jeg fastholder min mening,» sa han påståelig. «De mangler bare kunnskaper! Deres evner er helt ut kvinnelige. Er det noget å sukke over?» lo han.

For jeg pustet tungt og demonstrativt; jeg kom plutselig til å huske på at jeg var mors prøveklut. Hadde medisineren rett blev det allikevel en seier for mors teorier.

«Ja, jeg sukker av hele min sjel,» sa jeg. «For husarbeide ansees som passende for de uintelligente og uvitende — for alle dem som ikke duger til annet. Si mig bare ikke imot! Om all verdens kvinneblader skriker op om at kvinnens plass er ved hjemmets arne, og at det nu er både moderne og klædelig å være iført kjøkkenforklæ, så sitter den gamle opfatning naglet fast allikevel. Ja, De hørte jo hvad Deres venninner sa i eftermiddag!»

«For det første, frøken Whister, er de slett ikke mine venninner,» sa han i en ganske bestemt tone. «Den ene er min kusine, den annen min brors forlovede — hun med den mørke shingelen, ja, hun som snakket om å ha ryggrad.»

Det var mot min vilje at der undslapp mig et lite tilfreds sukk. Jeg trodde hun var hans spesielle venninne; for hun var knakende kjekk og hadde et par bedårende blå øine, som hun forresten forstod å benytte sig av. Jeg hadde hatet henne siden den uttalelsen. Nu følte jeg at hatet vek plass for beundring og misunnelse.

Kusinen var også kjekk, selv om hun virket mer emansipert enn den andre. — Det interesserte mig å vite om hun allikevel var hans ideal, og jeg kastet et agn ut:

«Deres kusine var ikke fullt så overlegen og selvsikker. Hun kunde visst tenke sig muligheten av å røre i en gryte — engang.» Jeg iakttok ham fra siden; men ikke en mine, ikke et eneste lite glimt i øinene røbet at han hadde drømt om engang å gjøre henne til doktorfrue.

«Boggi?» smilte han. «Nei, hun er bare student. Kanskje en tiendedel av henne er kvinne. Hun forstår å klæ sig, og hun holder sitt tøi i stand selv. Men der stanser kvinneligheten. Hun beklager sig stadig over at hun ikke er et mannfolk, og da tror jeg nok gryten er temmelig fjernt fra hennes lengsler.»

Hvor dum han var! Som om kvinnen alltid sier sin hjertes mening! Men jeg motsa ham ikke. Jeg vilde jo bare vite om han var forelsket i den begavede kusinen.

«I Deres sted vilde jeg heller spørre efter hvad mennene mente om kvinnenes plass,» vedblev han i en nokså doserende tone, og der lurte et lite ironisk smil på bunnen av de gode øinene hans.

«Mannen? Selvfølgelig vil han ha oss til slavinner,» mente jeg. «De vet vel at de fleste menn svermer for en uvitende kone som kan se op til dem og beundre dem i tykt og tynt. Jo dummere de er, jo mer tilber og forguder de mannen. — I et slikt ekteskap blir der aldri rivninger, for der er det bare en som rår, nemlig skapningens herre. Kvinnen er underdanig, som det står skrevet at hun skal være.»

Herlof Falstad smilte og nikket.

«Det høres idyllisk, men jeg vilde ikke like en slik kone. Fy, så kjedelig da! Aldri å bli motsagt, aldri å kunne slåss så fillene fyker, for etterpå å underskrive freden.»

Jeg reiste mig raskt og skyldte på at det blev sent. Fru Steen ventet. — Vi gikk fort olover. Jeg vet ikke hvad det kom av, men ingen av oss sa stort før vi stod utenfor Holmenkolltrikken.

«Tusen takk for ikveld! De skal ikke ofre mere tid på en tjenestepike. Jeg finner frem alene nu, takk! Farvel!»

Han tok ikke min fremrakte hånd, men hoppet i stedet foran mig inn i trikken og anviste mig plass ved vinduet, hvorefter han betalte for oss begge.

«Det er ødselhet,» sa jeg og viste ham mitt sesongkort. «Det er ganske flaut dette.» Og jeg var flau. Akkurat som om jeg var et umyndig barn. «Jeg er riktig ergerlig fordi fru Steen tok det løfte av Dem,» sa jeg og forsøkte å se sint ut.

«Enn om jeg hadde vært såpass ridderlig allikevel?» sa han mer til sig selv enn til mig — og så lavt at jeg såvidt oppfattet ordene.

«Så kan De altså iaften legge Deres hode til hvile i bevisstheten om at De har optrådt som en ridder uten frykt og daddel,» sa jeg, og jeg visste jeg var vemmelig da jeg sa det. Men der var noget inni mig som hele tiden hvisket at han var hyggelig bare fordi han syntes synd i tante Steens pike, stakkar.

Han svarte ikke før vi gikk olover mot huset.

«De sa — en ridder uten frykt — De mener vel at der skulde mot til å invitere Dem, frøken Whister — — etter så kort bekjentskap?»

«Nettop,» sa jeg og rettet mig overlegent.
«Det var modig gjort, hr. Falstad! Men jeg er

viss på De kommer til å behøve enda mere mot når det ryktes hvem De har gått i bresjen for!»

«Lille, dumme pike,» mumlet han og så på mig — fra øverst til nederst, som vilde han innprænte sig hvordan hun så ut den stakkars mislykkede gymnasiasten, som han hadde forbarmet sig over.

«Ja, jeg vet jeg er dum,» sa jeg, og gråten var ikke langt borte. «Men De aner nok ikke hvad det vil si å bli utstøtt — slik som jeg er blitt. God natt!» ropte jeg og sprang bortover grusgangen uten å gi ham hånden.

Da jeg kom innenfor entrédøren, stod han fremdeles der med ansiktet vendt mot huset. Kanskje han ventet at jeg skulle komme tilbake og takke pent. — Om litt gikk han, langsomt slentrende nedover mot stasjonen, og jeg listet mig stille op på mitt værelse.

Det var hans siste bemerkning som holdt mig våken. Jeg kunde ikke bli kvitt den tanke at han dermed ville slå fast at jeg ikke måtte innbille mig noget, at jeg ikke måtte ta denne aften alvorlig, men bare for det den var — et tilfeldig møte, et plutselig ønske om å være snild mot en liten hushjelp, som var blitt såret på sitt ømmeste punkt.

Det var bare fordi han var god og snild og syntes synd i skjebnens stedbarn på jorden at han hadde ofret mig en aften. Vær ikke dum,

mente han, og tro at jeg synes om dig fremfor alle de andre unge damer jeg omgåes — damer som har sin artium hel og holden, som ikke er satt på porten fordi de har en dyp sprekk i sin intelligens — damer med bløte, hvite hender, som ikke bærer merker etter opvask og roting i jorden.

— — — Da jeg endelig sovnet, drømte jeg at jeg gikk alene over et høit fjell. Plutselig åpnet der sig en dyp kløft i fjellet, og jeg så skrekkslagen ned i en bunnløs, sort avgrunn.

Idet jeg vilde snu og gå tilbake samme vei, fikk jeg øie på min nye venn på den andre siden av kløften. Han stod ytterst ute på kanten med armene i kors og så på mig med et ironisk smil.

«Hjelp mig over!» ropte jeg fortvilet.

Han lo og rystet på hodet.

«Kunde ikke falle mig inn!» ropte han tilbake. «Du må være lydig og gå den veien mor din har opstukket for dig, ellers når du aldri frem til — — »

Jeg hørte ikke mer. Et kraftig vindstøt hvirvlet jord og stener op i luften. Jeg mistet fotfestet og gled ned i dypet.

— — Næste morgen satt professoren og jeg alene ved frokostbordet. Fru Steen var syk og orket ikke å stå op. Jeg hadde gitt henne kaffe på sengen klokken åtte. Da smilte hun over sin

dovenskap og bad mig si til sønnen at han bare måtte spise og gå til universitetet uten å bry sig om henne. Hun følte sig bare litt matt og svimmel. En kopp kaffe og nok en times ophold i sengen vilde gjøre underverker, mente hun.

Professoren vilde allikevel inn og si farvel etter frokosten. Han undlot aldri å gi moren et kyss før han gikk.

Jeg hadde ofte vært vidne til den avskjeds-scenen. Hun liten, hvit og smilende dypt nede i en rød stol, han stor og kraftig som en bjørn, men allikevel så øm og kjærlig når han bøide sig over henne. Jeg fikk tårer i øinene ved det synet og skyndte mig alltid ut i kjøkkenet. Noget inne i mig kom i ulage. En skjult varmekilde sprengte på og vilde ut og op i dagen og lyset. Jeg måtte anvende hele min viljestyrke for å hindre en slik katastrofe.

Jeg var hushjelp og hadde annet å bestille enn å hengi mig til sentimentale følelser.

— Men tilbake til den nevnte morgen. Professoren kom ut i kjøkkenet, hvor jeg rumsterte med opvasken, hvit som en kalket vegg i ansiktet.

«De må — De må ringe straks, Signe,» sa han tonløst. «Mor er — mor er gått bort — —»

Jeg dumme kloss slapp en fin porseleanskopp i gulvet, så den gikk i hundre knas. Professoren hverken så eller hørte noget.

«Ring til lægen først — så til universitetet.
De finner nok frem?»

Kanskje jeg blev likeså hvit som han. Men det falt mig enda vanskeligere å tale. Jeg fremstøtte bare nogen underlige lyd og seg ned på en stol med ansiktet i hendene.

«Ja,» sa han. «Det er — det er — —» Mer orket han ikke, så gikk han ovenpå igjen.

Mens jeg ringte, vokste der frem et håp om at han kanskje hadde tatt feil. Hun kunde jo være besvint. Professoren var riktig nok videnskapsmann, men ikke i medisin.

Akk, altfor snart skulde mitt håp bli knust. Det elskelige lille menneske, som i knapt tre uker hadde vært mer enn en mor for mig, var ikke mere.

Da lægen kom, kunde han bare konstatere at døden var inntrådt på grunn av hjertelammelse.

Jeg forstår ikke hvordan jeg kom igjennem de åtte dager som nu fulgte. Professoren glemte øiensynlig at jeg bare var nitten år, og jeg glemte å gjøre ham opmerksom på alderen. Han drøftet alle detaljer ved begravelsen med mig, både de ytre og indre. Jeg måtte følge ham til begravelsesbyrået, til butikker for å kjøpe blomster og sørgebånd, og jeg måtte finne mig i at han betalte de små utgifter som vi begge fant påkrevet for mitt personlige vedkomende.

Jeg gikk som i en slags drøm. — Jeg ventet hver dag forgjeves på at nogen eldre slektinger skulde dukke op og overta styret og stellet. Men nei. En del kondolancevisitter av folk i alle aldre var alt hvad vi så til familien. Jeg var aldeles forbløffet. Jeg måtte knipe mig selv i armen og spørre om det var den samme Signe Whister som for tre uker siden kom skjelvende og engstelig til villa Bjerkeley for å lage mat på egen hånd med en erfaren og hjelpsom matmor i bakhånden. Nu styrtet hun huset eneveldig, hadde ingen å spørre, ingen å rådføre sig med.

«Ja, du får naturligvis all den hjelp som trenges,» sa mor da jeg i telefonen fortalte det inntruflne.

«Selvfølgelig,» sa jeg.

Men når professoren ingenting sa, tidde jeg også stille.

Jeg bakte nogen kaker for å supplere beholdningen i tilfelle visitter og bad professoren kjøpe en flaske madeira. Fru Steen hadde en gang nevnt at den passet best om formiddagen.

— — Vi skulde ha nogen få venner til middag og kaffe efter begravelsen.

«Gjør alt så enkelt som mulig,» sa professoren, «det er i mors ånd.»

Da våget jeg å antyde at det var tryggest å få fatt i en kokkekone.

«Åja — ja, det brukes kanskje?» sa han distré.

Da blev jeg næsten heftig.

«Jeg har virkelig tenkt å være med i begravelsen,» sa jeg.

«Ja, naturligvis!» sa han og ventet at jeg skulde si mer.

«Ja, maten kan jo ikke lage sig selv,» sa jeg, «her må jo være en som har alt ferdig til vi kommer hjem.»

Da smilte han — akkurat som en stor skolegutt når han er flau over en irettesettelse, som synes vel fortjent.

«Er det mere jeg har glemt?» spurte han og strøk sig over pannen.

«Nei da, nei da,» forsikret jeg. «Men jeg vilde gjerne alt skulde være så pent og godt som mulig den dagen.»

Han så forundret på mig.

«Men det er det da alltid,» sa han.

«Ja, for jeg lager bare sånn mat som jeg er sikker på jeg kan få til,» sa jeg. Det moret mig virkelig å se det vantro smilet jeg fikk til svar.

«Hm. — Ja vel, så ordner De det altså, med den — den middagskonen — — —»

I Krematoriet hilste Herlof på mig. Jeg aner ikke hvordan han så ut, for øinene mine var hovne av gråt, og forresten var det så dunkelt der inne.

Alltid skal nu den fyren se mig når jeg er på det styggeste, var en av de tanker som før gjennem min hjerne da han rakte mig hånden. Jeg skammet mig like efter over at jeg kunde være forfengelig i en sånn stund. Men slik er jeg altså, sa jeg til mig selv.

Jeg var opløst av gråt altså. Jeg syntes alt der inne var grufullt og alt annet enn høitidelig. Noget så knugende trist og tungt kan jeg ikke tenke mig som Krematoriet. Som om ikke døden er mørk og uhyggelig nok før, er alt sammen hyllet inn i et tusmørke og en mystikk, som bringer tankene hen på gjenferd og spøkelser og lignende uhygge.

Og det som skulde være det mest gripende, når kisten senkes ned, blev for mig en skjærende disharmoni. Jeg ante et inferno der nede i kjelleren, et begjærlig ildsluk som skulde næres, og jeg begynte å fryse og skjelte ved tanken på det som derefter skulde skje. Det var første gang jeg var i Krematoriet — jeg håpet det måtte vare lenge før jeg kom dit igjen.

Hadde jeg ikke sett fru Steen som død, vilde jeg blitt gal tror jeg. Men jeg satt hele tiden og sa til mig selv at hun som lå under blomsterfloret, var en annen. Min fru Steen var mer ånd enn legeme. Hun som skulde forsvinne i det sorte dyp, var uten sjel, et tomt

hylster, som hadde mistet sitt dyrebare innhold.

Det var presten som sa de ordene, og dem velsignet jeg ham for. De var balsam på mitt oprevne sinn. Når jeg lukket øinene og bare hørte ham tale, fikk jeg endog et glimt av den herlighet og det strålende lys som hennes englerene sjel nu beveget sig i.

Men da kisten lydløst sank ned i dypet, og det blev klart for mig at jeg aldri mer skulde høre den vennlige stemmen som hadde sagt: Jeg er blitt glad i Dem — da føltes det som noget knustes inne i hjertet mitt, og jeg fikk en kvelende fornemmelse av at kom jeg ikke straks ut fra dette grufylte sted, måtte jeg også dø.

— — At både jeg og de andre efter den oplevelsen kunde orke å spise og drikke, å snakke og smile! — Å, det forekom mig så hensynsløst, så taktløst og brutal. Om aftenen følte jeg trång til å be både Gud og fru Steen om tilgivelse for at jeg hadde kunnet beskjeftige mig med noget annet enn sorgen over hennes bortgang. Men det underlige hendte, at jegsov hele natten og våknet næste morgen frisk og uthvilt, og da jeg så ut i den solfylte have og hørte fuglekvideret fra bjerketrærne, følte jeg en intens fryd over å leve — og måtte beherske mig for ikke å stemme i en av mine yndlings-

strofer, som så ofte hadde lydt mens jeg gikk i kjøkkenet — da fra Steen enda levde: Det er sommer, det er sommer i li!

Den gikk høit op i taket, og jeg våget ikke å synge ut når professoren var i huset, for det hendte stemmen brast på det høieste. Men fra Steen generte mig aldri. Bare syng, syng, Signe, opmuntret hun, hvis jeg plutselig stanset min tralling når hun kom hinkende ut i kjøkkenet.

Ja, syng om solskinn og sommer i li og om duften fra bjerk og hegg og fiol og de tusen blommer! sa hun engang og gav mig et vennlig klapp på skulderen. Men jeg måtte være alene når jeg optrådte. Et synlig publikum bragte sangerinnen ut av konseptene. At fra Steen satt inne i stuen og smilte sitt søte velvillige smil, virket bare som en animerende applaus. — Akk, men nu var jeg alene og fikk istedet skjenn av mig selv, når livslysten banket på og vilde ha utløsning. — — —

Et par dager etter begravelsen pakket jeg i stillhet mine få eiendeler ned i kufferten og gjorde mig fortrolig med å forlate Bjerkely på første vink.

Foreløbig kan du komme hjem, hadde mor sagt. Mina skal gifte sig, og du kan overta hennes arbeide med undtagelse av trappevasken. Jeg vil leie bort pikeværrelset til et

ordentlig arbeidsmenneske mot en rimelig leie og litt hjelp til det grovere arbeide. Du skal få fem og tyve kroner måneden, Signe. Derved sparar du oss for fem og tredve kroner — det er langt på vei til husleien.

Det var et bedøvende slag, men jeg protesterte ikke da det falt. Jeg var ikke kamplysten nettopp da, og kanskje jeg rent ubevisst håpet at professoren ikke vilde gi slipp på mig.

Der gikk en, og der gikk to og tre dager. Professoren gjenoptok sine forelesninger. Vi satt overfor hinanden ved bordet som før når fra Steen var utilpass og måtte holde sengen.

Jeg lukte i haven, og jeg laget maten, og jeg våget å kikke på professorens rene undertøi da det nærmet sig den første lørdag. Jo, alt var i orden, ikke en knapp manglet, og jeg gikk omkring i det store lille huset, som føltes altfor stort nu stuene stod tomme hele formiddagen, og forsøkte å gjøre det hyggelig der som før.

Idag sier han det, tenkte jeg og forsøkte å innbille mig at det skulde bli en lettelse å komme vekk fra stillheten.

— — Da åtte dager var gått, ringte mor og spurte om han enda ikke hadde festet husholderske.

«Nei,» sa jeg. «Han er visst svært nøie på det. Men jeg må jo bli til han får en annen. Mannen kan da ikke være alene?»

Da sa mor noget som hurtig bragte rødmen op i mine kinner: «Det er bare det at det er ikke riktig passende, forstår du vel?»

«Pa—passende?» ropte jeg. «Er en annen mere passende?»

«Han må ha en almindelig tjenestepike selvfølgelig,» sa mor avgjørende.

«Og sitte alene til bords hver eneste dag?» ropte jeg inn i telefonen.

«Ja, hvorfor ikke? Det må alle ungkarer. Han er da ingen gammel mann — mellem tredve og firti, ikke sant?»

Han var fire og tredve, men så ut som han var syv og tyve. Nåja, det var jo også en høi alder, naturligvis, men hadde han bare vært litt livligere, vilde jeg glemt at han var så gammel. Men uff, han var så stille og innadvendt. Jeg skravlet i vei om løst og fast bare for at stillheten ikke skulle bli for skrikende mellem oss, og han var oftest med. Han sa ja og nei og kanskje litt til og smilte en gang imellem, hvis jeg var så heldig å si noget virkelig morsomt. Jeg la mig ordentlig i selen for å konversere den store, alvorlige mannen, ja jeg regnet den halvtimen ved middagsbordet vel så anstrengende som hele matlagningen.

Men jeg tenkte på fru Steen. Jeg var overbevisst om at hun så oss og smilte og nikket og sa: Det er bra, Signe, bare fortsett på samme måte! — Slik hadde hun så ofte opmuntret mig når jeg kom inn med en prøve på min kokekunst.

— — — «Jeg skal spørre idag,» sa jeg til slutt, etterat mor hadde utbredt sig om det upassende i at en ung pike var alene i hus med en såvidt «ung» mann.

Jeg lo høit etterpå. Han kunde jo næsten være min far for alderens skyld. Stakkars mann, tenkte jeg, får han en jevnaldrende som kan sitte inne, blir det vel også upassende. Da skal han vel parres sammen med henne. En pike bare på kjøkkenet vilde føles for tomt — iallfall i begynnelsen.

Nei, det var ikke så greit å finne den rette, det forstod jeg efter nærmere overveielse. Men det fikk da bli hans og ikke min sak.

Jeg tok mot til mig en ettermiddag vi luket jordbærrene. Jeg satt på huk og så bort i den brune nakken og syntes næsten synd i ham. Nakken hans var så gutteaktig og hjelpelös likesom.

«Har De søkt efter husholderske, hr. Steen?» sa jeg i en lett tone.

«Nei!» sa han hvast og snudde sig helt om. «Hvad skal jeg med husholderske? Behøver De

å rådføre Dem med nogen, kan De vel henvende Dem til Deres mor — hvad?»

Jeg stakk kniven dypt ned i en løvetannsrot og bet tennene sammen som om all min interesse dreiet sig om hvorvidt det bestet skulde komme uskadt op eller ikke.

«Mor mener De ikke kan være tjent med mig. Jeg har jo ingen øvelse som husholderske.» Jeg smilte ved det siste ord. Det forekom mig så komisk i forbindelse med mine nitten og et halvt år.

«Den mangelen rettes for hver dag, frøken Whister,» sa han med en varme som var sjeldent fra den kant.

«Takk skal De ha,» sa jeg. «Men jeg er ikke flink. Der er en masse mat som jeg slett ikke tør lage.»

«Jaså?»

«Ja, for eksempel mayonaise og wiener-schnitzel og italiensk salat og — —»

«Hvad er det for noget?» bet han uhøflig av. «Jeg liker norsk mat, jeg. Makrell og lapskaus og kjøttkaker og rabarbragrøt. Jeg har aldri likt fransk mat!»

Jeg lo.

«Nei, men en ordentlig husholderske burde kunne litt på fransk også. For det er moderne nu, iallfall sausene.»

«Jaså? Ja takk, men jeg ynder ikke franske sauser. Er det mer De ikke kan?»

«Å jada, en masse!» sa jeg — ganske alvorlig. «Jeg tør ikke engang sette en brøddeig, for jeg innbiller mig at alt med gjærhevning er så skrekkelig innviklet.»

«Hvorfor har vi fagfolk i bakning?» svarte han og var gutteaktig ivrig. «Er det ikke fordi husmødrene skal få en lettelse i arbeidet? De kan da ikke være eksperter på alle områder! Jeg forsikrer Dem, Signe, jeg tåler ikke hjemmebakt brød, det er høist ufordøelig og usmakelig. Jeg har et par ganger vært så uheldig å få såkalt hjemmebakt oppe i Odalen hos en venn av mig. Han har husholderske, en — gammel en, og det er langt til baker. Næste gang jeg besøker ham, tar jeg en hel koffert bakerbrød med mig!»

Det var den lengste tale han nogen gang hadde holdt med kun mig som tilhører. Han hadde reist sig og stod nu med et ben på hver side av en jordbærseng med hendene fulle av ugress.

«Jeg skal ta det,» sa jeg og holdt kjøkkenforklædet frem. Han slapp det ned i rent mekanisk og så på mig med et ulykkelig blikk.

«Men — — kanskje De synes — her er for — — for ensomt,» stammet han. «Ja, det er det naturligvis også,» føjet han til før jeg svarte.

Jeg forsikret at det var slett ikke derfor og sa at jeg elsket den slags ensomhet. Vi hadde jo mennesker rundt om oss allevegne, men slapp å ha dem helt innpå livet. Og i haven er der jo liv nok, mente jeg.

«Ser De virkelig slik på en have!» ropte han fornøiet.

«Ja, naturligvis,» sa jeg. «Den er jo full av levende vesener, som vokser fra dag til dag. Og så hyggelige som de er allesammen. Ingen er ubehagelige eller taktløse, ingen skjenner — hverken når det er for meget eller for lite regn. De er takknemlige for alt hvad vi gjør for dem. Jo, jeg er glad i denne haven, selv jordbærene!» lo jeg og holdt fem muldete fingerer op mot ham. De andre holdt fast på forklædet.

«Bare vent til de begynner å rødme,» sa han oprømt, «i midten av juli skulde vi ha de første år.»

Han måtte lese mine tanker, for i næste øieblikk sa han i en ganske annen tone: «Ja, det vil si hvis De bestemmer Dem for å bli.»

Jeg sa at jeg først måtte snakke med mor. Hans øine blev plutselig fraværende.

«Hm. Min mor håpet alltid at De skulde bli — også efterat hun var borte. Hun snakket om dette et par dager før hun døde,» sa han stille med en lett dirring i stemmen.

Å, hvor glad jeg blev.

«Er det virkelig sant?» ropte jeg. «Da var hun altså virkelig glad i mig?»

Professoren svarte ikke et ord. Han bare snudde sig brått og satte sig på huk igjen med ryggen til — sin husholderske og luket som om han hadde minuttakkord. Jeg raket sammen ugressset i kanten og kjørte det vekk i en trillebør uten at han rikket sig av flekken for å hjelpe mig.

«Nei, maken til mannfolk,» mumlet jeg, da jeg veltet innholdet ut bak vedskjulet. Jeg lot trillebøren stå og gikk inn for å sette frem aftensmaten.

Da jeg litt etter kikket ut bak gardinen i stuen, satt han urørlig på en benk og stirret fortapt ned i jorden. De muldete hender lå foldet frem over knærne. Jeg syntes igjen synd på ham, for jeg visste jo at han satt og tenkte på moren og savnet henne fryktelig. Jeg brøt derfor min hjerne for å finne på noget som kunde glede ham; men det eneste jeg kom på, var å steke egg og skinke og pynte fatet med en topp lysegrønne rosenblader. Smørzasjetten fikk en lignende prydelse. I et lavt krystallglass hadde jeg satt en bukett eggegul løvetann. Jeg var spent på om han la merke til hvor nydelige de tok sig ut, eller om han vilde knipe øinene sammen og se ironisk ut.

«Hm. Så De også har opdaget at de er dekorative,» sa han og dreiet glasset rundt.

«Jeg synes de er delikate,» sa jeg. «Især når de er så nyutsprungne som nu.»

«Hm. De har virkelig god smak,» sa han.
«Kanskje De er musikalisk?»

«Jeg klunker bare litt,» sa jeg, «men jeg elsker musikk og sang.»

«Ja, De synger jo også?»

Jeg blev rød. Det hendte jeg glemte mig nu og da og begynte å tralle ute i kjøkkenet.

«Puh — jeg synger bare for mig selv. — Vær så god!»

Jeg var igjen den korrekte hushjelp, som visste å holde sig på sin rette plass.

Det var nogen dager senere. Jeg hadde som sedvanlig pløiet igjennem siste side i avisen for å finne noget — både for professoren og mig. — «En dame i satt alder ønsker å styre huset for en enslig herre uten pikehjelp. Billet mrk. «Litterære og musikalske interesser».» Ved den annonsen satte jeg et Nb. og la avisen slik at professoren måtte se den når han kom hjem til middag.

«Er det mig De tenker på?» sa han kort og rynket øienbrynen.

«Ja, nettop,» sa jeg.

«Kanskje De finner mig også «satt»?»

«M-ja. Det må man vel si?»

Han nikket et par ganger: «Javisst, javisst. — Det måtte jeg jo vite,» sa han og vendte avisen med en illevarsrende heftighet.

«Eller kanskje De finner mig mer enn «satt» — en gammel ungkar — en uforbederlig pepersvend — hvad?»

«Å nei, da, hr. Steen. Det synes jeg slett ikke,» lo jeg — en smule forsert, for jeg følte altfor godt at han var såret.

«Hvad synes De da, da?» spurte han og så mig rett inn i ansiktet. Vi satt vis-à-vis ved bordet, og jeg visste ikke min arme råd. Jeg hadde ingen lyst til å smigre, men jeg kviet mig også for å si min sanne mening — fire og tredve år var en fryktelig alder i mine øine. Jeg hadde tenkt på den «satte» dame som en litt eldre enn Gerda, min søster, og hun var fem og tyve.

Jeg valgte å gå utenom spørsmålet.

«Jeg syntes det måtte være kjekt å få en dame som kunde være passende selskap for Dem — en som De kunde drøfte dagens spørsmål med,» sa jeg freidig, mens jeg vedholdende rørte om i den varme tomatsuppe. — (Det var en av de supper jeg fikk best til.)

«God dag, mann! — Økseskraft!» kom det lakonisk tvers over bordet.

Da sprutlo jeg — rent ubehersket og alt annet enn ladylike.

«Å, undskyld,» sa jeg, «men De sa det så komisk.»

«Jeg har i det hele tatt inntrykk av at jeg er komisk i Deres øine,» sa han alvorlig uten å se op fra suppen.

«Nei, på ingen måte, herr professor!» ropte jeg, og jeg var ganske sønderknust av flauhet. Det passet sig jo ikke å være så munter — bare en uke etter fru Steens begravelse.

«De kan godt sløife den professortitelen, den bøter ikke på at jeg er gammel,» sa han, og endelig fôr der et solstreif over ansiktet i form av et smil.

Da fikk jeg en heldig idé.

«Jeg leste engang,» sa jeg, «at man er så gammel som man føler sig. Det er ikke alderen, men sinnet det kommer an på.»

«Ganske riktig! — For tiden «føler» jeg mig som en olding på åtti. Det er vel fordi jeg har et utilfreds sinn — hvad?»

«Det er rimelig at De ikke føler Dem tilfreds,» sa jeg og forsøkte å legge medfølelse i stemmen. «De savner jo fra Steen — kanskje mere nu enn straks efter —»

«Ja, De har rett,» kom det i en ærbødig tone, fri for ironi og bitterhet. «Jeg savner mor — og jeg lenges efter hennes vidunderlige forståelse. — — Takk for maten, frøken Whister! De er jo en ekspert i matlagning?»

«Tilfeldigvis kan jeg steke småmakrell etter alle kunstens regler,» sa jeg. «Deres mor lærte mig den fremgangsmåten å fylle med persille og helle litt sur fløte over.»

«Hm. Jaså? Ja, god var den iallfall. Damen i satt alder kunde ikke gjort det bedre!»

«Men hun vilde ført en ganske anderledes interessant samtale med Dem,» svarte jeg kjapt. «Om dikternes siste bøker for eksempel.»

«Takk, men når jeg spiser, ønsker min hjerne å hvile. Den svermer overhodet ikke for å drøfte den moderne literatur!»

Med disse ord gikk han ut av spisestuen. Jeg gjorde en dyp kompliment bak hans rygg. Jeg var i et perlehumør, skam å si. Jeg burde jo heller hatt meddynk med oldingen på åtti.

Men ute på kjøkkenet gikk det op for mig at jeg hadde forsømt en passende anledning til å si ham bent ut at nu måtte han ta sig sammen og få et voksent menneske i huset. Jeg visste det ikke kunde gå i lengden, og allikevel opsatte og opsatte jeg å si det avgjørende ord, så han kunde forstå at det nu var mitt ramme alvor å slutte.

For tenke sig til! Jeg syntes jo det var interessant — ja, rent ut sagt morsomt å gå der å stelle på egen hånd! — Jeg savnet naturligvis fru Steen fryktelig. Det hendte at tårene mine dryppet når jeg imellem lot følelsene få fritt spillerum. Jeg syntes det var hjerteskjærende sårt å se alle hennes private småting — som sybordet, hvor det ene par briller alltid lå, næstekoppen av marmor med et nettop påbegynt strikketøi og ellers alt det som hun hadde hatt mellem hendene. — Især den lille andaktsboken med en utskåret elfenbenskniv som bokmerke. Jeg våget aldri å snakke til henne når den lå opslått i fanget. Og hendte det

at jeg uforvarende kom inn nettop da, blev jeg alltid grepet av den fred og stillhet som hvilte over det elskverdige ansikt. — Jo, jeg savnet henne, og jeg syntes det var fryktelig urettferdig at hun skulde dø der oppe alene uten at sønnen hadde fått sagt henne det siste farvel.

Og allikevel kunde jeg gå der om formiddagen og more mig. Jeg følte det som om jeg optrådte på en scene for usynlige tilskuere. Det nye og uvante i min stilling tiltalte mig. Bevisstheten om at alt avhang av min raskhet og dyktighet og omtanke gav mig nytt syn på husarbeidet. Jeg visste at blomstene i vinduene vilde visne og dø hvis ikke jeg — Signe Whister — fylte vann i den grønnmalte sprøiten og beveget mig henimot de tørstende vesener og gav dem å drikke. Jeg visste at professorens værelse vilde bli stående uryddig og uluftet med skittent vann i vaskevannsfatet, sengen uredd og våte flekker omkring servanten.

Slik vilde han finne det hvis ikke jeg bestemte mig til å gå trappen op og gjøre alt i stand.

Det var ingen som sa: Gjør ditt og husk datt og glem ikke å se etter. — Det var mig selv og mig alene som gav Signe alle ordrer og så efter at de blev utført til punkt og prikke. Det hendte jeg sa til mig selv: Hvis du nu gikk inn og la dig på divanen og blev liggende der i to timer,

vil alt stå stille her i huset. Opvasken vil ikke røre sig av flekken. Potetene vil ikke spasere op av kjelleren for å bli skrubbet og satt på kokeplaten — og så videre. Jeg nød å dvele ved dette uomtvistelige faktum at det var min vilje, mitt initiativ som var drivfjæren i dette huset.

En aldeles utenkelig interesse for husstell brøt plutselig frem av en hittil skjult kilde. Jeg grep mig i at jeg trallet og sang mens jeg fór omkring med skurekluten, ja det hendte at jeg plystret som en gategutt når jeg tørret støv nede i stuene, og mer og mer glemte at jeg var en utstøtt, et ubrukelig studenteremne som skulde traske gjennem livet uten ryggrad.

For første gang i mitt liv følte og visste jeg at jeg var uundværlig — jeg kunde le høit når det plutselig blev strålende klart for mig at akkurat jeg og ingen annen måtte gjøre dette arbeide, ellers blev det ikke gjort. Vel visste jeg at der fantes hundrer av både «satte» og «usatte» kvinner som med glede vilde være professorens husholderske, men det var bare den lille hake i veien at ikke en av de hundre kom før professoren kalte. Og når han ikke vilde rope ut at han trengte dem, så var det jo bare mig som kunde klare brasene! Å, det var en vidunderlig oplevelse å føle sig så nyttig, og derfor hadde jeg ingen hast med å skynde på

professoren at han måtte få en annen — — som kanskje vilde komme til å bli likeså henrykt over å føle sig uundværlig.

Det gikk et par dager til. Mor var optatt med en husflidsutstilling og hadde øiensynlig glemt at datteren hadde en upassende plass. Jeg ringte et par ganger hjem, men mor var alltid ute. En dag snakket jeg med far.

«Nå, Signemor? Kommer du ikke snart hjem? Jeg — jeg gleder mig til å ha dig hjemme,» sa han, og jeg syntes jeg så hvor forlegen han blev ved den uvante kjærlighetserklæring.

Nettop da flammet solen inn i spisestuen, hvor telefonen var. Vinduet stod oppe ut til haven, og den egne duft av nyutsprungent bjerkeløv trengte inn i stuen og fylte den med sin herlige aroma.

Jeg så i det samme for mig leiligheten hjemme i Frognerveien. Den mørke entréen, hvor lyset brente sommer og vinter, dag og natt, de solløse stuer mot gaten, hvor trikker og biler ramlet og holdt et øredøvende leven, den skitne gården med søplekasser og rotter — — og jeg gyste ved tanken på å være enepike der nede i den sorte, kvalme gryten som het byen.

«Hør, far!» sa jeg, «vil du ikke ta dig en tur hit op en eftermiddag? Her er så vakkert nu. Gjør det endelig. — Joda, professoren er bare hyggelig. Du vilde like ham. — Nei da! Han er

hverken overlegen eller rar. Sa mor det? Hun hilste på ham i et uheldig øieblikk — og dessuten er han ikke særlig begeistret for damer. Mig? Jeg er da ikke nogen dame!» lo jeg.

Allerede næste ettermiddag kom far. Profesoren luket som sedvanlig, enda der var eksemplarisk orden i jordbærerne. Men han fant alltid litt å nappe vekk. Det er for sent siden, når de bærer frukt, sa han. Da skal de hvile.

«Er det ham?» hvisket far. «Han ser ut som en — ja som en bonde, ikke sant?»

Jeg hadde i grunnen aldri tenkt på hans utseende. — Han var stor og kraftig med et tungt, alvorlig ansikt. De grå, nærsynte øine bak brilleglassene både så og ikke så. Det var derfor mor fant ham overlegen. Men at han lignet en bonde? Nei. — Pannen var høi og klok og vidnet om at der bodde en tenkerhjerne innenfor. — Han var litt lut — det var som om han kroket sig for ikke å virke for svær. Naturligvis kunde en jorddyrker også se slik ut — jeg hadde forresten den gang så lite kjennskap til bønder.

Det blev en koselig ettermiddag. Professoren utfoldet all sin elskverdighet. Det var ikke hans vane å slå alle dører på vid vegg for en fremmed. Men far var vel slik at han fikk lyst til å ønske ham velkommen innenfor.

De hadde mange felles interesser, lot det til, og de glemte ganske at der var en tredje person til stede. Da vi satt sammen ved det veldekkede aftensbord, gikk det visst først op for dem at jeg også var et mælende vesen, og vi tre utgjorde et ganske harmonisk trekløver — om jeg så skal si det selv.

Dagen etter ringte far op og uttalte sin begeistring for den «elskverdige og interessante unge mann.»

«Nei, vet du hvad!» lo jeg. «Han er da ikke ung akkurat!»

«Jaså?» — Far hørtes både krenket og forbauet. «Han er da ikke over fem og tredve?»

«Det stemmer omtrent det,» sa jeg. «Men hvad er så en mann på fire og tyve?» (Det var nemlig Herlof Falstads alder.)

«Å, han er bare en yngling,» mente far.

«Og jeg da?» spurte den nysgjerrige Signe.

«Hm. — Du er et stort barn. Men et flinkt barn er du sannelig blitt. Du gjorde det så hyggelig igår.»

Far sa ikke et ord om å få mig hjem, merkelig nok.

Nogen dager senere skulde jeg likesom ha friftermiddag. Siden fru Steens bortgang hadde jeg ikke benyttet mig av den. Jeg vet ikke hvad der gikk av professoren den dagen, men han var plutselig blitt så ivrig for å få mig

avsted. Han formelig jaget mig ned til byen. Jeg tror han tenkte på far. At han vilde like å se mig.

I bakken ned til stasjonen møtte jeg Herlof Falstad — alene.

Jeg hilste fjernt og fremmed og vilde gå videre. Men han skrådde raskt over veien og spurte om jeg ikke heller kunde ta en spaseretur til Frognerseteren.

«Det er avskyelig i byen nu, kan De tro!»

Han gjorde en mørk og truende grimase for riktig å illustrere sine ord.

«Men De hadde vel gledet Dem til den turen alene?» bemerket jeg.

«Jeg hadde aldeles ikke tenkt å gå alene,» svarte han.

«Å — men da vil ikke jeg komme ivedien —»

«Vent litt, frøken Whister! De er alltid så slem til å avbryte mig! — Jeg vilde gå innom Bjerkely og få Dem eller Viktor med oppover.»

«Jeg er viss på professoren blir glad ved å se Dem, Falstad!» sa jeg koldt. «Jeg har forresten undret mig over at ingen av hans venner besøker ham! Han lever jo som en eremitt.»

«Viktor har mange venner, men han pleier ikke vennskapet,» sa Falstad. «Han bryr sig mere om planter og trær enn om menneskene, derfor er de efter hvert glidd fra ham.»

«Nu tror jeg han savner menneskelig selskap,» sa jeg. «Og derfor skal de ta ham med opover —»

«Viktor er ikke en som man «tar» med,» svarte medisineren en smule utålmodig.

«Ikke jeg heller!» sa jeg. «Jeg skal ned og besøke mine foreldre. Farvel!» — Jeg var vel redd jeg skulde ombestemme mig, hvis jeg blev stående. Derfor småsprang jeg nedover. Trikken kom i det samme, og jeg frydet mig over å kunne vise at jeg ikke alltid sa ja takk til en tilfeldig invitasjon.

Han stod og så etter mig — kunde vel ikke tro sine egne øine. En tjenestepike måtte vel takke til når en vordende distriktslæge beæret henne med sitt selskap.

Men den byturen hadde jeg lite igjen for. Huset var tomt. Det var Minas fridag — akkurat som min! Far var i departementet, Gerda på gymnastikkøvelse og mor naturligvis på et eller annet møte. Da jeg stod foran den lukkede entrédør, hadde jeg mest lyst til å gråte. Nu kunde jeg istedet sittet oppé på Frogner-seteren i ren, deilig luft med byen for mine føtter og nippet til en kopp sjokolade.

Jeg gad ikke forsøke hos nogen andre. Hele byen forekom mig vummelig. Det føltes som å innånde gift hver gang jeg trakk pusten. Og så den fryktelige rammelen! Jeg fikk en tryk-

kende hodepine og bare lengtet efter å komme mig vekk.

Jeg småsprang op til Majorstuen og nådde så vidt syv-trikken tilbake til Slemdal. Helst ville jeg fortsatt videre opover, men jeg gjorde mig sterk og hoppet av hvor jeg pleide.

Jeg var viss på å finne huset tomt og lukket, tok en snarvei og låste mig inn kjøkkenveien. Da jeg hadde lesket mig med et glass vann og ville gå ut i haven, hørte jeg stemmer fra verandaen.

En frydefull iling før gjennem mig. Aldri hadde jeg følt en så intens glede ved å treffe mennesker. Det var meningen straks å tilkjennegi mitt nærvær, men en høilydt bemerkning stanset mig halvveis i havestuen.

«Men det kan tenkes at enkelte vil finne det upassende, Viktor! — Du sier selv at du behandler henne som din jevnlike, og da må det i lengden bli vanskelig for dig å betrakte henne bare som din husholderske!»

«Hvad mener du egentlig, Herlof? Snakk ut, gutt!» sa professoren barsk.

«Nu vel — jeg mener at du er en mann og må før eller senere opdage at hun er en ung kvinne, som — ja som en ikke kan undgå å bli forelsket i.»

«Nå — og hvad så?»

«Hvad så? — Du vil da vel ikke utsette henne for folkesnakk?»

Professoren småknegget.

«Vet du hvad, Herlof? Hun betrakter mig som en eldre herre! Jeg hørte det nettop idag. Jeg er som en grandonkel for henne.»

«Jeg spør ikke hvad hun synes!» ropte Herlof hissig. «Jeg spør hvad du ser i henne? — Hvis du gjør kur til henne og tenker å beholde henne her for ever, bør du skikke henne hjem først. Så kan du på anstendig vis begjære henne av foreldrene!»

«Mange takk for ditt råd, Herlof! Jeg skal tenke over det,» sa professoren — kjølig overlegen. Jeg syntes jeg så det ironiske smilet bak brilleglassene. — «Men jeg tror du kan ta det med ro,» vedblev han. «Frøken Whister er ikke fylt tyve år. Jeg er fire og tredve. Synes du egentlig vi passer sammen — hvad?»

«På ingen måte!» ropte Herlof ivrig. «Men det kan tenkes at hun — nå ja, at hun rent ut sagt synes synd i dig. At hun forveksler medlidenhet med en annen følelse — — en har hørt slikt før.»

Professoren hostet et par ganger.

«Jeg tror jeg tør love dig at den slags forveksling ikke skal finne sted, unge venn,» sa han uhyre sarkastisk. «Imidlertid håper jeg du vil gjenta besøket, helst når frøken Whister er

til stede, så du kan gjøre dine iakttagelser på stedet.»

«Ja takk, det vil jeg svært gjerne. Jeg skal nemlig si dig Viktor — at jeg liker henne svinaktig godt! Hun er det friskeste og naturligste pikebarn jeg kjenner.»

Professoren lo — han klukket.

«Nei, virkelig! Tenk det hadde jeg ingen anelse om før nettop nu du sa det, Herlof.»

Jeg vilde ikke høre mer, men listet mig ut samme vei jeg var kommet. — Som en tyv om natten følte jeg mig. Jeg snek mig lydløst op på mitt værelse og holdt mig der til jeg så professoren følge sin gjest til stasjonen. Da sprang jeg ned i kjøkkenet og smurte mig et par skiver smørbrød, som jeg slukte i all hast.

Efter den samtalens var professoren et helt annet menneske. Jeg kjente ham ikke igjen. Det tause, innesluttede, distré og delvis ironiske vesen var som blåst bort. Han gikk omkring og småplystret, han spøkte, han snakket, og jeg hørte på, mens det før var omvendt.

Kort sagt: han var blitt minst ti år yngre og tyve ganger hyggeligere. Jeg krøp også ut av hammen. Jeg glemte at jeg var hans tjenestepike — ja det hendte en gang at jeg var på nippet til å si: «Se der, Viktor — det er kommet kart alt —»

Det falt så forkjært å si hr. professor og hr. Steen nu han var så liketil.

Han sa for det meste Signe — ja, engang: «Pass Dem nu, lille Signe — De driver for hardt på.» Vi satte stenger til sukkerertene, og jeg syntes naturligvis det var moro å sørge for at de små, spede plantene skulde få noget å klatre op efter når de vokste til.

Men jeg vet ikke hvad det kom av. Enda han var blitt så liketil og hyggelig, savnet jeg noget. Det faderlige, beskyttende smil gjorde mig

likesom så dum og barnslig i mine egne øine. Jeg vilde gjerne blitt kalt frøken Whister engang imellem og hatt følelsen av at jeg var en ung dame. Og allikevel følte jeg mig mer vel nu, mer trygg og rolig. Jeg gikk ikke på nåler, men snakket rett ut av posen uten å forstille mig.

Han var «onkel Viktor» for mig, og jeg vilde likt å kalte ham så.

Hadde det ikke vært lyse sommeraftener med havearbeide for oss begge, tror jeg nok det vilde blitt vanskeligere for oss. Det falt sig aldri så at vi satt inne i stuen etter aftens og døset tiden bort. Været var jo ualmindelig strålende den juni, og vi måtte ofte vanne haven. Derfor hadde vi nok å bestille.

En aften ringte det i telefonen nettop som vi satt og spiste. Det var en stor overraskelse — min gamle venninne fra middelskolen, Ingeborg Hagen, var kommet til byen. Hun hadde fått vite min adresse av far og spurte nu om det passet å komme op og hilse på mig. Jeg nølte et øieblikk. Professoren hadde nettop snakket om å tynne reddikene. «De står og slåss om plassen og glemmer å vokse,» sa han.

«Du skal kanskje ut — si bare fra, Signe. Jeg kan treffe dig en annen dag,» sa Ingeborg, da hun skjønte at jeg betenkte mig.

Da husket jeg hvor kjekk Ingeborg var, — hun blev gjerne med å luke, og jeg forsikret at det passet utmerket.

Professoren rystet på hodet med en misforstått grimase.

«Nei takk, De går ned og møter henne og nevner ikke en stavelse om reddikene. Ikke et ord om luking. Husk det!» sa han barskt.
«Tror De kanskje De er uundværlig for haven? Hvad?»

«De har iallfall hatt litt hjelp av mig, har De ikke?» sa jeg.

Da smilte han. «Hjelp og selskap — joda. Men jeg har visst misbrukt Deres villighet. Egentlig skal vel alle — —»

«Piker!» innskjøt jeg raskt.

«Nå ja — alle huslige vesener ha aftnene til sin egen rådighet. Men De har hele tiden vist haven en interesse som lot mig glemme både at De var — — nå ja, husholderske og hadde krav på mere frihet og —»

«Nu vil jeg si Dem noget hr. — hr. —» sa jeg.

«Å, hold op med det derre «hr.!» ropte han utålmodig. «Kall mig — — Viktor som Herlof gjør — det passer bedre! Jeg sier jo Signe og ikke frøken Whister!»

«Jeg er piken, og De er mitt herskap,» sa jeg med en mine som nærmest må kalles kokett, tenker jeg.

«Tøv!» sa han, men smilte i det samme. «Nå ja, skynd Dem å få av bordet og møt Deres venninne — — er hun også student?»

«Også?» gjentok jeg. «Jeg er det jo ikke, dessverre.»

«Nei, heldigvis,» sa han tørt.

Jeg fortalte at Ingeborg burde bli student, for hun hadde glimrende evner. Hjernen hennes manglet hverken det matematiske eller det sproglige mørkekammer —

«En blåstrømpe altså,» sa han foraktelig — «et intetkjønn!»

Jeg svarte ikke. Det var to år siden Ingeborg reiste hjem. Hun kunde for alt hvad jeg visste, ha utviklet sig i blåstrømperetningen, så lite forfengelig som hun var den gang.

På stasjonen stod jeg og speidet efter en gammeldags, unett fremtoning, for jeg husket Ingeborgs sorte alpelue, som satt på hodet alle årstider — og en blåfiolett, impregnert kåpe, som også gjorde nytte for sig året rundt.

Da kjente jeg en hånd på skulderen bakfra og hørte en munter stemme si: «God dag, du!»

«Er det dig, Ingeborg?» ropte jeg i høieste grad overrasket.

«Det stemmer!» lo hun. «Jeg kjente dig straks, — jeg så dig fra trikken!»

Jeg beglodde henne fra øverst til nederst. Alpeluen og den falmede kåpen var ikke mer.

En fiks mørkeblå stråhatt satt som en flatterende ramme om det gode ansiktet. Øinene var de samme dypblå og strålende, men ansiktsfarven var blitt friskere og sundere med et klædelig skjær av rødt i kinnene.

Men den mest iøinefallende forandring var skjedd med holdningen og klædedrakten. Hun var ikke lenger lut i ryggen med hodet dypt nede mellom skuldrene. Den lysegrå spaserdrakt satt støpt på en rank og slank skikkelse med reisning.

«Hvordan er du blitt slik?» buste jeg ut.
Ingeborg stakk armen inn i min og lo.
«Å, jeg har en masse rart å fortelle dig, Signe!
Skal vi ikke gå?»

På veien fikk jeg en kort revy over de to år. Ingeborg var blitt guvernante hos en ingeniør-familie, som hadde tatt sig av hennes ytre jeg. Sammen med barna måtte hun ta daglig gymnastikk, skiturer om vinteren og spaserturer i all slags vær vår og høst. Om sommeren blev hun med fruen og barna til et badested ved kysten og lærte sig å ro — og styre en seilbåt.

«Jo, jeg er blitt et nytt menneske,» sa hun. «Jeg er ikke lenger så begeistret for å henge over bøker — jeg har simpelthen ikke fått lov å sitte opp om aftenen. Fruen rasjonerte bøkene ut for mig. Og blev de lest for fort, måtte jeg nogen dager være uten. I begyn-

nelsen syntes jeg det var hjerteløst — for jeg var rent lesegal. Men jeg skjønte snart at all den mosjonen i frisk luft kom mig vel, og så blev jeg selv ivrig etter å leve sundt og regelmessig. All den overdrevne lesningen er skadelig, skjønner du, Signe. Kanskje mest den foroverbøide stillingen.»

Nei, hun var visst ikke det spor lei over at gymnasiet blev lukket for henne. Hun hadde lest engelske og tyske bøker og holdt sproget ved like. Og huslig var hun også.

«Imellem jaget fruen mig ut i kjøkkenet,» fortalte hun, «og overtok selv undervisningen. Jeg ante ikke hvordan en formkake blev til eller en almindelig havregrøt engang. Og da det slapp ut av mig, syntes hun det var hennes plikt å variere arbeidet. Nu er jeg takknemlig for det, kan du tro. Jeg er nokså flink. Ifor sommer, da piken hadde fri fjorten dager, var jeg kokke og hadde min guvernantelønn uten skolearbeide. Det var ren ferie for mig.»

Jeg gikk og så på henne fra siden. Hun var blitt en ung dame, den klossete Ingeborg, og allikevel hadde hun bevart det eiegode, hjertevinnende smilet og det umiddelbare, naturlige vesen.

Da vi kom inn i entreen, var jeg spent på å se om hun var falt som offer for cuttingmoten. Jo da, den hårde kaken var borte. Håret falt

bløtt ned over ørene og var lett shinglet i nakken.

«At dette er dig, Ingeborg!» ropte jeg. «Du som hatet kort hår som pesten!»

Ingeborg sukket smilende.

«Det er så lettvin, Signe. Og jeg var så glad i å sove om morgen. Jeg var fryktelig på håret ofte, og fru Linge skjente på mig — ja du husker vel den nydelige frisyren! Og en dag bestemte jeg mig til å ofre den klumpen. — Den gjorde mig neimen ikke vandrere.»

«Nu er du knakende kjekk,» sa jeg med oppriktig beundring. Jeg syntes alle andre var pene med kort hår, men selv hadde jeg aldri hatt mot til å la saksen modernisere mitt hode.

Men Ingeborg var ikke bare blitt kjekk, hun var også blitt mer sot og inntagende og hadde fått et friere og sikrere vesen. Jeg tenkte straks på mor. — Kanskje hun nu vilde akseptert henne som en standsmessig venninne.

Jeg hadde ganske kort fortalt Ingeborg om fru Steen og professoren og forberedt henne på å treffe en halvgammel onkeltype med sorte hornbriller. Hun kikket nysgjerrig ut i haven.

«Jeg ser ham ikke,» sa hun. «Men der står en ung mann og binder op rosentrærne — hvem er det?»

«Å, han! — Jo det er en slektning av professoren og heter også Steen. Han har den samme

interesse for haver. — — Nu kommer han inn. Kjedelig at professoren er så sen idag. Han hadde en forelesning fra seks til syv.»

Jeg smilte innvendig over min kvinnelist.

«Hr. Steen — frøken Hagen,» presenterte jeg.

Professoren hadde ikke brillene på — jeg begrep ikke hvorfor. Senere fikk jeg vite at det ene glasset var blitt knust. — Det var første gang jeg så ham uten briller, og jeg kunde forstå at Ingeborg straks syntes om ham. For det fortalte øinene hennes. De kunde ikke lyve — — og det merkelige var at sammen med brillene var også den høitidelige professor forsvunnet, og istedet stod der en gutteaktig, genert og klosset ung mann foran oss. Han savnet naturligvis de kjære briller!

Før fem minutter var gått, var de inne i en livlig samtale om gravhauger på Toten, hvor professoren hadde vært sammen med en venn, en doktor i arkeologi. Ingeborg hadde også sett gravhaugene og interesserte sig veldig for resultatet av utgravningene.

Senere hørte jeg til min uhyre forbauselse at professoren lovte å vise henne omkring både i oldsaksamlingen og i Osebergsalen.

«Ja, De går vel med De også, Signe?» sa han edelmodig.

«Det kommer an på hvilken tid det gjelder,» sa jeg viktig. «Middagen lager sig jo ikke selv.»

Da sa professoren noget som forbauset mig enda mer.

«Vi blåser i middagen,» sa han. «Vi finner oss litt mat nede i byen.»

Ingeborg så spørrende på mig: «Men professoren da?» sa hun.

«Ja, hvis professoren blir med,» sa jeg, — «det vilde jo være en morsom avveksling.»

«De hører jo at jeg selv foreslår det!» var hans svar.

Ingeborg satte store øine.

«Men De kan vel ikke bestemme over professoren? Sett at han ikke gir Signe fri, og at han helst vil spise hjemme? Er ikke — ja, undskyld at jeg sier det, De er jo en slekting — men jeg har alltid tenkt mig at professorer er nokså egne og vanskelige og nødig vil ut av de vante folder.»

«Hvem har innbilt Dem noget så antikvarisk?»

Professoren forsøkte å se barsk ut; men Ingeborgs fiolblå øine smilte så tillitsfullt inn i hans at det ganske mislyktes.

«Jeg har lest om dem,» sa hun. «Som oftest er de gamle og distré og upraktiske og nokså uelastiske, ikke sant? Men jeg har aldri sett en virkelig levende en — nei, aldri. Derfor gleder jeg mig til å få se —»

Ingeborg stanset brått. Både professorens og mitt ansiktsuttrykk forekom henne vel nokså påfallende, tenker jeg.

«Har frøken Whister gitt en lignende beskrivelse av professor Steen?» kom det med det gamle ironiske smil.

«Nei da, slett ikke! Hun sa bare at hun betraktet ham som en gammel onkel — nei, halvgammel sa du visst, Signe,» rettet hun. «Er han kanskje allikevel ikke så gammel?»

«Når Signe har sagt halvgammel, så er det vel sant,» sa han rolig og rettet sin store skikkelse.

Jeg var blitt mørkerød over hele ansiktet og sa ingenting.

Ingeborg bare så på professoren.

«Er han Deres onkel?» spurte hun blidt, og de blå øinene hennes lyste som to stjerner.

Istedenfor å svare smilte professoren et komisk, næsten fjallet smil. Så smålo han, og til slutt lo han hjerteligere og høiere enn jeg nogen gang hadde hørt ham le — selv ikke da moren levde.

«Nu har De ordet, Signe,» sa han endelig.
«Bekjenn nu Deres synder.»

Jeg pustet lettet — jeg hadde ledd med jeg også.

«Å, Ingeborg! Forstår du ikke at det er professoren du sitter og snakker med da!»

Ingeborg stivnet til og flyttet sig et par meter fra professoren.

«Og slik som — som — jeg har — — skravlet,» stammet hun. «Jeg trodde jo De var — — en almindelig ung mann!» — — —

Efter et par forklaringer fikk jeg hel og full tilgivelse. Egentlig var jo Ingeborg selv skyld i feiltagelsen. Jeg måtte ikke vært Signe Whister, skulde jeg latt en sånn anledning gått fra mig.

Men Ingeborg var plutselig blitt stump. Den nyopdukkede professor tok hele freidigheten fra henne. Men allikevel var hun så sot der hun satt og skottet bort til den halvgamle onkel. Den forlegne rødmen gjorde henne bare ti ganger yndigere, og jeg tenkte mitt da jeg betraktet dem.

Professoren uten briller var om ikke en ung så iallfall en yngre mann. Kanskje jeg også vilde blitt en liten smule forelsket, hadde jeg sett ham slik første gang. At Ingeborg var skutt i ham, tvilte jeg ikke lenger ett sekund på —. Hun fulgte ham hvor han gikk og stod, med et par øine som bad om tilgivelse for de sårende ord. Men hver gang han så på henne, tok hun blikket til sig og rødmet. Bare en nærsynt professor kunde forbli uberørt av den ømhet som lyste ut av hennes hele vesen, og jeg håpet inderlig at brillene snart måtte komme på plass.

— — Da vi ved ett-tiden næste dag møttes utenfor Historisk museum, følte jeg mig plutselig som tredje hjul til en vogn og angret fryktelig på at jeg var gått med. Professoren så bare Ingeborg. Inne i Osebergsalen henvendte han sig utelukkende til henne. Jeg var bare luft.

Jeg gikk bort til vinduet og stilte mig demonstrativt foran fotografiene av utgravingene og lot for en stund de to være alene om å beundre drageornamentene og alle de andre rare krusedullene på dronningens husgeråd.

Da kjendte jeg en hånd på armen.

«Interessant, hvad?»

Alt blodet fór mig til hodet, og jeg var på nippet til å si: «Snakker en om solen, så skinner den,» for det var jo nettop Herlof Falstad jeg stod og tenkte på — — hvor ganske anderledes hyggelig han var mot mig enn professoren.

«Har professoren sagt at vi skulde hit?» spurte jeg.

«Ja, og han var redd De skulde kjede Dem, derfor bad han mig komme og være fjerde mann.»

«Å, så kjekt!» sa jeg varmt og glemte ganske å være avvisende. Kanskje jeg også husket den uttalelsen på verandaen. — —

Nok er det — vi hadde en veldig koselig stund i den kjedelige bygningen. Jeg hadde vært der mange ganger før, men aldri hatt åpne øine for de gamle kunstgjenstander. Herlof var en glimrende cicerone, og tiden fløi bare så altfor fort.

Efterpå spiste vi middag i Teaterkafeen. Der oplevde jeg et stolt øieblikk. Fru Minde og Sossen min seilte forbi oss, søkerende etter et ledig bord. Stanglorgnetten var løftet, og øinene speidet i alle retninger. Da opdaget Sossen mig og hvisket til moren.

«God dag,» sa jeg og nikket elskverdig. De var tett ved siden av oss.

«De her, Signe?» sa fru Minde og sendte mitt selskap et ransakende blikk. Det stanset ved professoren. Da slapp hun lorgnetten og smilte huldt.

Professoren bukket lett. Han var en gang blitt presentert for henne i et sølvbryllup, fortalte han efterpå.

«Kanskje frøken Whister er en slekning av Dem, hr. Professor?»

Professoren hostet et par ganger.

«Hm — jo da, det forholder sig nok så, ja.»

«Jeg er professorens husholderske,» sa jeg med hodet høit løftet og så henne rett inn i øinene.

«Å ja, visst ja,» nikket hun og seilte videre med et avskyelig smil.

«Det hadde ikke vært nødvendig,» bemerket professoren.

«Jeg liker å heise rent flagg,» sa jeg. «Men hvorfor fant De på det slektskapet?»

Professoren rødmet og kastet et raskt blikk over til Herlof. Han hadde fått nye briller i dag og lignet mer den gamle — i mine øine. — Ingeborg så visst ingen forskjell.

«Jeg tenkte det ville være behageligst for Dem,» sa han forlegen.

«Der ser De!» ropte jeg oprørt. «Ingen dannede mennesker finner det passende å ta sin tjenestepike med på restauranter!»

Ordene var egentlig rettet til medisineren. Han la sin store, sterke hånd over min og sa beroligende, mens han gav den et lett trykk:

«Det var sikkert ikke Viktors mening. Han tenkte bare å spare Dem for en taktløs bemerkning fra den damen. I stedet gav De henne våben i hende!»

«Jeg liker å være ærlig først og fremst,» sa jeg — en smule roligere. «Og jeg forstår ikke hvorfor jeg skulde skamme mig over at jeg er professorens pike?»

«Professorens pike,» gjentok Herlof med en egen betoning.

Da smalt vi alle i en befridende latter. Heldigvis gikk det også op for mig at det kunde tydes på to måter.

Den lille skjærmyssel var snart glemt, og vi hadde en uforglemmelig stund. Vi skålte og holdt efter tur taler på to linjer som rimet, og opførte oss som gymnasiaster, sa professoren. Men det lot til at han likte å være så ung og uferdig for en gangs skyld. Eller kanskje det var Ingeborgs blå øine som fikk ham til å glemme at han var en halvgammel onkel.

Efterpå fikk vi kaffe og bilte så til Frogner-seteren, hvor vi spiste aftens og havnet til sist på Bjerkeley ved åtte-tiden, nettop som solen stod rødgullen i nordvest.

«Idag har De glemt haven, professor,» sa jeg, da vi satt på verandaen og nippet til et glass citronlimonade.

Han så på Ingeborg: «Går De med ned og hjelper mig med å be om pardon?» sa han. «Egentlig er det jo Deres skyld at jeg har forsømt mine gamle venner!»

Så gikk de, og Herlof og jeg var igjen alene.

«Tar jeg ikke feil, er Viktor for første gang blitt forelsket,» sa han sakte. «En gang var jeg redd for at De skulle bli professorens pike — — for riktig — —

«Redd for?» lo jeg. «Vilde da det vært så farlig?»

«For mig, ja. For jeg vilde blitt uvenner med Viktor og kanskje utfordret ham — — på bue

og pil. — Kan De tenke Dem at Viktor vilde benyttet moderne våben?»

«Jeg forstår ikke hvad De mener,» løi jeg. Hjertet mitt banket så det gjorde vondt.

«Nei, De har jo ikke artium — De mangler ryggraden, og det er jo der forstanden sitter, ikke sant?»

«Det er ikke mine ord,» sa jeg.

«Nei, men De var jo herlig enig, ikke sant? — Har Deres venninne Ingeborg artium?»

Hun hadde nok ikke det, nei.

«Hm. Og allikevel later det til at vår lærde professor finner behag i henne. Kan De gripe at han har så dårlig smak? Hun kan da ikke bli nogen god kamerat for ham, hvad?»

«Fy, nå er De vemmelig,» sa jeg. «De anser det som avgjort at Ingeborg vil ha ham, fordi om han plutselig er blitt forelsket i henne. — Tror De det er så lett å bli forlovet for en mann?»

«Ja, når en kvinne ikke er for stolt til å skjule sig bak kunstige forskansninger, men kommer mannen imøte halvveis — da er det ikke så svært vanskelig. — — Deres venninne er et søtt, godt menneske,» kom det etter en pause. «Hun vil gjøre Viktor lykkelig. Hun er hverken kokett eller knipsk.»

Jeg reiste mig plutselig.

«Tenk, hvor sorgelig,» sa jeg iskoldt, «at der ikke er to Ingeborg'er, så kunde De også blitt lykkelig!»

Han lo sagte.

«Jeg er ikke Viktor. Jeg liker bedre å jage sommerfuglen — og til slutt fange den i nettet.»

«Jeg håper De må være heldig med jakten, hr. Falstad,» sa jeg og sprang nedover trappen til de to, som fremdeles gikk og svermet i haven.

— — —
Ingeborg blev buden til middag på Bjerkely dagen efter — for min skyld, het det. Det var så sjeldent jeg fikk besøk av mine venninner. Som om jeg hadde nogen! — Ingen av dem jeg gikk sammen med i gymnasiet, interesserte sig for den rejicerte, som var blitt hushjelp. Og selv om de gjorde, vilde mammaene grepet inn og gjort dem opmerksomme på at jeg ikke var en passende venninne.

I teorien ja, på papiret og på foredrag i Hjemmenes forening var de begeistret for den huslige unge pike. Men i praksis? Nei, da var en skrivemaskindame med femti kroner måneden på egen kost langt å foretrekke.

— — — Ingeborg var kommet til Oslo for å se en onkel vel ombord i «Bergensfjord». Han hadde vært på besøk i gamlelandet og vilde

hatt Ingeborg med over. Men da det ikke gikk, fikk han bedt henne fri hos Linges for iallfall å ha ett kjent ansikt nede på bryggen når fedrelandssangen blev spilt. Han var nu en sviptur til Drammen, men kom tilbake dagen før avreisen. Imens var det at Ingeborg opsøkte mig og — — hoppet like i armene på sin tilkommende mann.

«Kunde du like overta plassen efter mig?» spurte jeg, da vi gikk sammen og dekket bordet og forsøkte å gjøre det festlig med blomster til professoren kom.

«Skal du slutte, Signe?»

«Jeg spør om du vil bli her,» sa jeg leende. «Vi kan da ikke være her begge. Naturligvis slutter jeg!»

«Naturligvis? Men hvorfor?»

«Mor finner det upassende at jeg blir efter fruens død — og i grunnen synes jeg det samme.»

«Men jeg da? Passer det bedre for mig? Du er jamen rar, Signe,» sa hun, og de søte, blå øinene fikk et furtent uttrykk.

«Forstår du ikke at du i så fall måtte binde dig for lang tid — ja, for hele livet, Ingeborg. Professoren må ha en kone nu og ikke en husholderske!»

«Signe, du er visst blitt gal!» hvisket Ingeborg og så sig engstelig om. Hun stod og

strevde med nogen bjerkekvister og klarte ikke å brekke dem av i passende lengde.

«Der henger en saks ved buffeten,» sa jeg.
«Bruk den og slit ikke hudnen av fingrene dine.»

«Hvis du sier noget slikt en gang til, går jeg min vei! Fy, at du kan være så ondskapsfull!»

Jamen var der tårer i de blå øinene, men jeg bare lo.

«Hør nu, Ingeborg,» sa jeg. «I aften, når du er gått, sier jeg op som det heter. Jeg er lei av å være tredje hjul her i huset. — Det vilde være hyggelig om jeg kunde fortelle professoren at du var villig til å løse av!»

«Du er riktig slæm, er du,» sa hun, og var totning igjen. «Je hadde itte trudd du var slik, lel!»

«Men søte Ingeborg!» ropte jeg forskrekket.
«Står du og gråter!»

Ingeborg snufset og tørret øinene og så aldeles ulykkelig ut. Og jeg som trodde hun vilde gått med på spøken! — Altså stakk det enda dypere enn jeg hadde trodd.

Da kom han, meget tidligere enn ellers, fra haven og ikke entréveien som han pleide.

«Finn på noget,» hvisket jeg idet jeg smatt ut i kjøkkenet. Jeg misunte henne næsten de tårene. For de klædde henne. Der var noget rørende barnslig over ansiktet og ikke den svakeste antydning til rød nese eller hovne øine.

Tårene hang som klare perler i de lange, sorte øienvipper.

Jeg kan likeså godt straks fortelle hvordan det møtet forløp. Ingeborg fortalte det nogen dager senere.

«Er De syk?» spurte han.

«Nei, slett ikke. Det var bare Signe. — Nei, De skal ikke spørre, for jeg sier ingenting. Men Signe sa noget som gjorde mig ondt. Hun mente ikke å såre mig, det var bare et øieblikks tankeløshet. Det er ikke noget å bry sig om.»

Så hadde hun anstrengt sig for å smile og late som ingenting, og de gikk sammen ut på verandaen.

«Da kom det plutselig som lyn fra klar himmel,» sa Ingeborg.

«Kunde De like å bo her?» spurte han bardus uten nogen innledning.

«Bo her — hos Signe, mener De?»

«Nei — hos mig — alltid — som min — min hustru?»

Hvad Ingeborg svarte, viste hennes høire hånd dagen efter.

Hun fortalte ikke flere detaljer fra den samtalens.

Professoren var en handlingens mann. Efter middagen bilte de to alene ned til en gullsmed i Bogstadveien og bestilte ringer.

Imens stod jeg på kjøkkenet og vasket op og undret mig over skjebnens forunderlige veier.

Da de kom tilbake, var kaffebordet dekket på verandaen; men en fjerde mann ankom omtrent samtidig — i en annen bil — —

«Det er av hensyn til det tredje hjul,» sa professoren muntert. «Vognen kunde jo ellers ha kantret i en grøft!»

— — Fjerdemannen holdt en nydelig liten tale. Jeg blev overrasket over hans veltalenhet, og vi skålte i curaçao. Jeg bad Ingeborg om tilgivelse for tårene, og hun takket smilende og forsikret at det var de lykkeligste tårer hun nogen gang hadde tørret bort.

Næste morgen stod forlovelsen i avisene. Alt gikk med ekte amerikansk fart. Men professoren syntes visst at det kunde gått enda raskere.

Mor ringte op klokken halv ti og vilde ha full beskjed.

«Og jeg som håpet det skulle blitt dig, Signe!» sa hun. «Derfor lot jeg dig bli — — enda jeg hadde mine tvil om det passet, vet du.»

«Er du gal!» lo jeg. «Den gamle mannen!»

Jeg var alene i huset da. Professoren fór avsted klokken ni etter å ha slukt frokosten. De skulle møtes på onkelens hotell og få hans velsignelse og tillatelse til å sette ringene på plass.

«Uff, du forstår nu aldri å smede din egen lykke,» sukket mor i telefonen. «Tenk, å bli professorfrue da, Signe! — Og en så sympatisk og prektig mann. Far var så begeistret for ham.»

Da tok jeg en sot hevn. — Endelig, endelig! sang det inne i mig.

«Kjære mor,» sa jeg — beskjedent og stillferdig. «Kunde du virkelig tenke dig at en hushjelp, en tjenestepike kunde være god nok for en professor!»

«Uff, nei, — det er vel så — dessverre, dessverre! Jeg blir mere og mere klar over at det var et misgrep å la dig slutte skolen og ta ut som dannet hushjelp,» sa hun og sukket tungt. «Vi er allikevel enda ikke kommet så langt, at en hushjelp står på samme nivå som en kontordame — — dessverre, dessverre! Det er så meningsløst, så urettferdig, men — — Du får ta et kursus på handelsskolen, jeg vet ingen annen råd.»

Og mor sukket igjen tungt og håpløst.

Jeg moret mig førstelig og måtte beherske stemmen, så hun ikke ante at jeg stod og anstrengte mig for ikke å sprute i latter.

«Å, jeg kan vel bli gift jeg også,» sa jeg spakt. «Husker du skibsreder Nilsens søstersønn, mor?»

«Sjømannen!» skrek mor energisk.

«Ja — Jeg kjenner ham nu. Jeg hilste på ham sist jeg var nede på Smestad. Fru Nilsen ringte og bad mig til kaffe en dag. Jeg hadde det så hyggelig — —»

Mor lot mig ikke snakke ut.

«Signe, jeg kommer op til dig om en times tid. Jeg må nok snakke alvorlig med dig om dette. — Om du er hushjelp ti ganger, må du ikke glemme at du er datter av byråchef Whister! — Adjø så lenge —»

Jeg satte mig plakat ned og lo — lo så tårene trillet, enda jeg syntes litt synd i henne, stakkar. Men den ene timen kunde hun gjerne ha det litt ondt og gjennemleve ydmygelsens kvaler. Hun hadde jo selv utvalgt mig til objekt for sine teorier.

Døren fra havestuen stod oppe til verandaen. Jeg satt i en kurvstol under telefonen med ryggen mot stuen og trodde mig helt alene i huset. Oppasken stod og ventet på mig i kjøkkenet, men jeg agerte frue for øieblikket og lot den vente.

Da jeg hadde fått utløsning for min lattertrang, blev jeg sittende og småprate med mig selv — en vane jeg hadde lagt mig til i de lange formiddagstimer, når jeg savnet menneskers selskap.

«Å, du mor, du mor! Nei, du kan være trygg,» sa jeg høit. «Jeg skal ikke gjøre

skam på familien, nei. — Å, du skulde bare vite — — »

Jeg foldet hendene bak nakken og hengav mig til lyse drømmer — — —

«At jeg skal bli doktorfrue om to—tre år,» sa en stemme.

Da jeg forfjamset snudde hodet, stod han i døren — Herlof altså.

«De burde skamme Dem,» ropte jeg, og reiste mig — blussende rød. «Tenk å snike sig inn i et fremmed hus og lytte og — — »

«Aldeles ikke,» avbrøt han, «Jeg kom med faste skritt opover trappen og banket på døren som stod åpen. Da hørte jeg De snakket i telefonen med Deres mor. Og fordi jeg håper på at hun skal bli min mor også, gav jeg mig selv lov til å påhøre samtalens. — Nu er Viktor av veien, sjømannen vil De jo ikke ha, så er det altså bare mig igjen da, Signe, ikke sant?»

Jeg stod målløs og så på ham. Make til frekkhet og rask pågåenhet, tenkte jeg — han er nok i slekt med professoren. Men jeg fikk ikke et ord frem. Overraskelsen lammet mig fullstendig.

«Den som tier samtykker,» sa han, og før jeg fikk summet mig og protestert, var jeg omsluttet av to sterke armer — — —

Vi hadde vel sittet i spisestuen en halv times tid — jeg så forresten ikke på klokken — da

det ringte energisk og utålmodig på entré-døren.

«Å, det er mor!» ropte jeg.

Herlof reiste sig og strøk håret raskt over med alle ti fingrer.

«La mig lukke op — jeg vil ta festningen med storm,» lo han overgivent.

Jeg var så fortumlet at jeg bare lot ham gå.

Døren stod på gløtt ut til entreen, og jeg blev både øren- og øienvidne til det første møtes sødme.

«Nåh! Det må jeg si! En ung mann hos min datter? — De er formodentlig sjømannen Nilsen?

Mors stemme var skarp og høi og skjærende. Herlof var rolig og behersket. Han smilte elsk-verdig og svingte sig langsomt rundt for hennes forbausede blikk.

«Synes fru Whister jeg ser ut som en sjømann?»

«Jeg innrømmer at Deres utseende overrasker mig — men —»

«Mitt navn er Herlof Falstad!»

«Nå ja, det lyder jo litt bedre, men på denne tid av døgnet, unge mann!»

«Morgenstund har gull i munn, frue. Solen Skinner, det er dagens fulle lys, jeg kan ikke innse at tidspunktet er anstøtsvekkende.»

Herlof hadde — da som nu — en dyp, vakker stemme, og mor kunde ikke undgå å legge merke til at han førte et kultivert sprog.

«Hvem er De sønn av? Ja, for De er vel ikke sønn av den skibsrederen?»

«Nei da, jeg er ikke engang i slekt med ham. Ja, sant å si har jeg aldri sett mannen for mine øine, ikke fruen heller — —»

«Signe — Signe — hvor er du?» ropte mor og styrtet inn i stuen.

«God morgen,» sa jeg rolig.

«Hvad betyr dette? Har du ført oss bak lyset? Vær så god forklar mig hvad det betyr at jeg treffer en ung mann hos dig —»

Jeg rakte den høire hånd til Herlof og den annen til mor:

«Må jeg ha den fornøielse å presentere min forlovede for dig, mor — stud. med. Herlof Falstad.»

«Stud. med.! Vil det si at De skal bli doktor?»

Mors ansikt var et syn verd. Det skinte om kapp med messingen over buffeten. Og stemmen klang så bløt og lykkelig i våre ører.

«Jeg håper det, ja,» sa Herlof og smilte sig øieblikkelig inn i mors hjerte.

«Men Signemor, da var det jo allikevel ikke så galt med den husligheten din, hvad?»

Hun hadde virkelig tårer i øinene og så spørrende på Herlof.

«Galt?» lo han. «Det var jo bare det eneste riktige — — især for mig. Hadde ikke Signe blitt tante Steens — hm — pike — tjenestepike, mener jeg (han klemte i det samme hånden min fryktelig hårdt), så hadde jeg aldri sett på henne. Men da jeg første gang så Signe — — med hvitt forklæ skjenke kaffe der ute i havestuen, var jeg øieblikkelig klar over at akkurat henne vilde jeg ha. — Ja, for De vet jo at veien tilmannens hjerte — —»

Mor gjorde en avvergende bevegelse med hånden.

«Ja, ja, — men si ikke mer, resten er for vulgært. — Jeg vil heller si det samme på en annen måte — ja, jeg har det nedskrevet — jeg brukte det i mitt siste foredrag — vent litt —»

Mor tok sig til pannen, og Herlof og jeg stod med andaktsfull ærbødighet og ventet på citatet.

Endelig kom det:

«Men én ting er sikkert: Skal en kvinne kunne makte den vanskelige opgave å gjøre hjemmet til det sted hvor mannen aller helst tilbringer sine fristunder, må våre døtre helt fra barneårene av bli vennet til å betrakte det huslige arbeide som et fag der er sidestillett med de mange boklige, eller kanskje heller står over disse. — — Jeg tror jeg kan det ordrett. — — Hvad mener De — du om det, Herlof?»

«Jeg mener at du bør være selvskrevet medlem av den store skolekommisjon som skal reformere den høiere skole,» sa han med en mine som om han var chef for Kirke- og Undervisningsdepartementet.

«Hvad sier du? Er det virkelig for alvor tale om noget slikt?»

Hun hadde satt sig godt til rette i fru Steens makelige stol inne i stuen, og jeg løste min hånd fra Herlofs faste grep under påskudd av å finne frem litt forfriskninger.

«Ja, ja, jeg kan gjøre en undtagelse idag,» sa mor vennlig. «Men helst madeira, takk — —. Hør, vi må snakke mer om dette, Herlof!»

Og jeg skal si de snakket! — —

Da mor holdt det fylte glass i hånden, avleverte hun en pen liten tale. Den var forresten ikke så liten — mor kunde aldri fatte sig i korthet, men den var improvisert og kom fra et fullt hjerte. Jeg følte noget varmt vokse op inne i mig for mor, og for første gang hadde jeg en behagelig følelse av at hun var fornøid med mig. Hun sluttet med å si: «Og hvad mere er, kjære Signemor — din prektige forlovede har gitt mig en ny impuls — — et nytt emne til foredrag. Jeg hviler ikke før jeg har ropt et varska til de autoriteter som steller med våre døtres skoleutdannelse. Nu skal de endelig en gang vekkes op av dvalen og bringes til å for-

stå at det er tusen ganger viktigere for vor-dende husmødre å lære matstel enn all denne sinnssvake matematikken.»

Herlof støtte sitt glass mot hennes:

«Vel talt, svigermor! Og glem ikke i den forbindelse å minne de høie herrer om at engang var det ikke fint nok for embedsmannssønner å snekre en hylle eller høvle en spekefjel — nei, ikke engang å slå en spiker i veggen. Men da sløiden kom inn i den høiere skole, — se da blev straks det simple håndverk løftet op på et høiere nivå og vel ansett.

— Den dag du opnår å få satt husstell på de kvinnelige gymnasiasters timeplan, kjære svigermor, — er du sikker på kongens fortjenst-medalje i — diamant!»

Mor smilte lykkelig. Og sannelig var hun ikke beveget også!

Jeg syntes Herlof gjorde vel meget krus av henne nu. Det så næsten ut som han holdt på å glemme at han nettop hadde forlovet sig. — Derfor syntes jeg det var på tide å minne om min nærværelse.

«Og jeg da,» sa jeg, «som har vært mors forsøksobjekt i dette halve år — hvad slags medalje vil du foreslå for mig?»

«Forsøksobjekt!» ropte mor. — «Din drastiske uttrykksmåte, Signe, er ikke alltid — —»

Herlof tok ordet fra henne.

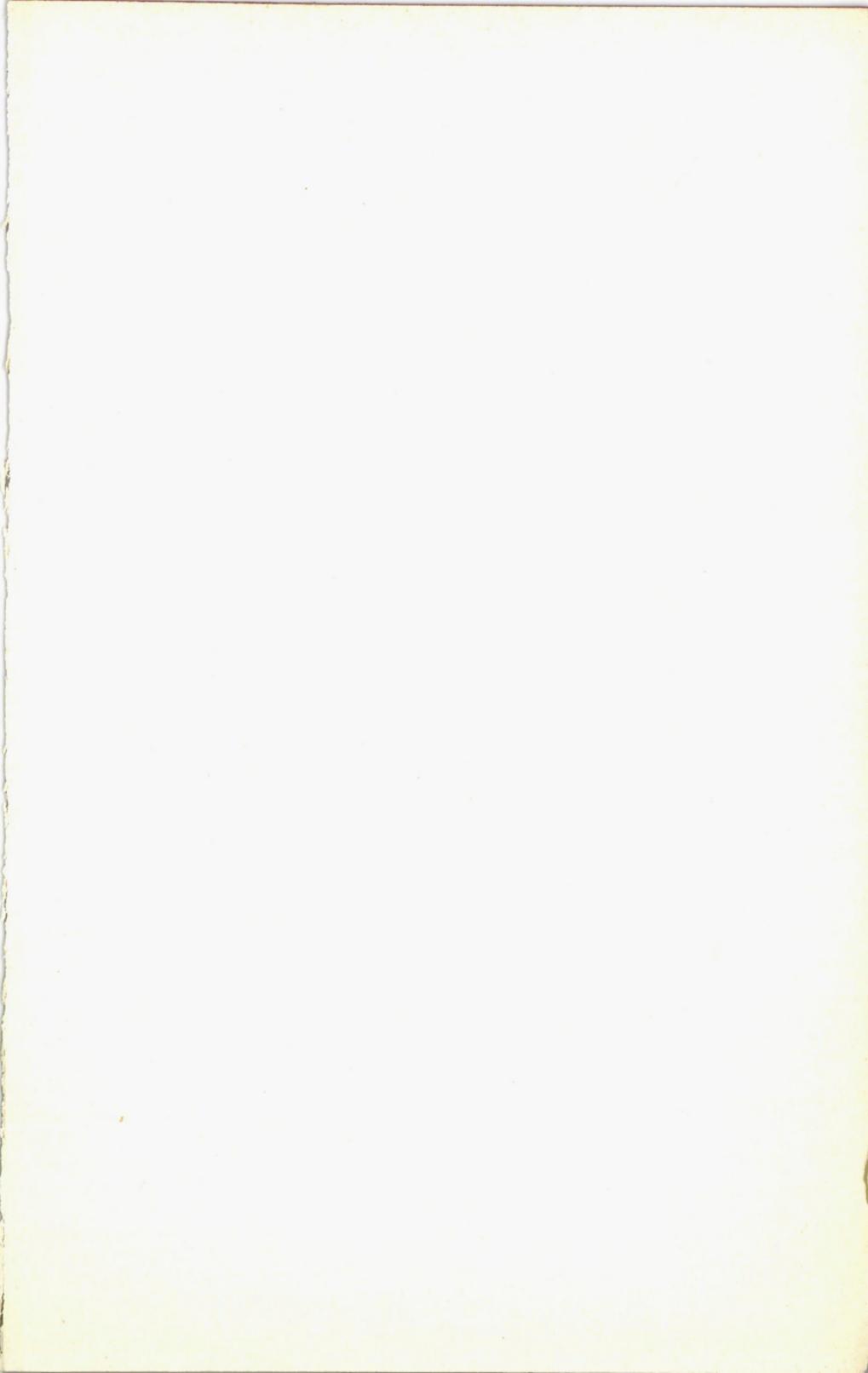
«Jo, det skal jeg straks si dig, lille, dumme pike. Du skal få redningsmedaljen! For du har reddet min tro på den moderne unge pike. Jeg hadde oppgitt håpet om å møte mitt ideal. — Da møtte jeg dig, Signe, i en tjenerinnes skikkelse — — rødmende og beskjeden, huslig og bedårende sot og allikevel så stolt og kneisende med hårkronen på ditt hode — parat til å opvarte tante Steens taktløse gjester. — — Nettop i det øieblikk du reiste dig for å fylle kaffekannen, slo kjærighetens lyn ned i mig og tendte den ild som idag og alle kommende dager skal varme og lyse for dig og holde kulde og mørke borte fra din vei.»

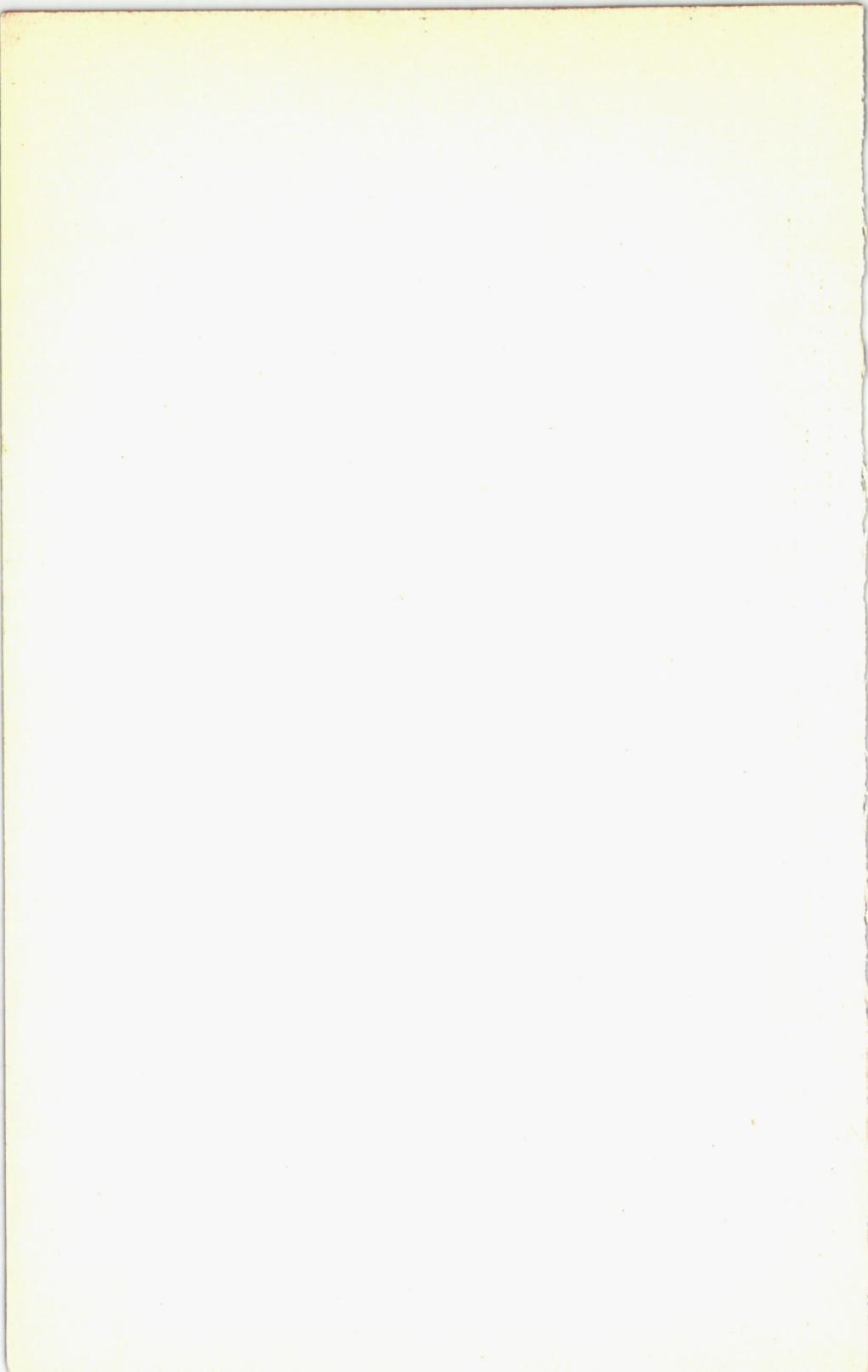
«Vakkert sagt!» hvisket mor beveget og fór med lommetørklæet hen over øinene.

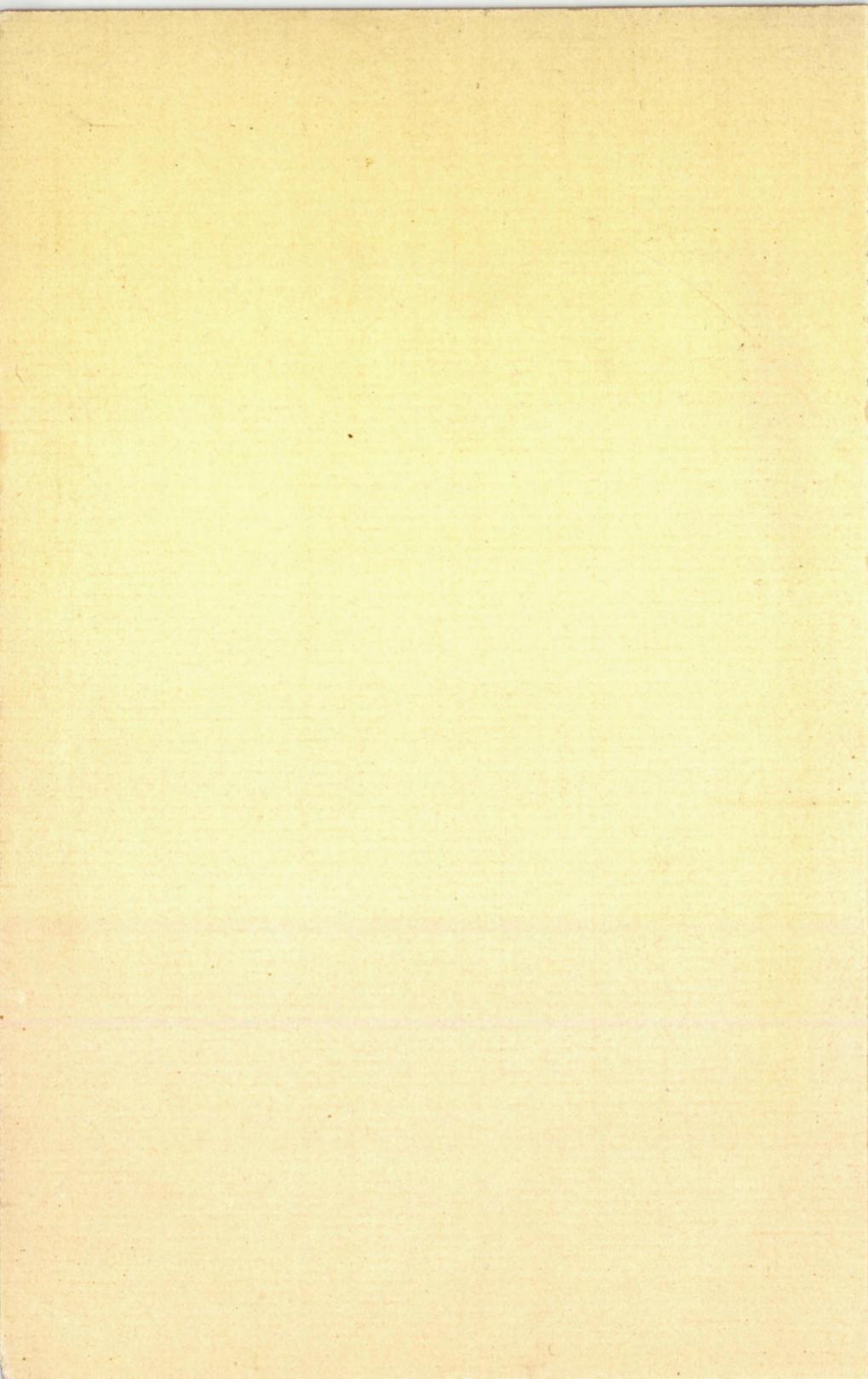
Herlof hadde fortalt mig noget lignende før, om enn på en litt annen måte.

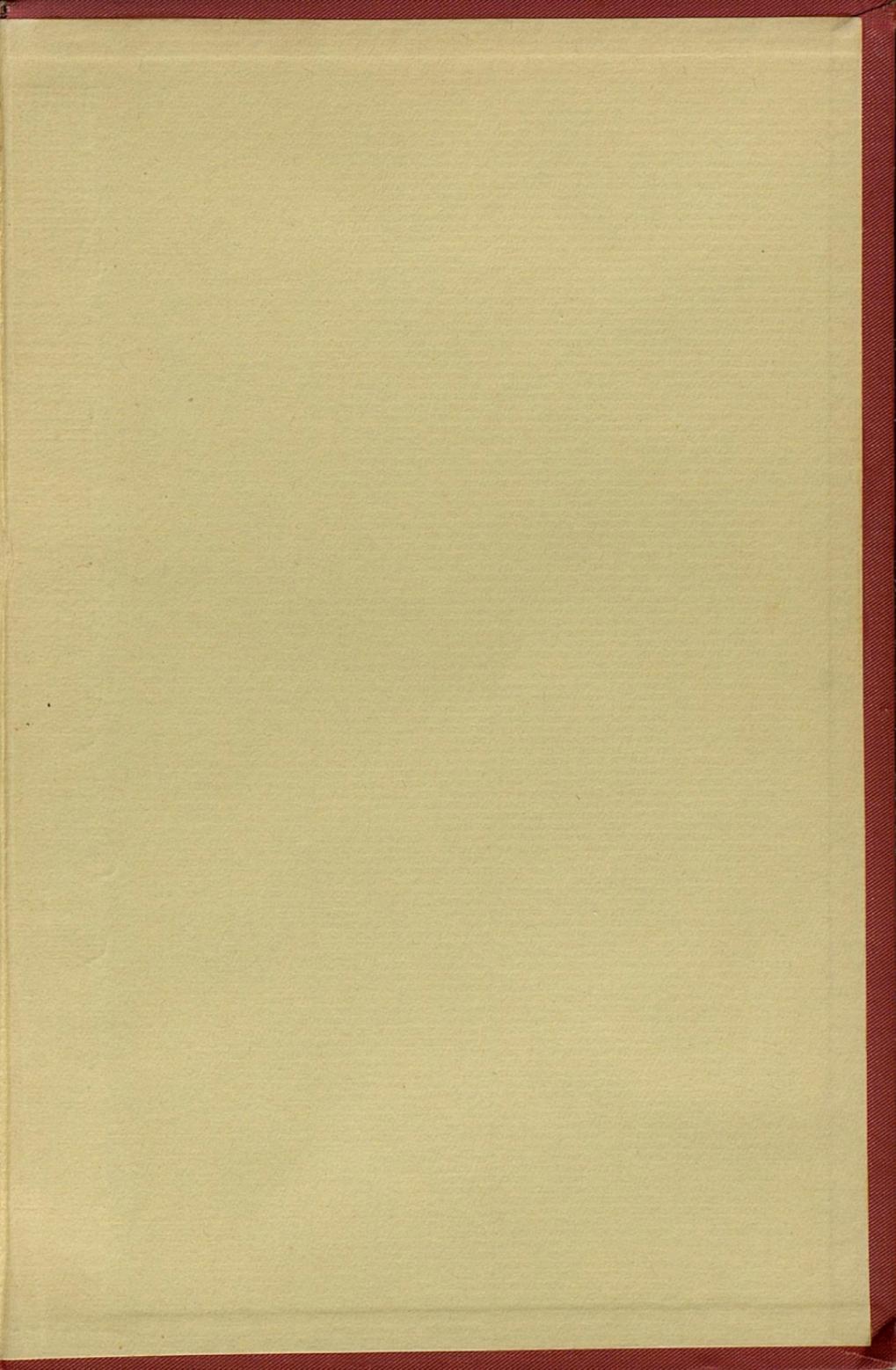
Jeg sa ingenting — bare smilte. Jeg visste at han leste i mine øine hvor enig jeg var med mor.

Og jeg tror sikkert øinene mine også sa ham hvor jeg beundret hans evne og vilje til allerede nu å finne snarveien til mors hjerte.

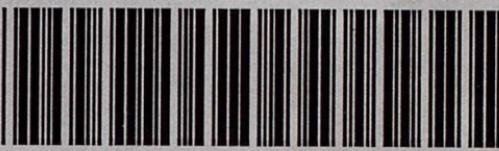

Depotbiblioteket

97sd 31 147

THE
LITERARY

AND
ARTISTIC

REVIEW

OF
THE
LITERATURE
AND
ARTS

OF
THE
UNITED
STATES

FOR
THE
MONTH
OF
JULY

1847.

EDITED
BY
JOHN
W.
DAVIS

WITH
ADDITIONS
AND
REVIEWS
BY
JOHN
W.
DAVIS

AND
OTHER
CONTRIBUTORS

PRINTED
AT
THE
LITERARY
AND
ARTISTIC
PRESS

1847.